

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

ÚSTAV ETNOLOGIE

Diplomová práce

Bc. Markéta Jozová, DiS.

Problematika současného českého trampingu v osadách a campech

The issue of the Czech tramping in settlements and camps

Praha 2018

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marek Jakoubek, Ph.D., Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 20. dubna 2018

[vlastnoruční podpis]

.....

Jméno a příjmení

Poděkování

Ráda bych zde vyjádřila mé poděkování zejména vedoucímu mé diplomové práce doc.PhDr. Markovi Jakoubkovi,PhD. et PhD. za odborné vedení mé práce, cenné rady, připomínky a konzultace, které byly velkým přínosem pro mou diplomovou práci. Také bych ráda poděkovala všem trampům, osadníkům z osady SKOT za jejich informace, vyprávění a příběhy a také mé rodině za trpělivost a podporu.

Klíčová slova (česky)

Tramping – subkultura – camp – tramská osada – divoké táboření – současný tramping – woodcraft

Klíčová slova (anglicky):

Tramping – subculture – camp – tramp settlement – wild camping – modern tramping – woodcraft

Abstrakt (česky)

Jednou z problematik fenoménu trampingu je vztah ke krajině, přírodě a její uchopení ve vlastním obrazu. Primární podstatou této činnosti je pak především trávení volného času v přírodě, v lesích, mimo město. Toto trávení volného času v přírodě probíhá v trampingu ve dvou hlavních polohách. První polohou je volné táboření-stanaření, někdy nazývané tramping „na divoko“, druhou polohu pak tvoří osadničeni (pobývání na tramské osadě)¹. Tyto dvě roviny trampingu jsou dnes stále aktuální a mezi tramy velmi oblíbené. Každá z těchto pomyslných cest však prošla svým kulturně-historickým vývojem a v dnešní době má již každá tato cesta svou svébytnou povahu. Stejně jako trampové, kteří se přiklání buď k rovině divokého táboření, nebo jsou obyvateli stálých tramských osad. Snahou této diplomové práce je přiblížit situaci v současných tramských tábořištích (campech) a osadách.

---

¹ Osadou může být nazvána i jedna chata, případně parta trampů

Abstract (in English):

One of the issues of the phenomenon of tramping is the relationship to landscape, nature and the prehension in his own image. The basic substance of this activity is primarily spending time in nature, in the woods, outside the city. This spending free time in nature currently take place in tramping in two main planes. The first plane is the free camping, sometimes called tenting, the second plane is settlements (being on the tramp settlement). These two planes of tramping are still current, and between the tramps very popular. Each of these imaginary ways has passed its cultural-historical development and in the current time has already each of this way own original style. As well as the tramps, who is inclined either to the plane of wild camping, or are permanent residents of tramps settlements. Aim of this paper is to approach the situation in the current tramp camps and settlements.

OBSAH

1	ÚVOD	1
1.1	SHRNUTÍ DOSAVADNÍHO STAVU BĚDÁNÍ V PROBLEMATICE TRAMPINGU	6
1.1.1	<i>Bob Hurikán – Dějiny Trampingu .....</i>	7
2	TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1	METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA ZKOUMÁNÍ TRAMPINGU.....	11
2.2	STANOVENÍ A KONKRETIZACE BADATELSKÉHO ZÁMĚRU	12
2.3	ZDROJE INFORMACÍ	13
2.4	PRÁCE V TERÉNU A POZICE VÝZKUMNÍKA.....	14
2.5	ZÁZNAMY, TERÉNNÍ DENÍK, CACÁK	16
2.6	TRAMPING A SUBKULTURA	17
2.6.1	<i>Trampská subkultura a společnost.....</i>	20
2.6.2	<i>Trampové a padouři.....</i>	21
2.6.3	<i>Trampové a skauti.....</i>	22
2.6.4	<i>Trampové a trampové .....</i>	27
2.6.5	<i>Osadníci, stanaři (ohníčkáři) .....</i>	29
3	VÝVOJ TRAMPINGU	33
3.1	POVÁLEČNÁ DOBA TRAMPINGU	33
3.1.1	<i>Kubátův zákon .....</i>	35
3.2	TRAMPING V LETECH 1945–1989	37
3.3	TRAMPING PO ROCE 1989	40
4	KULTURA TRAMPŮ A JEJÍ ATRIBUTY	41
4.1	TRAMPSKÁ MÓDA	41
4.2	TRAMPSKÝ SLANG A SLOVESNÝ FOLKLOR.....	44
4.3	TRAMPSKÉ ZVYKLOSTI	48
4.3.1	<i>Potlach .....</i>	50
5	OSADY A CAMPY	51
5.1	OSADY.....	54
5.2	CAMPY	56
6	PRAKTICKÁ ČÁST	58

6.1	TERÉNNÍ VÝZKUM.....	58
6.2	OSADA S.K.O.T.....	58
6.3	BRDSKÉ CAMPY.....	65
6.4	DATA TERÉNNÍHO VÝZKUMU.....	70
6.5	ANALÝZA DAT TERÉNNÍHO VÝZKUMU	78
7	ZÁVĚR	91
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	94
9	OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	I

Předmluva

Pro téma mé diplomové práce jsem si zvolila český fenomén – tramping. Byť samotná tramská historie a kultura má své prvky převzaté v zásadě z kultury amerického „divokého“ západu, jedná se v našem českém pojetí o dnes již tradiční prvek s kulturním charakterem, který si svým vývojem a povahou vybudoval pevnou pozici mezi současnými subkulturami. Ačkoli se označení *tramp* začal používat v našem prostředí bezprostředně v návaznosti na knihu Jacka Londona „Cesta“, samotný výraz *tramp* vznikl jako označení především tuláků, bezdomovců a lidí migrujících za prací (Creswell 2001, s.10). Postupná schopnost mobility těchto lidí a jejich migrace napříč státy USA způsobila v Americe zejména mezi roky 1890-1940 jakousi morální paniku, zejména u obyvatelstva menších měst, kam se tito trampové uchýlovali. Později se začali rozlišovat jednotlivé skupiny těchto lidí i příčina jejich migrace a vznikly skupiny jako *Hoboes*, *Bums* nebo právě *Tramps*. Tim Creswell ve své knize „*The Tramp in America*“ (2001) dokonce vysvětluje i rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi. Pro naše účely je důležité, že tramping, který se vyvíjel v našem českém prostředí se přiklání především k filozofii klasických *tramps* – lidí, kteří se toulají volnou přírodou, pro své vlastní potěšení, případně jako opoziční postoj měšťáckého (paďourského) typu života.

Mým cílem je prozkoumat tramping z polohy kulturní antropologie, zaměřit se tramping jako na kulturu, resp. subkulturu, která má svůj zákonitý vývoj a v rámci generací prochází určitými nutnými změnami. Tyto změny, které se pokusím popsat, souvisí především s oblastí osadnictví – chataření a volného trespování – stanaření/ ohníčkaření, tedy dvěma aspekty, které jsou základními kameny, o které se tramping opírá v celé své historii. Tyto dva pilíře trampingu se však vyvíjely v samostatných rovinách a mou snahou v této práci bude nastínit tramping právě v těchto dvou paralelách v dnešní době.

Základem této práce bude zkoumání teoretických materiálů v podobě monografií, odborných článků a záznamů, ale také tramských kronik, deníků a časopisů. Významnou knihou z této oblasti jsou Dějiny trampingu od Boba

Hurikána, ale také novodobá literatura v podobě knih např. Osadní Toulky, Kronika trampingu v Jizerských Horách, Meziválečný tramping na Rakovnicku a jiné. Dalším důležitým zdrojem jsou články z tramských časopisů (např. časopis Tramp, nebo Puchejř), ale také zápisky z deníků a osadních kronik. Druhou metodologickou rovinou bude samotný terénní výzkum zaměřený především na vývoj a život trampů v osadách a na volné trampování v campech. Pro svůj výzkum jsem si vybrala osadu na řece Vltavě a některé campy v Brdech. Tato komparace těchto dvou rovin trampingu bude výchozím bodem pro můj výzkum a výzkumné otázky v této práci. Tuto myšlenku jsem nadále rozvíjela i v rámci užšího výběru sledovaného parametru a tím se ve výsledném okamžiku stala problematika povahy trampingu jako současného kulturního jevu.

1 Úvod

Proč lidé trampují ?

„Abychom unavené tělo i mysl po celotýdenní práci osvěžili jinými myšlenkami, jež nemají nic společného s všedností života. Abychom odchodem do přírody unikli jedům velkoměsta, abychom přirozeným a nenuceným pohybem ve zdravém ovzduší se opět připravili ke svým životním úkolům.“ [in Hurikán 1940, s. 10].

Pokud se řekne slovo Tramp, někteří lidé si mohou představit postavu s batohem, oblečenou v armádní zelené výstroji s militantní výbavou, jak pomalým krokem míří po cestě vedoucí k lesu. Patrně ve vzpomínkách zůstává i představa zvláštních postav, podivně oblečených, postávajících na nádražích, případně v místních hospodách, kde posilnění různými nápoji vesele zpívají či jinak se baví. V mnohých tramských písních je tramp označován jako správný a romantický chlapec (případně romantické děvče) dokonce v textu Wabiho Ryvolý je tramp specifikován jako „muž Shakespearových sonetů“.

Mé první setkání s trampem a představou o tom, že někde jsou nějaké zvláštní bytosti tohoto druhu, bylo velmi prosté. Bylo mi asi 5 roků, když jsem s mými prarodiči procházela úzkou lesní pěšinou podél železniční trati. Kousek od cesty u navršených kamenných balvanů a malých skalek bylo zapomenuté ohniště a uválená tráva. Na mou zvědavou otázku, co se tady dělo mi babička odpověděla: *„To byli nějací čundráci!“*. V mých očích a mysli okamžitě převládla zvědavost a nadšení. Čundráci. Kdo jsou ti čundráci, kteří smí svobodně přespávat v lese, vařit si jídlo na ohni a toulat se krajinou? Co je to za lidi? Ihned jsem věděla, že to je začátek mého setkání, které rozhodně nebude poslední.

Slovo Tramp ve volném překladu z angličtiny znamená tulák. Tedy trampovati = toulati se. Uvádí se, že jedním z prvních autorů, kteří tento termín použili v souvislosti s chováním a vystupováním lidí určitého typu (nebo charakteru) byl spisovatel Jack London ve svém románu Cesta (Vinklát 1994, s.13). Českými atributy tohoto termínu, který by splňoval potřebnou charakteristiku je tedy tulák, vandrák, případně pejorativní označení čundrák (patrně z německého *Tschundern*).

Co je tedy tramping?

Podstatnou část samotného trampování a trampingu tvoří touha člověka ukrytá hluboko v jeho nitru, která mu dává impuls objevovat a odkrývat tajemství, která jsou ukrytá v přírodě. Tato tajuplná tvář přírody, která ač je tak blízka a téměř všude na dosah, dává člověku pocit harmonie a jednoty s bytím a univerzem. Touha, která se v člověku skrývá, mu dává možnost prožívat toto malé dobrodružství, často dokreslené romantickými představami převzatými z rozličných žánrů literatury, filmové tvorby, ale také zásadami lesní moudrosti. Tramping je potřeba věčné touhy po volnosti, svobodě a dobrodružství. Je to potřeba sdílení přátelství a kamarádství. Je to touha po romantice umocněná přírodní reflexí. Je to také české specifikum pobytu v přírodě (Vinklát 1994, s.3). Není proto žádnou záhadou, že trampové si za své vzory často vybírali hrdiny westernových filmů, případně románů a rodokapsů. Dokonce i jména některých osad a přezdívky trampů jsou úzce spojena s tímto trendem. Velký vliv zanechala především éra prvních němých westernů např. známé Býčí Oko s Eddy Pollem nebo kovbojky s Tomem Mixem (Trampové a paďouři, Rosa na kolejích, 2009, též Hurikán, 1940, Vinklát 1994, s.13). Tramping nemá omezené hranice ani v rámci sociální hierarchie. Je jedno, zda jsi profesor, manažer, dělník, nebo jestli práci nemáš. Je jedno čemu věříš, nebo případně nevěříš, jakým mluvíš jazykem, nebo v jakém místě bydlíš. U ohně a při táboření jsi kamarád. Tramping je také reakcí na něco nepříznivého, co je ukryté ve většinové společnosti nebo na politickou situaci, případně dočasný útěk z městského života (Vinklát 1994, s.3). Tramping je však také hrou! Je to hra, ve které platí určitá nepsaná pravidla (nejdřív dávej, potom ber). Tvář trampingu je mnohonásobně variabilní. Může být návratem do přírody, trávením víkendu v klidu lesa, může být životním stylem, stavem duše, relaxací. Tramping je také cesta! Má svou svébytnou kulturu v podobě hudby, prózy, poezie, má specifický humor, anekdoty a povídky, ale také architekturu, řezbářství a pochopitelně slang a trampské zvyky. Tramping je také romantikou našich dědů, filozofií našich otců a realitou našich dnů. Není až tak podstatné, čím vším může tramping být, podstatné je, že je tady! (Vinklát 1994, s.3).

Tramping lze také definovat jako subkulturu, která je specifická svým projevem, vlastnostmi, jazykem, způsobem vystupování a vnějšími znaky a

symbols, které jsou shodně sdílené členy určité skupiny lidí (Heřmanský, Novotná 2011, s.89, též Smolík 2015, s.40, též Pohunek 2011, s.65). Jedním z důvodů, který se všeobecně uvádí jako základní charakteristika trampingu, je radost z přírody a pobytu v ní, změna prostředí ve vztahu k městu, respektive ve vztahu město vs. příroda. Také je jedním z důvodů pomyslný útek z šedé reality celotýdenní práce a života ve městě, případně odpočinek v tichém lese. Všechny tyto důvody jsou celkem jasně vymezené a mají svou logiku. Proto, abych si odpočinula po celotýdenní práci v přírodě, ovšem nemusím být nutně trampem. Stejnou činnost mohu provádět jako běžný turista procházející se lesem. Na rozdíl od turistiky, která je pojímána spíše jako krátkodobé cestování nebo výletní činnost spojená s návštěvou určitého místa, geografické lokality mimo svůj domov, za účelem poznání krajiny, místa, historických památek apod. (The World Tourism Organisation 2017). Turistika je na rozdíl od trampingu také organizovanou zájmovou činností, kterou provozuje Klub Českých Turistů již od roku 1888 (www.kct.cz). Trávení volného času prostřednictvím rekreace v přírodě, by mohlo být pro trampy a turistiku asi jediným shodným ukazatelem, ačkoli tramping je na rozdíl od turistiky charakteristický již od počátku důrazem na osobní svobodu, neformální chování a jeho opozici vůči autoritám. Tramping byl také ve svých začátcích vnímán jako jakási „hra“ na vystoupení z většinové společnosti do světa, kde si trampové vytvářeli svá vlastní vnitřní pravidla, které v jisté míře byly v rozporu s pravidly vnějšími, tedy pravidly většinové společnosti (Pohunek 2011, s.97). Pěší turistika se také odlišuje od trampingu tím, že turisté chodí po značených cestách, zatímco většina trampů naopak chodí mimo tyto značené úseky. Další rozdíly bychom mohli nalézt také v typu oblečení a výstroje a v některých symbolických znacích, kterými se tramping vyznačuje, například pozdrav „Ahoj“, nebo „zalomení palce“.

Co je tedy to odlišné, co tramping vymezuje a dává mu jeho jasnou identitu? Velký sociologický slovník definuje tramping v českém prostředí jako činnost blízkou táboření a chataření, pobytu v přírodě a turistice, spojující nápodobu zálesáků a tuláků, stejně jako příznivců Setonova učení a hnutí Woodcraft (Velký sociologický slovník 1995, s. 1237-38, též Wágner 2012, s. 24).

Woodcraft neboli učení lesní moudrosti, je učení, které vychází z myšlenek svého zakladatele Ernsta Thompsona Setona (1860–1946), zvaného Černý Vlč.

Setonovou primární myšlenkou bylo vychovat z dětí dobré a šlechetné dospělé lidi (Vinklát 1994, s.10). Základním motivem a předlohou mu byl život amerických indiánů od kterých čerpal informace a zkušenosti, zejména v oblasti základního přežití v divočině. Následně roku 1902 založil organizaci Woodcraft Indians (Vinklát 1994, s.10). podstatou jeho učení bylo tedy naučit mladé dospívající lidi životu v divočině a hlavním zásadám a pravidlům přežití. Seton byl sám také velkým podporovatelem skautingu. V Anglii se dokonce setkal s jedním ze zakladatelů skautského hnutí Robertem Badenem-Powellem, který roku 1907 zakládá organizaci Boys Scouts. Na rozdíl od Baden-Powellových polovojenských představ nebyl nikdy Woodcraft politicky nebo vojensky motivovaný, takže se obě sdružení vydala svou vlastní cestou. Zásady Woodcraftu stojí zejména na dobrovolné kázni, rozvoji duševních a individuálních hodnot, což bylo proti skautingu jasné vymezení (Vinklát 1994, s.10, též www.woodcraft.cz). po roce 1915 Seton přerušuje styky se skautingem a mění název své dosavadní organizace na The Woodcraft League of America. Hlavní motivy zůstávají stejné, pozdravem woodcrafterů je pak heslo „S modrou oblohou“. Organizace má také svou vnitřní hierarchickou strukturu (to je společné se skautingem), mají své jednotlivé kmeny a náčelníky. Ve dvacátých letech dochází k rozmachu myšlenek woodcraftu zejména v Evropě. Seton pořádá semináře a přednášky, a dokonce navštěvuje v té době i Československo (Vinklát 1994, s.10, též www.woodcraft.cz). Dvacátá léta však přinesla také průmyslový rozvoj a myšlení americké společnosti a technický pokrok nebyly se Setonovými myšlenkami zcela v souladu (na rozdíl od Boys Scouts, kteří se umali těmto změnám flexibilně přizpůsobit). Na podzim roku 1929 Seton zakládá na americkém západě výcvikové centrum pro výuku lesní moudrosti College of Indian Wisdom a Seton Village, kde ve 40.letech 20.století bylo 200 studentů a 20 stálých zaměstnanců (www.woodcraft.cz).

V Čechách měl woodcraft své působení ulehčené díky panu Miloši Seifertovi, který byl překladatelem Setonových knih do češtiny. Sám Seifert založil v roce 1912 vlastní organizaci Děti živeny, později přejmenovanou na Děti Svobody (Vinklát 1994, s.10). Nástup fašismu, stejně jako poválečná politická situace způsobily rozpuštění Ligy lesní moudrosti a její dočasné ukončení veřejné činnosti. Dnešní Liga Lesní moudrosti má v České republice stále místo mezi

organizacemi věnující se převážně dětem a mladým lidem. Zásady a myšlenky zakladatele Setona se stále dodržují jako aktivní myšlenky, doplněné mnohými novými zásadami a předpisy. Vychází také řada publikací s touto tematikou a „woodcrafterský“ časopis Woodcraft. Ačkoli není woodcraft natolik militantní jako skauting, mají podobnou organizační strukturu, což je odděluje od trampingu, který za celou svou vývojovou dobu žádnou oficiální organizaci neměl a dodnes je této skutečnosti ušetřen. Tramping přijal mnohé prvky Setonova učení lesní moudrosti. Zejména pak jeho učení o pobytu a přežívání v divočině.² Trampové také přejali hlavní symbol Setonova woodcraftu, který dodnes používá např. i Česká Liga Lesní Moudrosti – Bílý kruh s modrými býčími rohy. Bílý kruh je symbolem čistoty těla i ducha, ideálu a věčnosti, symbolizuje obrannou pozici. Modré býčí rohy jsou pak symbolem útočným, plným odhodlání bránit své myšlenky, ale je také obrazem modré oblohy (Vinklát 1994, s.11, též www.woodcraft.cz). Trampové si pochopitelně tento symbol upravili ke svému obrazu a dodnes se objevuje na vlajkách, domovenkách, zvadlech, camrátkách, plackách apod.

Toto vymezení nám ukazuje v zásadě také rozdíl mezi anglickým trampinem jako označením pro pouhé toulání se a poflakování se a českým výrazem pro tramping (tremping), který kromě toulání se zahrnuje i určitý vývoj, v rámci kterého se z tohoto uskupení lidí stává součást subkultury, ačkoli nepodléhá žádné oficiální organizaci

Systematický rozvoj trampingu lze datovat zhruba do poválečného období, ačkoli náznaky trampování zde byly již před první světovou válkou³. Po skončení války se objevují první campy a náznaky zakládání osad. V odborných publikacích se většinou uvádí, že prvním založeným campem byl Tábor řvavých (1918), později známý pod názvem osada Ztracená Naděje, založená roku 1922 na vltavských Svatojánských proudech (Blažková, Fialová, Matoušek, 2016, s. 64, též Wágner 2012, s. 24). V průběhu 20. a 30. let 20.století se český tramping pomalu dotváří v rámci svého kulturního a sociálního vývoje. Ačkoli nebyl (a není dodnes) nikdy žádným oficiálním hnutím, které by bylo organizačně formováno, mnohdy se trampingu připisuje i politický a mírně levicový až anarchistický charakter

---

² Ačkoli nelze srovnávat českou „divočinu“ s divočinou severní Ameriky.

³ Říká se, že samotný camp Tábor Řvavých pozdější Ztracenka je starší než ČR

(Blažková, Fialová, Matoušek, 2016, s. 65, též Krško 2016, s. 172). Ovšem ve většině případů se tramping prezentuje jako postoj vzdoru a svobody bez konkrétního politického přesvědčení. Přesto lze v tomto kontextu spatřit podstatu chování trampů, které reprezentovalo a i v dnešní době reprezentuje spíše alternativní přístup k životu, který kontrastuje s většinovou společností a jejími nastavenými standardy. Tento faktor byl zjevný zejména ve 30. letech, kdy byl tramping spojován s protestním postojem proti maloměšťáctví a tzv. *paďourství* (Pohunek 2015, s. 22). S tím souvisí i odmítavý přístup k zavedeným městským konvencím, volnomyšlenkářský přístup, tramský slang a specifický humor. Mezi tramskými vlastnostmi, které se odráží i v jejich chování a jednání pak můžeme řadit zejména kamarádství. Důležitost kamarádství a přátelského chování mezi tramy se projevila nejen při volném trampování, ale také při zakládání jednotlivých osad⁴. J. Wágner ve své stati „*Tramské osady – speciální prvek rekreační krajiny v zázemí českých měst*“ (2014) dokonce používá pro zvýraznění těchto vlastností internacionální motto rovnost-svornost-bratrství.

1.1 Shrnutí dosavadního stavu bádání v problematice trampingu

Dosavadní studium a výzkumy problematiky trampingu mají velice rozmanitý charakter a dokazují tak zvyšující se zájem o tento kulturní fenomén. Práce, které se na tramping zaměřují se v zásadě promítají i v jejich tematických oblastech, které popisují, nebo výzkumných záměrech, které si v rámci badatelské činnosti autoři stanovují. Mnohdy mají tyto záměry i mezioborový přesah. V zásadě lze tyto práce rozdělit do dvou skupin podle charakteru, kterým se vymezují. První skupinou jsou práce odborného charakteru, badatelské výzkumy, odborné publikace a studie a druhou skupinu tvoří práce a publikace převážně populárně naučné, které ovšem také mohou disponovat korektními informacemi.

Odborné texty a práce vědeckého charakteru lze ještě rozdělit podle badatelského zaměření a metodologie, kterou se prezentují. Oblasti výzkumných okruhů se tak shromažďují kolem prací folklorního typu, které zahrnují i práce

---

⁴ O důležitosti kamarádství (přátelství) jako prvku tramské kultury svědčí i rozšíření známého pozdravu a oslovení „Ahoj kamaráde“.

z oblasti hudby, práce se zaměřením jako kulturně-antropologické, práce se zaměřením na trampingu v souvislosti se sportem a volnočasovými aktivitami, a filmové dokumenty. V populárně-naučné tvorbě se můžeme většinou setkat s životopisy, uměleckou tvorbou ve formě poezie, povídek nebo komiksů, případně publikace popisující historii a současnost např. trampských osad.

Folklorní práce vztahující se ke zkoumání trampské kultury se soustředí především na analýzu a výzkum jednotlivých atributů a artefaktů trampské subkultury. Do kategorie tohoto zkoumání se řadí především práce v oblasti lidové slovesnosti, orální historie, trampské módy, hudby, architektury apod. V této oblasti je třeba zmínit práci J. Pohunka „*Kultura trampů. In Folklor atomového věku*“ (2011).

V oblasti kulturně antropologické bychom mohli nalézt práce řešící trampingu z pohledu historického vývoje, zejména pak práce o vývoji trampingu na našem území a jeho proměnách. V tomto badatelském směru také nesmím opomenout práce sociokulturní, zejména v chápání trampingu jako svébytné subkultury a zároveň moderního českého kulturního fenoménu. V této oblasti bych ráda zmínila opět práce J. Pohunka – *Lomy Amerika – Země nikoho*(2006), *Konflikty českého trampingu* (2011), nebo knihu J. Krška – *Meziválečný trampingu na Rakovnicku* (2008), P. Vinklárta – *Kronika trampingu v Jizerských horách 1934-1994* (1994 první vydání, 2004 druhé vydání), V. Kašáka a jeho publikaci *Počátky trampingu na Kačáku* (2009) nebo knihu kolektivu autorů T.Blažkové, D. Fialové, V. Matouška a kol. – *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. - 21. století* (2014) a také prozatím jedinou knihu, která shrnuje celé dosavadní dějiny v českém trampingu B. Hurikána – *Dějiny trampingu*.

1.1.1 Bob Hurikán – Dějiny Trampingu

Dějiny trampingu od Boba Hurikána, (vl. jménem Josef Peterka) byly poprvé vydány v roce 1940. Druhé, doplněné vydání pak bylo vyšlo až v roce 1990. Josef Peterka používal svou trampskou přezdívku i pro autorskou literární tvorbu a svým několikaletým úsilím vytvořil doposud nepřekonané souhrnné dílo o českém trampingu, zejména pak o osadním životě trampů v první polovině 20.století. Ačkoli nemohl a dle J. Krška možná ani nechtěl postihnout veškeré trampské osady a kempy v republice (Krško 2016, s.176), jsou jeho *Dějiny Trampingu* dílem

pozoruhodným a hodným zmínky. Sám Bob Hurikán byl typem trampa vzešlého ze skautských ideálů, které v jisté míře ve svých dílech zdůrazňoval. I když mají Dějiny Trampingu určité badatelské trhliny, jsou bezpochyby jednou z publikací, která dokáže postihnout trampingu v původní podobě, respektive v podobě jeho vzniku, neboť i první verze Dějin trampingu navazuje na předešlé dílo Boba Hurikána *Trampské zkazky z roku 1933*. *Dějiny Trampingu* popisují nejen počátky vzniku trampského hnutí, ale i postupný vývoj a transformaci tohoto prvotního druhu táboření. Hlavním obsahem je pak snaha identifikovat co nejvíce trampských osad a jejich historii, vznik, kamarády, kteří se na vzniku podíleli a následně i ty, kteří jsou jejich členy. Logická je i systematická stránka publikace. Peterka celkem přirozeně staví na základním rozdělení osad podle toků řek, což je zřejmé i v dnešní době. Bohužel tím posouvá do marginálního postoje osady, které na řekách nejsou, které dokonce nesdílí žádný vodní tok v podobě říček a potoků nebo jezer. Také se jeho dílo upíná pochopitelně do oblasti Středních Čech, takže osady, které leží ve vzdálenějších oblastech v knize nemusí být zaznamenány. Pochopitelně v době vzniku knihy bylo získávání informací složitější a komunikace byla dána hlavně osobní angažovaností (Krško 2016, s. 176). Zda bylo osad méně či více, o tom můžeme pouze polemizovat, neboť nikde není žádná ucelená databáze všech trampských osad, která by se pravidelně aktualizovala podle vzniku nebo zániku té konkrétní osady⁵. Sám Peterka byl sice literát, ale jeho *Dějiny Trampingu* nejsou psány jako odborná práce nebo studie, proto je možné zaznamenat i některé badatelské nedostatky. Kritici Peterkovi někdy vyčítají určité preference výběru, které osady zařadil do knihy a jaké osobní důvody ho k tomu vedly (Krško 2016, s.176, s.181). Na Hurikánovu obranu ovšem je třeba konstatovat již předešlou myšlenku, a to, že není v silách jednoho člověka (laika nebo badatele) pojmout všechny osady, campy a tábořiště, která se nachází na našem území. Tato myšlenka vychází také z flexibility a proměnlivosti celého trampingu. Jako příklad mohu uvést osobní zkušenost s osadami a campy v oblasti Českého Šternberka, které jsou v údolí mimo hlavní tok řeky Sázavy.

---

⁵ Ačkoli v dnešní době se zejména díky internetu rozšiřují informace o trampingu, osadách a campech, viz např. seznam Trampských Osad <https://sites.google.com/site/nastrampvto/abc>, <http://toselmy1.sweb.cz/trampove/index.htm>. Tyto informace však neposkytují kompletní a ucelený přehled všech osad v ČR.

Tato oblast v knize zmapována není vůbec, ale tento fakt příkládám také tomu, že Hurikán zde zřejmě nemusel mít žádné osobní vazby, nebo jednoduše neznal nikoho, kdo by zde tábořil, tím pádem ani nemohl vědět, že se v této oblasti táboří. Dalším příkladem může být také velmi strohá kapitola o trampingu mimo Střední Čechy, např. v Jizerských Horách. V této oblasti jsou velmi pozoruhodné osady a campy⁶ Samotná osada SKOT, která se stala předmětem mého výzkumu v Hurikánově knize není⁷, nicméně osady, které předcházely založení vlastního „SKOTU“ v knize zmíněny jsou.

J. Krško, ve své stati „*Dějiny trampingu v pohledu Boba Huriána a Gézy Včeličky*“ (2016) sleduje a reflektuje také vývoj trampingu z pohledu právě komparování díla Boba Hurikána a jeho „rivala“ spisovatele Gézy Včeličky. Tato reflexe se zakládá mimo jiné i na politické, respektive apolitické příslušnosti obou zmiňovaných autorů i trampingu samotného. Tento pohled také udává zajímavou tvář trampingu a ukazuje tak další z rozmanitých vlastností tohoto fenoménu, nicméně pro mou práci tento pohled nepovažuji za příliš prioritní. Ať už byl přístup trampů v rámci vývoje jakýkoli, politika/nepolitika v této subkultuře nikdy nehrála hlavní roli.

Samostatnou kapitolu tvoří práce o trampingu spojené se sportovními a volnočasovými aktivitami. V této oblasti bych ráda zmínila především publikace M. Maršálka – *Osadní Toulky I.* (2015) a *Osadní Toulky II.* (2016) zabývající se vztahem trampingu a nohejbalu jako primárního sportu a aktivity v trampských osadách.

V oblasti trampingu a jeho prezentaci je také důležité zmínit rozvoj filmové a dokumentární tvorby, která zaznamenala zejména v posledních letech velkou popularitu a vzestup. Dokumentární tvorba se vztahuje především k současnému stavu trampingu, jeho významu pro samotné aktéry a sledování tramské subkultury v tradičním prostředí českých tramských lokalit a osad. V této oblasti lze zmínit zejména dokumenty produkované Českou televizí – *Zvláštní znamení touha* (2016), *Brněnský tramping* (2016), nebo dokument britské režisérky Murgot Buff-*Tramping in Bohemia* (2015), ale také česko-kanadský filmový dokument

---

⁶ Více např. P. Vinklár, *Kronika trampingu v Jizerských horách 1934-1994* (1994).

⁷ Osada pod názvem S.K.O.T. vznikla v roce 1937

Amerika (2015) nebo etnografický dokument vytvořený FF Západočeské Univerzity v Plzni – *Nekopejte do nás, ještě nejsme mrtví* (2012), který vznikl jako výstup v rámci programu vizuální antropologie. Prostředí spojené s trampskou kulturou lze také vysledovat ve filmech *Dobrodružství 6 trampů* (1969) (podle literární předlohy Vl. Rady a J. Žáka), *Bíbr Grizzly* (1973) nebo kapitolu *Pražské pětky–na brigádě* (1988).

Tramping jako subkulturní a badatelský fenomén se také odráží v tématech a studentských pracích na všech úrovních vysokoškolského studia a potvrzuje tak mou domněnku o popularitě tohoto tématu mezi mladými vědci a badateli. Ze všech prací bych ráda zmínila např. práce K. Pokorné – *Proměny trampingu po roce 1989* (2011/2012), katedra sociologie, FSV, bakalářská práce, Z. Velíkové – *Tramping v době tzv. normalizace* (2012/2013) katedra Orální historie a soudobých dějin FHS, bakalářská práce, nebo práce I. Tyslové *Tuláci, dobrodruzi a víkendoví povaleči. Fenomén trampingu a jeho reflexe většinovou společností v kulturologické perspektivě* (2008/2009) kulturologie FFUK, rigorózní práce apod.

Problematice trampingu a jeho prezentaci se také věnují publikace populárně naučné, mezi které se dají zařadit i životopisy a deníky samotných známých postav trampské kultury a historie, např. Marko Čermák a jeho kniha *Poslední romantik* (2014), nebo publikace Dany Vackové, členky osady Ztracenka – *Pěší vandr po lesích a lidech* (2008), *K.T.O.* (2013) případně i asi nejznámější román, který dal vzniknout masovému rozšíření českého trampingu – J. London a jeho kniha *Cesta* a mnohé další.

Ačkoli je tramping velmi specifickým českým fenoménem, v oblasti cizojazyčné literatury je možné odkázat na některé publikace nebo studie vztahující se ke zkoumání trampingu z badatelského nebo vědeckého hlediska. Nutno říci, že tyto práce se zaměřují na tramping spíše v souvislosti s železniční kulturou hoboos, s kulturou okrajově spojenou s tzv. beat generation nebo s kulturou vztahující se k cestování a turismu (Pohunek 2011, s.101, též Wágner 2012). Každopádně v oblasti cizojazyčné literatury lze především zmínit publikaci T. Creswela – *The Tramp in America* (2004), nebo knihu F. Tobiase Higbieho - *Indispensable Outcast. Hobo Workers and Community in the American Midwest 1880-1930* (2003) nebo knihu D. Harpera - *Good Company: A tramp Life* (2016).

Stranou ovšem nestojí ani samotní trampové. V rámci soudobých českých časopisů⁸ můžeme nalézt články popisující každodennost tramského života, příběhy z vandrů, potlachů, nebo vzpomínky na trampingu v minulých letech. Tyto jedinečné písemné doklady jsou jasným znamením zájmu i samotných aktérů o historii a současnost tramského hnutí a o dění ve své subkultuře. Z badatelského pohledu jsou pak tyto písemné prameny neocenitelným zdrojem informací, který, byť, je někdy subjektivního charakteru, umožňuje nahlédnout do této subkultury z perspektivy jejich vlastních účastníků.

2 Teoretická část

2.1 Metodologická východiska zkoumání trampingu

Tramping je v obecné rovině velice široký pojem pro badatelský výzkum. Proto bylo nejprve nutné toto široké téma konkretizovat. Ačkoli trampingu se na první pohled může svou charakteristikou přiklánět více na stranu folklórního typu výzkumu, touto cestou jsem se nevydala a soustředila se na uchopení trampingu více z pohledu kulturně-antropologické perspektivy. V této souvislosti bylo důležité zamyslet se nad dvěma základními metodologickými stanovisky. První je samotné postavení trampingu z hlediska kultury, respektive subkultury. Druhým stanoviskem, které jsem následně rozvíjela v rámci užšího výběru sledovaného parametru byly každodenní (víkendové) činnosti trampů a komparace tohoto jevu v rámci pozorování soudobých tramských osad a campů.

Tramping je charakterizován jako samostatné hnutí, které prošlo svým vývojem a lze jej považovat v dnešní době za svébytnou subkulturu. J. Pohunek ve své stati „Konflikty českého trampingu“ (2011) uvádí, že český trampingu se dá definovat jako specifická subkultura zahrnující všechny věkové kategorie.

---

⁸ V minulosti například časopisy Tramp nebo Naše Osady, v současnosti například časopis Pucejř nebo Brdská Vločka.

Trampové jsou podle J. Pohunka také sociální skupinou, která se velmi obtížně charakterizuje právě pro svou neorganizovanost (Pohunek 2011, s.95). Tramping se také vykazuje jistou ambivalencí v oblasti konfliktů s mocí, případně politickým aparátem. Ačkoli se nejedná o ilegální hnutí, dalo by se říci, že trampové svými postoji, myšlenkami a chováním vyjadřovali vždy vzdor především proti litickému u establishmentu případně se takto vymezovali i vůči většinové společnosti. Samotné projevy tohoto vzdoru a vymezení, případně stanovení tak vlastní identity se v průběhu vývoje trampingu pochopitelně měnily a byly provázeny rozmanitými skutečnostmi, např. humornou satirou v časopisech, ale i prezentace západních prvků kultury v rámci výbavy, nebo nadsázkou proti *mainstreamu*. Stejně tak, jako se zdá být komplikované formulovat tramping v rámci teoretického vymezení definic, komplikace nastávají i v problematice pochopení a stanovení samotné metodologie zkoumání tramského fenoménu.

2.2 Stanovení a konkretizace badatelského záměru

Z výše vyplývajícího souboru diskurzů je jasné, že samotné uchopení problematiky výzkumu subkultury trampů není zcela snadné. Tramping není fixní entitou, která by se dala zobecnit a stanovit pro ni jednoznačné a jediné možné měřítko. Je to i z důvodu problematického vymezení samotného trampingu, který nemá přesnou a trvale neměnnou definici. Tím ovšem tramping neztrácí nic ze své zajímavosti a výzkumné povahy. Právě naopak! Tato „neuchopitelnost“ trampingu je výzvou k „uchopení“. Svou schopností provádět činnosti se společným zájmem, nebo také vyjadřovat společnou „životní“ filozofii formou znaků a stylu, se fenomén českých trampů dotýká problematiky jejich současného života, který ve své práci budu stěžejně sledovat.

Tím se tedy dostávám k jádru mého badatelského záměru, totiž zachycení běžného života trampů ve vybraných lokalitách.

Z tohoto pohledu lze tedy stanovit, že v mém případě se výzkumná otázka nebude týkat ani tak samotného vymezení tramské subkultury jako komplexního fenoménu, který je českou specialitou na poli badatelském, ale jaké je současné trampování a jací jsou dnešní trampové, kteří trampují v osadách a ti, kteří

trampují v campech? Co je součástí jejich každodenních (resp. víkendových) trampských činností a jak vnímají tramping oni sami?

Jako výzkumnou metodu této práce jsem zvolila terénní výzkum v kombinaci s komparativní metodou doplněný studii a odbornou literaturou. Základními technikami tohoto výzkumu pak bude zejména pozorování (částečně zúčastněné), záznamy etnografických dat, rešerše odborné literatury a práce s informátory.

2.3 Zdroje informací

Mezi základní zdroje informací, ze kterých jsem vycházela zejména při úvodním seznamování se s tématem trampingu byly pochopitelně písemné prameny a dostupná odborná literatura. Pro potřebu této práce jsem tyto prameny rozdělila na veřejné písemné prameny a soukromé. Mezi veřejné písemné prameny řadím dostupné odborné studie, články v časopisech, knihy, které se trampováním zabývají a také samotné trampské časopisy, ať už archivní vydání časopisu Tramp, nebo např. soudobé výtisky časopisu Pucejř. Soukromé písemné prameny obsahují informace psané samotnými trampy. Jedná se zejména o osadní kroniky, časopisy vydávané příležitostně pouze pro určenou skupinu lidí a také deníky trampů – cancáky. Práce s těmito písemnými prameny mi umožnila vytvořit si pro svůj výzkum širokou základnu pro obecnější náhled na vnímání trampingu a stanovit tak teoretický základ této práce. Dokumenty soukromých písemností mi umožnily lépe zpracovat oblast mého konkrétního zájmu a získat tak podrobné informace o zkoumané oblasti a výzkumném terénu. Speciálním zdrojem informací jsou také informace dostupné z webových stránek jednotlivých osad, které jsou díky přístupnosti a možnosti sdílení pozoruhodným badatelským materiálem.

Vedle písemných pramenů pochopitelně hrály podstatnou roli ústně předávané informace a možnost pozorování a práce v samotném terénu.

2.4 Práce v terénu a pozice výzkumníka

Přípravu do samotného terénu – tzv. předvýzkum jsem přizpůsobila svému předpokládanému výzkumnému záměru. Po zvážení tématu a výzkumné otázky – „co chci zkoumat a co chci zjistit“, jsem začala uvažovat o vhodném terénu pro samotný výzkum. Jelikož tramské území se rozkládá téměř po celé ČR, musela jsem teritorium svého výzkumu znatelně zúžit na menší geografickou oblast. Zde hrála velmi důležitou roli má zkušenost s terénem a jednotlivými místy. Protože se má práce zabývá srovnáním, bylo nutné vybrat vhodné terény i z tohoto pohledu.

Pro svou práci jsem zvolila výzkumný terén jedné osady a několika lesních campů. Osada SKOT, kterou jsem zvolila, patří mezi jedny z nejstarších tramských osad v „mekce“ trampingu – na Svatojánských Proudech. Osadu SKOT jsem také zvolila záměrně z několika dalších důvodů. Samotná osada odpovídá mé představě klasické tramské osady, která dokáže zajímavým způsobem spojovat minulost a současnost. Zároveň je osadou v tradiční tramské oblasti, ale nemá tak velkou popularitu jako sousední Ztracenka, což dává SKOTU jistou míru zachování soukromí. Dalším důležitým faktorem byl i můj osobní vztah k osadě SKOT, neboť s členem osady mě spojuje příbuzenský vztah. Díky této devíze jsem se mohla pohybovat na osadě v centru dění a měla jsem tak k dispozici řadu informací. Zároveň jsem získala i svého klíčového informátora, čehož si velice cením, neboť mi poskytl informace i o celé přilehlé tramské oblasti a seznámil mě s ostatními tramy. Toto považuji za velký přínos pro svůj výzkum, neboť trampové zejména v osadách bývají někdy uzavřeným kolektivem a tento terén je třeba velmi opatrně zkoumat, aby se nenarušila důvěra, která může být někdy pro výzkumníky překážkou v získání informací. Tato skutečnost mi umožnila velmi hladký vstup do terénu a do míst, kam bych se za jiných okolností dostávala velmi složitou cestou. Na druhou stranu jsem musela dbát své pozice a snahy objektivního pozorovatele, což v dané situaci nebylo lehké. Bylo tedy nutné již na počátku mého výzkumu stanovit a vymezit si vlastní pozici a vymezit si svou vlastní identitu výzkumníka a prostor v rámci celé tramské subkultury (Budilová, J. L. 2015 s. 17). Také bylo důležité stanovit si pro jednotlivé oblasti konkrétní záměry, které jsem v daném čase chtěla realizovat a které jsem pak následně

mohla objektivně zhodnotit⁹. Má pozice badatele se tak stala do jisté míry ambivalentní. Na jedné straně jsem získala velmi snadný přístup k informacím, na druhé straně bylo důležité všechny informace posoudit, roztřídit a snažit se je také s co největší relevantností interpretovat. Tato skutečnost je velmi obtížným úkolem zejména pro terénní výzkum v etnologii. Etnolog i jeho informátor pracují s informacemi interpretovanými vlastním pohledem a určitou textovou strukturou. Autor tak zaznamenává věci způsobem svého vidění a výsledná interpretace je tak ovlivněna postavou antropologa i informátora. Vztah mezi informátorem a výzkumníkem se tak stává nedílnou součástí celého výzkumu a je pro samotný výzkum velmi důležitý (Budilová, J. L. 2015, s.14, též Soukup 2014, s.138).

Pro výzkum volného táboření v campech jsem po úvaze dala přednost campům v Brdech, konkrétně na brdských Hřebenech. Campy v této oblasti patří mezi klasické lesní campy, které bývají ukryté zraku veřejnosti a uchovávají si tím část své původní kultury. Oblast brdských Hřebenů je také velmi známým trampským teritoriem, které poskytuje velké množství badatelského materiálu. Komparace těchto dvou trampských oblastí je také zvláštní z důvodu geografické polohy. Osady v oblasti Svatojánských proudů leží v blízkosti Velké řeky – Vltavy a patří tak, mezi klasické osady ležící na březích řeky. Brdské campy nemají v okolí žádný velký vodní tok, vyskytují se tak pouze v oblastech místních potoků a studánek. Tím je dána také jedna z odlišností těchto dvou struktur trampingu – dosažitelnosti zdrojů.

Pro terén trampských tábořišť byla výhodou má osobní znalost těchto míst, neboť tato tábořiště bývají velmi často ukrytá zraku veřejnosti, v podobě turistů, outdoorových nadšenců nebo lesních hospodářů. Pro místa, která jsem neznala a navštívila je v rámci mého výzkumu poprvé, sloužily jako mapa osobně předané informace jednotlivými trampy a kamarády. Velkou devízou, kterou však vnímám i jako jeden z rozhodujících faktorů, je má invence a znalost trampské subkultury ze své zkušenosti. Ačkoli se může zdát, že by tím mohla být narušena objektivita výzkumu, myslím, že můj vztah k trampingu je v souvislosti s tímto výzkumem naprosto relevantní.

---

⁹ V některých případech se mohlo stát, že původně plánovaný pobyt v terénu se nakonec změnil v obyčejný (nebo neobyčejný) vandr a naopak.

2.5 Záznamy, terénní deník, cancák

Jedním z předpokladů úspěšného terénního výzkumu by mělo být interpretování závěrů a informací, které výzkum provázely. Výzkumník by tímto způsobem měl plnit také očekávání odborné veřejnosti na interpretaci a reflexi mnohačetných vlivů nejen zkoumané komunity, ale i své vlastní přítomnosti (Soukup 2014, s.137). Pro možnost zpracování různého typu informací slouží různé typy záznamů a zaznamenávání. V dnešní době je běžné používání nahrávacích zařízení, pořizování videí apod. Já jsem pro svůj terénní výzkum zůstala věrná klasickým nástrojům. Mezi mé nejběžnější potřeby při zaznamenávání informací a dat byly tužka a papír. Pro samotný záznam informací v oblasti trampingu je také vhodné definovat druhy zejména písemných informací, které jsem využívala. Informace získané během samotného pobytu v terénu lze rozdělit na **poznámky a záznamy** (Soukup 2014, s.92). Prvním typem informace jsou poznámky. Pro poznámky mi sloužil blok/sešit, do kterého jsem si zapsala poznámku, útržek informace, momentální stav dění, spontánní zápisek, pro to, abych nezapomněla. Druhým typem informací jsou záznamy. Tento typ informací jsou ucelené a smysluplné záznamy události s časem, datem, místem, někdy i jménem řečníků, informátorů, které jsem si zapisovala do terénního deníku. Terénní deník sloužil v mém případě pro ucelený záznam událostí, které následně sloužily jako podklad k analýzám a vědeckému zpracování dat. Na tomto místě je také důležité zmínit typ záznamníku hojně používaný mezi trampy – **cancák**. Cancák¹⁰ je typ sešitu, deníku, bloku, do kterého si trampové zapisují své zážitky z vandru, adresy nebo kontakty na ostatní trampy, nechávají si zde podepisovat kamarády (obdoba památníků z dětství). Pro můj výzkum sloužil cancák jednak jako písemný pramen – cancáky ostatních trampů, ale také jako vodítko mých osobních vzpomínek a příběhů z cest. Můj výzkum jsem také doplnila o fotodokumentaci, která je nezbytnou součástí výzkumu v terénu. Na rozdíl od moderních technik jsem nepoužila žádné natočení videozáznamu nebo nahrávání rozhovorů. Tento typ získání dat se v daném terénu jevil jako nepříliš „chtěný“ zejména ze stran trampů. Zaznamenávání informací, speciálně poznámky a rozhovory tak byly často psány metodou (technikou) podobnou tzv. spontánnímu

---

¹⁰ zřejmě od slova cancat – mluvit, blábolit

psaní (nebo spontánní próze)¹¹. Namísto nahrávek a videozáznamů mi tak sloužila paměť, neboli tzv. záznam v hlavě (Soukup 2014, s.90).

Ačkoli není cílem této práce zabývat se historií samotného trampingu, považuji za nutné zmínit se alespoň krátce o základních etapách vývoje této subkultury, vytvořit tak stručný přehled o této problematice a nastínit linii trampingu, která se ve své současné podobě stala předmětem mého zkoumání, stejně tak i o základních attributech, které tuto subkulturu definují.

2.6 Tramping a subkultura

Subkultura je termínem, který vyjadřuje vyčlenění skupiny z hlavní, tedy dominantní kultury a stanovuje tak určitou skupinu jako entitu prokazující sdílení určitých konkrétních hodnot, idejí a artefaktů¹². Podobnou definici lze nalézt i u autorů Heřmanského a Novotné¹³, kde je subkultura definována právě jako skupina s charakterem specifických norem, hodnot, vzorců chování a také životního stylu (Heřmanský, Novotná 2011, s.89, též Smolík 2015, s.40). Podle Cohena je vznik subkultury vázán na určitý počet lidí s podobnými „sociálními problémy“, kteří si pomocí dostatečného počtu interakcí mohou vytvořit vlastní pohled na společnost (Smolík 2015, s.39). Subkultura se také dá definovat jako označení jakékoli dílčí kultury, která má s dominantní kulturou některé složky společné, jiné odlišné (Smolík 2015, s.39). Toto vymezení sdílené povahy entit, tedy jinými slovy vymezení se proti jinakosti, je také východiskem pro studium sociokulturních modelů sebeprojece skupiny nebo jednotlivců (Holubová 2016, s.32). Tato definice se již svým popisem dotýká také problematiky subkultur, kam se tramping bezpochyby v současném badatelském diskurzu řadí.

Pojem subkultura se ve vědeckém diskurzu používá již od 40.let 20. století a to hned v několika významech. V prvním významu můžeme subkulturu chápat jako označení dílčí typologické kategorie celku a v druhém významu ji můžeme vnímat jako „kontrakulturu“ v protikladu k dominantní kultuře, jejíž některé hodnoty mohou být touto „kontrakulturou“ negovány (Smolík 2015, s.39). Míra odlišnosti

---

¹¹ Více např. J. Kerouac Rozprášené básně, G. Snyder, W.Burroughs apod.

¹² Tento pojem pochopitelně navazuje na již zmíněný koncept kultury V. Soukupa.

¹³ Více viz M. Heřmanský, H.Novotná, Hudební subkultury in P. Janeček, Folklor atomového věku 2011.

subkultury od dominantního kulturního proudu může být pochopitelně velice proměnlivá. Subkultura se může odlišovat pouze v malých skutečnostech, nebo se může vymezovat vůči společnosti ve velké míře. Tato skutečnost je pak dána celou řadou faktorů, například věkem, náboženstvím, povoláním, segregací, ale i etnicitou nebo sociální pozicí (Smolík 2015, s.39).

Studium subkultur je známé již z bádání sociologické Chicagské školy ve 20.letech minulého století (Heřmanský, Novotná 2011, s.91, též Smolík 2015, s.43). Primárním úkolem vědeckého výzkumu této školy, bylo zaměřit se na studium marginálních skupin společnosti a jednotlivců, jako jsou zločinci, etnické enklávy nebo problematická mládež. Na tyto skupiny bylo nahlíženo jako na „narušitele“ společenského pořádku a stability. Tento pohled studia subkultur jako prvku deviačního chování stanovil pozici subkultury jako sociálního subsystému v rámci většího sociálního systému a kultury. (Heřmanský, Novotná 2011, s.91, též Smolík 2015, s.43). Tento model se zdál být úspěšný zejména pro svou emickou povahu zkoumání, neboť pomáhal pochopit samotný život zkoumaných aktérů pomocí jejich vlastního pohledu. V tomto pojetí se však studium subkultur zaměřilo na pozici výzkumu tohoto fenoménu spíše z pohledu zkoumání problematických povah těchto skupin. V rámci výzkumu Chicagské školy bylo především poukazováno na různorodost sociálně-ekologických oblastí v Chicagu, kde se jednotlivé subkultury řídili odlišnými pravidly chování a kde i zdánlivě kriminální nebo „deviantní“ chování bylo vnímáno jinak, než v dalších částech města (Smolík 2015, s.43).

K rozvoji subkultur a jejich zkoumání dochází pak zejména v době po druhé světové válce, kdy se mění způsob, jakým se subkultury formovaly. V této době se pak jedná většinou o postoj vzdoru vůči rodičovské generaci (Smolík 2015, s.45). Známé jsou zejména výzkumy v 70.letech 20.století, kdy se v rámci subkultury začala zkoumat společenství britské mládeže, zejména pak hnutí nazývaná Teddy Boys, Mods, Skinheads a Punks. Průvodním prvkem těchto skupin, které zkoumala tzv. Birminghamská škola, byl především postoj vzdoru, zejména pak odlišení se od „rodičovské“ dělnické společnosti (Heřmanský, Novotná 2011, s.92). V této době je na vědeckém poli dominantním centrem Birminghamská sociologická škola, zejména pak Centrum pro současná kulturní studia, neboli

CCCS¹⁴ (Smolík 2015, s.45). badatelé z této sociologické školy se pak zaměřovali především na jazyk, módu, film, fotografii, nebo například trávení volného času (Smolík 2015, s.46)

Česká společnost zažívala rozvoj subkultur v 50.letech 20.století, tedy v době přísného politického režimu, proto se také prvotní projevy těchto vzdorů jeví jako politicky motivované. Avšak vznik samotných subkultur nemusí mít nutně jen politický základ. Obecně se dá stanovit, že subkulturní skupiny mohou vznikat i na etnických základech – např. polské skupiny v ČR nebo naopak Čechů v USA. Dalšími typy subkultur mohou být například skupiny založené na profesním základě, např. subkultury učitelů nebo policistů (Heřmanský, Novotná 2011, s.89). Skupiny, které se tvoří v rámci určité subkultury mají společné nejen tyto výše uvedené znaky, ale především zájmové aktivity, které tyto znaky dohromady upevňují, např. fotbalová subkultura, hudební subkultura, subkultura hippies, nebo koneckonců subkultura trampů¹⁵. Tyto znaky, kterými subkultura disponuje, můžeme pak chápat jako prostředek pro komunikaci se širším okolím, jinými slovy, znak představuje zprávu (Smolík 2015, s.39).

Důležitým znakem subkultur je pak jejich styl, který pomáhá skupinu definovat a může být chápán i jako určitá forma symbolu. Podle Kolářové používají subkultury styl jako významový prvek, na základě kterého si vymezují vlastní hranice vůči ostatním vnějším skupinám, nebo subkulturám. Podobnou myšlenku nalezneme i u Dicka Hedbigeho, kdy zmiňuje úlohu stylu při vymezení subkultur nejen proti společnosti většinové, ale i proti jiným subkulturám (Smolík 2015, s.42). Samotný styl se pak podle Smolíka skládá ze tří prvků:

- Image – vzhled, oblečení, módní doplňky, tetování
- Vystupování – mimika tváře, styl chůze, postoj těla
- Argot – speciální slovní zásoba, slang a způsob vyjadřování

---

¹⁴ Centre for Contemporary Cultural Studies (Smolík 2015, s.45, též <http://www.birmingham.ac.uk/schools/historycultures/departments/history/research/projects/cccs/index.aspx>)

¹⁵ Ačkoli subkultura trampů vznikala mnohem dříve již ve 20.letech 20století, rozhodně tedy nepatří mezi subkultury vzniklé až v 50.letech, viz B. Hurikán, dějiny trampingu 1944, J. Pohunek Kultura trampů 2011, J. Krško, Meziválečný tramping na Rakovnicku a další.

Určit přesné vymezení hranic u trampské subkultury však není zcela jednoznačné. Trampská subkultura má totiž jen mlhavé hranice, které se nedají s přesností určit. Příslušnost k této skupině se neproказuje žádným průkazem nebo zápisem do seznamu členů. Příslušnost k trampingu je vyjadřována přijetím vnějších znaků, chováním a také uznáním ze strany ostatních trampů (Pohunek 2012, s.22). V rámci své vlastní subkultury se tramping nikdy nedokázal sám přesně definovat, zejména díky své vlastní neorganizovanosti, volné povaze a heterogenitě tohoto hnutí. I tak se trampové velmi jasně a zřetelně dokáží vymezovat proti aktivitám lidí, kteří si v jejich očích na trampy „hrají“ nebo provádí činnosti, které „poškozuji“ trampské dobré jméno (Pohunek 2012, s.22). Tato vymezení jsou také jednoznačně definovatelná právě například v trampském slangu, který takto vymezovaným osobám přiřazuje označení „kovbojíčkové“ „takytrampové“, „astracháni¹⁶“ nebo známý výraz „paďouři“ (Pohunek 2012, s.22).

2.6.1 Trampská subkultura a společnost

Jak jsem již zmínila dříve, jednou z charakteristik této subkultury je zejména vymezení se vůči většinové společnosti. Toto vymezení probíhá většinou na úrovni vnějších znaků, jazyka (slangu), výstroje a vybavení, ale také určitého typu sdíleného chování a jednání. Většinová společnost se pak k trampům chovala většinou rezervovaně, nebo kriticky, v menší míře pak kladně. Tento pohled mohl být formován i postojem první republiky, který odmítal alternativní životní styl a „pochybnou“ morálku, stejně tak i literaturu rodokapsů a westernových románů, která nesla hromadné označení jako „braková“ (Nešpor 2010, s.1). V rámci změn, které přinášely politické události ve 30.letech a po druhé světové válce, se společnost vymezila proti trampingu jako proti hnutí, které není v souladu s požadovaným sociálním začleněním, neúčastní se budování státu a nemají

---

¹⁶ Mladí lidé ze střední či vyšší vrstvy společnosti, kteří bývali označováni ve 30.letech jako tzv. „zlatá mládež“. V době rozkvětu trampského hnutí se k hlásili k trampingu většinou vnějšími znaky (oblečení, výstroj). Termín uvedl ve svém článku Géza Včelička a postupně si toto označení trampové osvojili. Původně ovšem astrachán znamená černá kožešina kavkazské ovce. (viz velký trampský slovník, dostupné na <http://t-o-skalaci.webgarden.cz/rubriky/trampska-kultura/velky-trampsky-slovník/velky-trampsky-slovník>)

požadované pozitivní hodnoty, jako např. skauting nebo Klub českých turistů (Nešpor 2010). Tramping však v zásadě nikdy nebyl hnutím vysloveně protestním. Dá se konstatovat, že se jednalo spíše o únikovou strategii, ve které si tato subkultura vytvářela vlastní svět plný svých pravidel, které však postrádaly formu plnohodnotných programově alternativních komunit (jako např. Hippies) (Pohunek 2011, s.104). Na konflikty trampů s většinovou společností lze nahlížet i jako na generační střet starší generace a „nemorální“ mládeže, kterou tramské hnutí také může zahrnovat. Příčinou, která je zřejmá i v dnešní době, je také využívání prostoru samotnými trampy a způsobu využívání krajiny. Trampové, zejména pak volně toulající se stanaři preferují svobodný pohyb po lesích, což může vést ke střetu s majiteli pozemků, lesníky či jinými orgány státní správy. Z hlediska rozpolcenosti fenoménu, jakým se český tramping prezentuje je také velmi komplikovaná možnost komunikace s jednotlivými úřady, nebo státními organizacemi, neboť jedna skupina trampů se nemůže zaručit za chování skupiny jiné (Pohunek 2011, s.105).

2.6.2 Trampové a paďouři

V rámci tramského hnutí je nutné zaměřit se však také na skupiny osob, lidí, jedinců, kteří se v rámci tramského fenoménu více či méně dostávali do kontaktu s tramskou subkulturou. Tyto kontakty pak většinou skončili přijetím skupiny mezi trampy a jejich akceptováním (například v případě některých skautských skupin zejména po roce 1948) nebo naopak distancováním se trampů. Asi nejvýraznější skupinou, vůči které se takto trampové vymezovali (a do jisté míry toto přetrvává), jsou tzv. paďouři.

Obecně se označení paďour používá pro člověka, nebo osoby, kteří jezdí do přírody, v přírodě tráví volný čas a mohou se věnovat i podobným aktivitám jako trampové. Nepatří ale mezi trampy, zejména z důvodu vnímání těchto činností, ale i z důvodu příslušnosti k maloměšťácké středostavovské společenské třídě, která měla v zásadě rozdílný životní styl (Wágner 2012, s.24). Paďouři totiž vnímají tramping/pobyt v přírodě v zásadě jako módní záležitost nebo sportovní aktivitu (Pohunek 2012, s.23). Vymezení trampingu proti paďourství má své kořeny zejména ve 30.letech 20.století, kdy docházelo k nárůstu obliby „ježdění“ do

přírody a trampování tak přestalo být výsadou chudší mládeže. Tramping se tak pomalu stával masovou a komerční záležitostí, což samotní trampové nesli nelibě. Jasná je z této doby také kritika ze stran trampů na adresu těchto paďourů. V časopise Tramp se například objevuje kritika osady s příliš udržovanými chodníčky sypanými pískem a vybudovanými tenisovými kurty. Obdobnou kritiku nalezneme z té doby i v časopisu Camping, kde Ivo Krsek (známý také jako generál Jerry Packard) poukazuje právě na krizi a pokažení trampingu jako následku této přílišné komercializace (Pohunek 2012, s.23). Nepříznivě byla také přijata tramskou veřejností snaha popularizovat tramping pomocí filmů určených především širší veřejnosti např. „Osada mladých snů“ (Pohunek 2011, s.100). Na paďourství také reagují trampové svým vlastním způsobem obrany – humorem. V rámci časopisů můžeme nalézt velké množství vtipů a anekdot týkajících se paďourů a jejich vztahu k trampům (Pohunek 2011, s.104). Pro příklad uvádím některé z anekdot týkajících se vztahu trampů a paďourů:

- *„Kráčí paďour okolo stanu. Najednou zaslechne, jak mužský hlas uvnitř naléhá: „A proč se nechceš poddat?“ A dívčí hlas odpovídá: „Počkej, já si to ještě rozmyslím.“ I zrudne paďour spravedlivým rozhořčením a vletí do stanu. Vzápětí však letí zpátky a drží si tvář. A mužský hlas řve za ním: „Ty pse paďourskej, kvůli tobě už si poctivej tramp se svou squaw nemůže dávat ani hádanky!“*
- *Dvě paní Paďourové sedí ve vlaku. Přejde pan dráha a tu se hned na něj vrhnou obě dvě: jedna chce, aby hned otevřel okno a jestli ho neotevře, že umře, že se určitě zadusí. Druhá ječí, že ji ranní mrtvice, jestli to okno otevře. Chudák pan dráha stojí a neví, co dělat. I povídá dobrý tramp Burýšek: „jen to vokno votevřete, pane dráha, umře ta jedna, pak ho zase zavřete a umře ta druhá. A budeme mít konečně pokoj!“*

(Trampské anekdoty 1978, s.12, 42)

2.6.3 Trampové a skauti

Trochu jiným přístupem se vyznačuje vztah trampingu a skautingu. Vztah trampingu a skautingu lze označit jako přinejmenším problematický a složitý. Obě skupiny mají počátek v podobném základním principu vnímání svého okolí, přírody a trávení volného času mimo město. Obě skupiny také vychází z primárních

myšlenek Setonového společenství Woodcraft. Tyto myšlenky jsou také patrné v učení jednoho ze zakladatelů skautingu Roberta Baden-Powella, který myšlenky lesní moudrosti doplnil o polovojenské prvky, službu Bohu, kázeň a oddanost anglickému trůnu (Vinklát 1994, s.11). Skauting se následně velmi rozšířil do celé Evropy včetně naší země. Symbolem se stává květ lilie, který na starých námořních mapách označoval sever. Heslem skautů se stal slogan „Buď Připraven“ a první hromadné shromáždění tzv. Jamborre se konalo v Londýně roku 1920 za účasti skautů ze 30 zemí (Vinklát 1994, s.11).

Ve vývojové linii se však skauting a tramping rozchází. Tím se ovšem nedá říci, že by trampové neměli se skautingem žádné zkušenosti. Řada trampů dokonce prošla v dětství skautskými spolky. Sám Bob Hurikán byl ve svém mládí skautem a i ve svých knihách se často odkazuje na skauting jako pomyslného předchůdce trampské činnosti (Krško 2016, s.174, též Hurikán 1940, s.). Zmínku o prvním skautském oddílu zaznamenáváme v roce 1912, ale stejně tak je datován i první pohyb samotářských tuláků nebo partiček toulajících se jen tak „na divoko“. Lze tedy předpokládat, že i tramping se pomalu vytvářel v tomto období (Pohunek 2011, s.66). Také řada trampů v období první republiky patřila mezi odrostlé skauty. Důvodem však mohlo být také to, že v době po 1.světové válce nepočítalo skautské hnutí se členy staršími 15 let a chyběla pro tyto členy motivace a metodika (Pohunek 2011, s.96, též Pohunek 2011, s.68). Proto se možná převzalo i prvotní trampské označení právě „divocí skauti“. Podobným trendem bylo i prolínání trampingu a skautingu v období nástupu komunismu v ČR. V té době byl junák (skaut) zrušen a řada skautů tak zvolila právě tramping jako náhradu volnočasových aktivit a začlenila se do trampských osad (Pohunek 2011, s.68).

Dalo by se tedy předpokládat, že tramping má ve skautingu svého staršího bratra, ale zásadním rozporem je skautská disciplína a řád, který tramping postrádá. Existuje zde však ještě jeden zásadní rozdíl, zejména pak odkazující na vnitřní uspořádání obou subkultur. Tímto rozdílem je organizace. Zatímco skauting je heterogenní hnutí s organizovanou činností, kterou provádí jasně vymezená skupina osob podle stanovených pravidel, trampové jsou neorganizovaní a táboření nemá žádné přesně vymezené charakteristiky, naopak v některých

případech může prvky skautské disciplíny opomíjet.¹⁷ Tato skutečnost byla pravděpodobně jedním z důvodů, proč se někteří jednotlivci rozhodli opustit skautské řady a začít trampovat (Pohunek 2011, s 96, též Krško 2016, s.174, Mareš 2015, s.15). Po skončení 1.světové války se například v pražském spolkovém katastru registrovalo přes 60 skautských organizací. Jejich odlišnost probíhala na základě jejich etnicity (např. skauti čeští, maďarští), náboženství, nebo politického přesvědčení (např. skauti DTJ, Švehlovi Junáci) (Mareš 2015, s. 15). Část skautských skupin také vstoupila do Svazu Junáků RČS, který založil A.B. Svojsík v roce 1919. Jiné skupiny byly součástí Federace Československého junáka. Programy těchto spolků byly vytvářeny odlišně, většinou v návaznosti na představu jejich vedoucích (Mareš 2015, s.15). V dnešní době je skauting vysoce organizovanou skupinou. Zahrnuje přesné odlišení jednotlivých kategorií, má stanovenou pevnou organizační strukturu a také má mezinárodní přesah v začlenění do světových skautských organizací¹⁸. Tramping takovou to organizaci vždy postrádal, neboť jeho hlavním mottem je důraz na osobní svobodu jednotlivce a nezávislost. I tak se ovšem tramping nevyhne minimálně základnímu rozdělení na osadníky a stanaře. Obě hnutí nepřímo vychází také ze vztahu člověka k přírodě. Tento vztah zaznamenal velkou změnu v 19.století, kdy došlo k postupné proměně vnímání krajiny. Způsob vnímání v sobě kombinoval osvícenecké pojetí přírody jako souboru kategorizovaných objektů a procesů, který se promíchal s romantickými ozvuky „naturfilozofie“, která vnímá přírodu jako živoucí celek (Mareš 2015, s.14). Tramping i skauting vychází z vnímání přírody jako místa útěku a relaxace od městského života.

Obě subkultury se tak od počátku vůči sobě vzájemně jasně vymezují, ačkoli některé prvky mají společné. Skauti zpočátku velice protestovali nad označením trampů jako „divocí skauti“. Co je však nemožné odepřít oběma skupinám je jejich kladný vztah k přírodě a množství zálesáckých dovedností. Koneckonců u trampů jsou tyto dovednosti nezbytné dodnes zejména pro volné táboření a pobyt v lese. Kromě organizace je však zásadní odlišností pohled na morálku. Skauti si vždy

---

¹⁷ Trochu jiná je situace v trampských osadách, které mají osadní řád, zvoleného šerifa a systém pravidel. Nicméně stále se nejedná o organizovanou činnost, která by byla oficiálně uvedena jako např. spolek.

¹⁸ Viz <https://www.skaut.cz/>

velmi zakládali na ctnosti a dobré pověsti, jejich trávení volného času v přírodě pak bylo trochu více „uhlazené“ než tomu bylo u trampů. Trampové naproti tomu morálku nepovažovali za něco striktně důležitého pro jejich vandrování (Mareš 2015, s.16). Tím vznikaly mezi jednotlivými skupinami rozkoly, které se projevovaly různým způsobem. Zejména zpočátku volili skauti „proti trampskou“ politiku, která vyhovovala jejich organizačnímu řádu. Například některé ze skautských žup vyzývali k nahlášení svých pobytů v určitém území a získání tak od příslušných obcí legitimaci ke vstupu. Kdo se následně nemohl legitimací prokázat, byl nahlášen lesnímu personálu (Mareš 2015, s.16). dalším vymezením se skautů proti trampům byl známý článek A.B. Svojsíka *„Bílá otrokyně v centru Evropy“* „z roku 1924. Tento článek odkazuje na údajná pravidla osady Býčí Oko, zejména ve vztahu k ženám. Tento kritický článek byl také mimo jiné podkladem pro následný „lex Kubát“. Proti trampska propaganda se také promítla ve filmové tvorbě, například film „Bud’ připraven“ z roku 1923 a stala se součástí skautských diskuzí 20.let 20.století (Mareš 2015, s.16). Hlavním rozporem, který v očích skautů stavěl tramy do negativního světla bylo údajné nevhodné chování v přírodě a zejména pak společné táboření chlapců a dívek. Stranou kritiky pak nezůstaly ani skautská periodika, která vytvářela vtipy na tramy a zesměšňování tramského stylu. V roce 1928 byla vydána satira „Strašně zní řev šelem“ popisující tramské chování a také lehce opovrhující soudobou tramskou kovbojskou módou, která byla dávána do jasné opozice ke střídmemu stejnokroji skautů. Volba mezi skautingem a trampingem v té době metaforicky vyjadřovala volbu mezi dobrem a zlem (Mareš 2015, s. 16). I přes tyto výpady ze strany skautů však tramping na rozdíl od skautingu vydržel při životě i po roce 1948.

V očích trampů pak skautské sdružení budilo o něco méně zájmu. Tato skutečnost je dána především absencí již zmíněné organizace trampingu, respektive organizovaného vedení. Trampové se vyjadřovali většinou pomocí svých periodik, ale některé neoficiální tiskoviny, zejména z hlediska krátkodobého působení nebo přílišné lokálnosti nelze brát jako relevantní informaci. Jediným časopisem, který se opravdu skautskému sdružení věnoval byl časopis Tramp. V tomto časopise nalezneme články kritizující skauting jako polovojenskou organizaci s přílišnými pedagogickými normami (Mareš 2015, s.17). Tyto normy, které byly součástí skautských řádů pak byly v rozporu s tramskými představami

o volném táboření a svobodě jednotlivce, na které si tramping hodně zakládal. Kritika skautingu také spočívala v tom, že se mladí lidé odkláněli od původních ideálů. Skauti sice byli výbornými táborníky, ale samostatnost a zkušenost si v životě musel každý nalézt sám. Trampové se však na rozdíl od skautů vymezovali vůči této subkultuře opět svou známou a osvědčenou formou – humorem.

Ačkoli by se mohlo zdát, že vztahy trampů a skautů byly po celou dobu vývoje těchto skupin napjaté, obě subkultury k sobě mají mnohem blíže, než se zdá. Obě skupiny čelily v minulosti mnoha represím ze strany politické moci. Často skauti přecházeli do řad trampů, nebo trampové čerpali ze svých skautských zkušeností z mládí. Skauti měli větší oporu v písemných publikacích např. J. Foglara a jeho knih (Hoši od Bobří řeky, Pod Junáckou vlajkou, atd.), trampové zase v podobě hudební scény (festival Porta, folkové písně, country písně). Po roce 1989 se skauting stal opět oficiální organizací, která čítá v dnešní době více než 55 tisíc členů ve 2 105 oddílech po celé České Republice (celosvětově se hovoří zhruba o počtu 40 milionů skautů). Čeští skauti mají mezinárodní vztahy a účastní se rozmanitých projektů. Z akcí konaných v naší republice je to například přivážení „Beltémského světla“, celorepublikové setkání Obrok (setkání starších skautů), nebo každoroční vodácký závod Napříč Prahou přes tři jezy. Ze světových událostí jsou skauti součástí například celosvětového setkání tzv. Jamboree. (www.skaut.cz). Z hlediska organizace mají skauti jasně danou vysokou hierarchickou strukturu. Dělí se na jednotlivé oddíly podle věku účastníků. V čele pak stojí starosta, dále místostarosta, náčelníci a místonáčelníci. Pravidelně vychází časopis Junák a v rámci lokálních organizací se pořádají pravidelné akce. Ve znaku figuruje dodnes skautská lilie doplněná o hlavu psa (znak hraničářů). O tento znak se zasadil právě zakladatel skautingu u nás A.B. Svojsík. Tramping do dnešního dne nemá takto organizovanou strukturu. V osadách sice určitý typ hierarchie funguje, ale pravidla, která si osada nastavuje nejsou takto hierarchicky vázané a jednoznačné. Ačkoli je tramping také značně heterogenní a specifické společenství, má shodné ideály, které se vztahují k principům vztahu k přírodě a pobytu v ní.

Ačkoli se tramping vůči skautingu v dnešní době již příliš nevymezuje, jsou ještě někdy známky tohoto problematického vztahu patrné. Samotná hranice mezi

těmito dvěma subkulturami je však nesmírně tenká a tento trend pokračuje i v současnosti.

2.6.4 Trampové a trampové

Tramping jako nezávislé hnutí se vždy bránilo jakékoli „organizaci“ jak ze strany úřadů nebo státních orgánů, tak ze strany vlastních trampů. Právě skutečnost, že tramping nemá nikde ohrazená pravidla a vymezení této skupiny, ovšem dává volnou ruku těm, kteří by se organizování vytvořené nějakou zastřešující organizací jistým způsobem nebránili. V roce 1928 vznikl jako jeden z pokusů sjednocení trampingu Svaz trampů, v roce 1931 vzniká Trampský obranný výbor nebo můžeme zmínit vznik Unie trampských osad (Pohunek 2011, s.98)¹⁹.

Jedním ze směrů, kterým se ubíralo bádání v oblasti spojené s podstatou trampingu je jeho stanovení v postoji k politice²⁰. Někteří badatelé, kteří se trampem zabývají, však spatřují a hodnotí některé události jako politicky ovlivněné. Tato tvrzení se vztahují především k vydávání trampských periodik, ale některé úvahy jsou zmíněny i v souvislosti s vývojem a podstatou samotného trampingu. Proto je v tomto ohledu považuji za nutné, alespoň okrajově zmínit. Nejvýraznější v tomto ohledu byli trampové levicově smýšlející, kteří se právě prostřednictvím periodik a článků v novinách dostávali do sporu nejen s úřady, ale i se samotnými trampy nepolitickými. Jedním ze sporů bylo období vývoje trampingu ve 20. letech, kdy docházelo k prvním názorovým rozporům právě mezi tzv. politickými a nepolitickými trampy (Krško 2016, s. 172). Situace byla i pravděpodobně značně ovlivněna narůstajícím zájmem lidí o komunismus (vznik komunistické strany je datován 1921) a možná se v rámci těchto, v té době progresivních myšlenek, snažili někteří trampové trampské hnutí legitimizovat.

---

¹⁹ Všechny tyto spolky však velmi rychle zanikaly, neboť o ně mezi trampy jednoduše nebyl zájem (Pohunek 2011, s.98).

²⁰ Z mého subjektivního pohledu se tramping stále jeví primárně jako apolitický a ani má osobní a výzkumná zkušenost nikdy nezaznamenala jakýkoli politicky angažovaný trampský spolek (kromě averze vůči komunismu). Právě naopak v některých případech působí tramping přímo „antipolitický“.

Možným pojátkem té doby byl i do jisté míry ideál westernového hrdiny bojujícího proti nespravedlnosti světa, metaforicky vyjádřený trampem-dělníkem bojujícím proti *vykořisťitelům* kapitalistického světa. Ovšem tato legalizace komunistických ideálů v trampingu se rozhodně mezi většinou neuchytila. Pokusy vyučování a předčítání marxisticky tematických knih u táboráku byly většinou neúspěšné, stejně jako agitace ze stran takto levicově zaměřených organizací (Krško 2016, s.172). Agitační nádech můžeme vnímat i ze samotného časopisu Tramp, zejména v období 30.let.20.století (Pohunek 2011, s.98). Velká část autorů článků Trampa přispívala též do Rudého Práva, kde byla vyhrazena pro tento typ článku speciální rubrika. Zpočátku jsou tyto články spíše kritikou a polemikou s ostatními periodiky, které tramping a trampy považovali jako součást narušení společenské morálky (Pohunek 2011, s.99). Zlomovými okamžiky se staly akce, které se přímo dotýkali samotných trampů. Jednou z nich bylo rozpuštění tramské sleziny na Jarově (Jarovské pláni) roku 1931, kdy byla slezina rozpuštěna četníky pro obavu z narušení pořádku v souvislosti s pořádáním „Rudých letnic“ v tom samém termínu a o kousek dál. Druhým milníkem bylo shromáždění vyvolané Kubátovým zákonem. Tento zákon byl totiž mimo jiné brát i tak, že je jeho snahou odvádět mladé trampy od trampování a podpořit tak plán předvojenské organizované výchovy (Pohunek 2011, s.99). Zásadní problém mezi politickými a nepolitickými trampy se však odehrál přímo na shromáždění v Pivovarské zahradě v roce 1931. Celá slezina se nesla většinou pod vedením levicových trampů kolem časopisu Tramp, a zástupci ostatních tramských periodik nebo nepolitických trampů byli vypískáni. Usmíření obou tramských táborů na sebe však nenechalo dlouho čekat a již na velké tramské slezině na podzim roku 1931 došlo se obě skupiny usmířili. Ačkoli si trampové kolem časopisu Tramp snažili udržet své levicové smýšlení, změna přišla po roce 1968, kdy se v časopise začíná objevovat přímá kritika politické situace. V dnešní době se již politická situace trampů stala marginální oblastí. Do popředí se dostávají spíše spory s vlastníky pozemků, na kterých stojí tramské chaty, nebo lesní území, kde se vyskytují tramské campy. V tomto ohledu je problematické zejména jednání s úřady, protože tramping nehájí žádná organizace a na druhou stranu není zárukou, že případná domluvená pravidla budou dodržovat všichni trampové (Pohunek 2011, s.105).

I přes prvotní snahu o transformaci trampského hnutí zůstává trampingu i nadále nelegitimovaný, neoficiální, bez stanov a pravidel, pouze věrný svým původním volnomyšlenkářským ideálům vycházejících většinou z učení lesní moudrosti, toulání se v přírodě, volného táboření a svobody jedince. Tím ovšem získává bádání o trampingu další ze svých neuchopitelných rozměrů.

2.6.5 Osadníci, stanaři (ohníčkáři)²¹

Bob Hurikán uvádí ve své knize „Dějiny Trampingu“ (1940), že trampské hnutí prošlo svým zákonitým historicko-kulturním vývojem. Tento vývoj popisuje jako stupnici skaut-divoký skaut-cowboy-tramp (Hurikán 1940, s.24). Samotný termín tramp se ovšem původně odkazoval spíše k marginálním osobám podivné minulosti, k tulákům, pracovním migrantům a žebrákům v USA, ze kterých se pak následně vytvořilo hnutí tzv. Hoboes (Creswell 2001, s.10). V Čechách se jako trampové zpočátku označovali lidé tábořící v přírodě, v lesích. Lidé je v té době mohli vnímat jako něco podivného, co příliš nezapadá do ustálených norem a mravních ideálů první republiky. Jak sám říká i Hurikán, trampem je také ten, který se nebojí odlišit se od většiny (Hurikán 1940, s. 24). Později, když začalo trampů přibývat, začali se i trampové mezi sebou specificky nazývat a označovat. Toto základní vymezení a souviselo především se změnou přístupu k samotnému tehdejšímu trampingu na počátku 30.let. S rozvojem trampování v oblastech v blízkosti velkých měst, trampové přestali pomalu prozkoumávat další teritoria a začali vytvářet své základny v podobě stanových táborů a později i chatových základen. Této skutečnosti pak dala trampingu dva nové směry jeho vývoje. Prvním z nich bylo původní táboření – stanaření, ohníčkaření. Druhou linií, která se vyvíjela po své vlastní ose byla, linie osadnická.

[Stanaření, také někdy nazývané volné táboření nebo trampování je způsob trampingu, který není vázán na trampskou osadu, ve smyslu místa, chatové nebo srubové základny a osadních zvyklostí. Jeho příznivci jsou trampové, kteří jsou pokračovatelé prvotní trampské myšlenky sdílení prostoru krajiny a vztahu

---

²¹ Text kapitoly byl již v upravené formě prezentován v časopisu *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017/2, s.149-167.

k přírodě. Jsou samostatnou skupinou v rámci trampingu a jeho vývoje. S trochou nadsázky můžeme hovořit o potomcích prvních průkopníků a zálesáků, kteří vytvořili základy pozdějšího trampského hnutí (Hurikán 1940, s. 215). Trampové stanaři jsou známí především svým trampským uměním, zejména pak praktičností v podobě balení věcí na cestu. Především se to týká sbalení usárny. Někteří z těchto trampů jsou v tomto opravdoví mistři a dokáží do tohoto úzkého dlouhého „vaku“ sbalit opravdu velké množství věcí. Samozřejmě se toto vztahuje pouze na věci nejnnutnější potřeby s sebou na vandrování. Původním trampům často stačil jako příkrývka dlouhý kabát, postupem času s rozvojem armádních výprodejů a obchodů typu army shop v dnešní době, je výbava těchto trampů daleko rozmanitější. Hlavní součástí usáren nebo batohů pak jsou věci pro táboření nezbytné. Základní výbava spočívá zejména ve spacím pytli, do něhož se dá zabalit množství dalších věcí, zejména pak oblečení, dále se nesmí opomenout sirky nebo zapalovač, voda, nějaké jídlo, souprava na vaření (ešus, miska, lžíce, hrnek). V neposlední řadě pak výbavu tvoří věci pro pobyt v přírodě nezbytné – nůž, provaz, suchý troud nebo kus smůly²², kousek svíčky, někdy i sekera (Hurikán 1940 s. 217). Avšak ani ten nejlepší stan nebo výbava nedělá ze svého majitele opravdového stanaře. Správný stanař se pozná až podle toho, jakým způsobem se chová v lese a na místě, kde kempuje (Hurikán 1940, s. 216). Tramping v podobě stanařů většinou spočívá ve víkendovém výjezdu do přírody. Po určení lokality a dojezdu na vybrané místo se stanaři utáboří (většinou přímo v lese). Táboří se buď v místě tzv. campu, nebo se jednoduše vytvoří provizorní tábořiště. Trampové stanaři většinou mají svá oblíbená teritoria, mezi nejoblíbenější patří například Brdy, Kokořínsko, Český kras apod. Stanaři mohou mít i svou „osadu“ a založit si v lese camp, na který pak jezdí tábořit pravidelně. Víkend se pak tráví většinou na campu, nebo procházením se po lese, návštěvou místní krčmy nebo hostince a večerní slezinou a hraním o ohně. V rámci stanaření je také možné podniknout vandr, který znamená putování z jednoho místa na jiné. V rámci několika dní tak může tramp obejít i několik různých campů nebo tábořit na několika různých místech. Stanaři mají také své vlastní pojmenování míst, na která dojíždí. Většinou se neříká, že se jede na Kokořínsko, ale rovnou na Bílé

---

²² V dnešní době se využívají také různé druhy podpalovačů

Skály, nebo místo označení lokality Brdy se použije název „jedeme ke 40 vším, na Černou skálu, k Sežranému psu“ apod. (Hurikán 1940, s. 216).

Mezi stanaře bychom mohli řadit i trampy „ohníčkáře“. Mezi stanaři a ohníčkáři není jasně vymezená hranice, jedná se spíše o starý tramský výraz pro trampy-táborníky, kteří tradičně zažehávali své ohně sobotu, co sobotu, aniž by jednu vynechali. Bob Hurikán také ohníčkáře popisuje jako trampy, kteří na rozdíl od stanařů jezdí tábořit pokaždé na jiné místo a pouze pod širák, tzn. bez jakéhokoli stanu nebo přístřešku (Hurikán 1940, s.60, s.195). Mezi stanaře a ohníčkáře se také řadí trampové nazývaní jako Tramp samotář. Toto označení je dáno především skutečností, že daný jedinec není členem žádné osady nebo party kamarádů. Trampuje většinou sám, táboří osamoceně, může se také stát součástí většího vandru se skupinou kamarádů, ale není nikde „oficiálním“ členem. Trampové samotáři většinou nepoužívají domovenky, případně mají vyšitý symbol woodcraftu s vnitřními iniciály TS.²³

[Trampové osadníci tvoří velkou a mezi populací známou část trampů. Tramské osady začali vznikat již ve 20.letech z původních stanařských táborů, které se přeměnily ve stálá obyvatelná místa s chatou nebo srubem na pevných základech. Osady jsou také místem nejčastějšího sdružování trampů, zejména pak během víkendů (tramsky weekendů, pozn. autora). Osadníci mají svého šerifa, zástupce šerifa a další určené funkce v rámci celé skupiny, která do osady patří (Pohunek 2011, s.70). Bob Hurikán dokonce ve své knize s nadsázkou poznamenává, že nikde na světě nebylo tolik šerifů jako u nás v letech 1919-1920 (Hurikán 1940, s. 25). Některé názory považují osadníky – chataře za odnož trampingu, která se odklonila od původních tramských ideálů. Chataři jsou pak nazýváni „salonními trampy s parketama“ (Hurikán 1940, s. 218). Tento názor je většinou dán okolnostmi rozšíření tramských osad o nové chaty, zejména pak v období růstu fenoménu trampingu ve 30. letech a následně v době po 2. světové válce, kdy začalo být v oblibě rekreační chataření a došlo tak k promísení původních tramských osad s chatami rekreantů (Pohunek 2011, s. 68, též Kašák 2009, s. 11, též Wágner 2012, s.24). Trampové chataři tráví své tramské víkendy na osadách, na chatách. Většinou přijedou na osadu již v pátek a do neděle se

---

²³ Viz M. Jozová. Současné tramské osady a campy. In *Studia Ethnologica Pragensia*.2017. s.150-151.

pohybují v teritoriu osady. Většinou se pracuje na terénních úpravách v okolí chaty, nebo na samotné chatě, případně se jde na návštěvu ke kamarádům. Večer bývá tradiční slezina v osadním baru, u ohně nebo v hospodě u osady. Chataři se také v rámci osad účastní různých společných akcí (sportovních, kulturních, výletních apod.).²⁴

Všichni trampové (stanaři, ohníčkáři, chataři) se společně setkávají na různých akcích. Nejčastěji se jedná o potlachy nebo sleziny pořádané jednotlivými osadami nebo kamarády. Mezi trampy se nerozlišuje, zda je dotyčný kamarád stanař nebo chatař. Trampové sdílejí společně své ideály, myšlenky, a hlavně vztah k pobytu v přírodě (mimo město) a svobodě. Tato skutečnost je jasně zřejmá i při označení všech termínem „kamarád“ a pozdravem „ahoj“.

[Unikátností trampingu je pochopitelně i jeho tajuplnost a uzavřenost. Po celé republice existují osady a campy (campy speciálně), které ani dnes nejsou v povědomí širší trampské populace, natož pak veřejnosti. Vždy záleží na každém jedinci trampovi (nebo osadě), zda budou chtít svá místa zveřejnit a podělit se o ně s ostatními trampy a společnostmi.²⁵ Tato skrytá a uzavřená tvář trampingu přikládá samotnému pohledu na trampskou subkulturu také svůj význam.]²⁶ Takže touha zmapovat trampské hnutí a všechny campy a osady tak zapadá hluboko do pomyslné utopie. Podobné je to i s pochopením trampské subkultury. Z badatelského hlediska má každá subkultura své atributy, podle kterých je možné ji nějakým způsobem charakterizovat a klasifikovat. Tramping je v tomto případě pomyslným úhořem v rukou badatelů. Jeho proměnlivá povaha se jednoduše nedá omezit pevnými hranicemi. Proto jsem pro potřeby této práce vymezila oblasti, ve kterých se tramping stal lépe uchopitelným pro získání potřebných dat.

---

²⁴ Viz M. Jozová. Současné trampské osady a campy. In *Studia Ethnologica Pragensia*.2017. s.151-152.

²⁵ Dnes je možné získat velké množství informací o campech a osadách prostřednictvím internetu, viz např. <http://stopar.cs-info.cz/index.php/tramping/17-archiv-trampskych-osad>, nebo také zde <https://sites.google.com/site/nastramp/archiv-zprav/zpravy-2012-2013/12seznamtrampskychosad-kftp>

²⁶ Viz M. Jozová. Současné trampské osady a campy. In *Studia Ethnologica Pragensia*.2017. s.152.

3 Vývoj trampingu

3.1 *Poválečná doba trampingu*

První etapa rozvoje trampingu navazuje v zásadě na poválečné období, kdy trávení času v okolí velkých měst bylo pravděpodobně doménou převážně chudší mládeže (Hurikán 1940, s.18). Samotná poválečná ekonomická situace velkým způsobem přispívá k úniku z reality, kterou celá situace po 1.světové válce nabízí. Počátky trampingu se proto soustředily spíše na nedělní vyjížďky za město a krátké toulky osamocených trampů, kteří pochopitelně sami sebe trampy ještě zdaleka nenazývali. Jít na noc do lesů nebylo v té době ani příliš běžné. Ať už z hlediska bezpečnosti nebo vybavení. Lidé toulající se pocházeli často z chudších vrstev obyvatel, proto jejich vybavení tvořilo především oblečení, které měli na sobě. Jako deka nebo pokrývka často sloužila pelerýnka (krátké sako), později se nosil stočený vak nebo pytel z deky přes rameno, do kterého byly zabalené sirky, miska na vaření a skromné zásoby (Hurikán 1940, s. 14). Zrození trampingu může mít svou pomyslnou kolébku i v tradicích spolkového života, kdy bylo běžné bydlení v koloniích, případně hledání obživy a práce kočovným způsobem života. Velkým fenoménem, který však trampingu významně ovlivnil, byl vliv ze zahraničí, zejména ze Severní Ameriky, ať už v podobě skautingu R. Baden-Powella nebo základními myšlenkami a principy lesní moudrosti E. Setona (Wágner 2012, s. 24, též např. Vinklát 1994, s.10,11). Neorganizované skupiny mládeže se protloukávali krajinou lesů podél velkých řek a dávali jim tak první romantická jména. Z Vltavy se stává Velká řeka, Sázava je Zlatou řekou, Berounka je Starou řekou a Kocába je Hadí řekou. Také se táboří v oblasti loděnického potoka – Kačáku. Později dochází ke spojování do skupinek a part, které začínají jezdit na jedno místo a vznikají tak první stálější tábořiště, později tzv. campy. Zpočátku jde o táboření pod širým nebem, nebo pod přístřešky z místního lesního materiálu, případně stanaření. Později se místo rozrůstá o první chatky, často postavené ze dřeva, které je v okolí, následně chatek přibývá a vznikají z campů prvotní osady²⁷ (příloha č. 1, obr.č.1). Místa dostávají svůj název stejně jako parta, která tam

---

²⁷ Osadou může být nazvána i jedna chata, případně parta trampů

dojíždí. Skupiny se označují zpočátku jako divocí skauti, později přejímají název trampové, podle již zmíněné publikace Jacka Londona. Ačkoli se trampské ideály často ztotožňují a podobají se ideálům skautingu obě „hnutí“ jsou samostatné elementy, které mají vlastní cestu a vývoj. Po období první objevitelské etapy nastává období, označované například Bobem Hurikánem, převážně podle módy, kterou trampové nosili a podle symbolů a používaných doplňků (Hurikán, 1940, s.25). Pro tramping bylo typické ovlivnění westernovou a západní módou, často doprovázené i slangem a hudbou. Proto se následující období označuje jako doba kanadská a pak také doba kovbojská.

Zatímco poválečný tramping se módními trendy příliš nezabýval, nosilo se převážně pohodlné oblečení, které plnilo spíše praktickou funkci, kovbojská doba se vyznačovala především módou, která tuto etapu vývoje provázela. V oblibě bylo nošení westernového oblečení, širokých opasků s přezkou, klobouků – stetsonů, koltů a šátků. V této době se také objevila funkce šerifa (Sherrifa), která zejména na osadách přetrvala do dnešní doby (Vinklát 1994, s.3).

Doba kanadská, která následovala, dala vzniknout fenoménu flanelových košil s kostkovaným motivem a hledání *pravé divočiny*. Jednotlivé skupiny trampů se posouvaly stále dál od hranice města a často se vyjíždělo již v sobotu po práci a vracelo se zpátky v neděli večer. Je to také doba rozvoje osad. Jednotlivá tábořiště a campy se postupně přeměňují ve stálé osady s chatou a provizorním zázemím. Vyhledávané oblasti jsou především v okolí řek a potoků v okolí industriálních měst. Vzrůstá tak obliba Povltaví, Posázaví a v okolí Berounky, ale také v Brdské vrchovině, Kokořínsku, v oblasti kolem Strančic, Kladna, Nymburka nebo v severních či východních Čechách. Stranou nezůstává ani moravská část, kde dochází k objevování Dražanské vrchoviny, okolí Brna nebo na Vysočině. Dokonce i v okolí Bratislavy je založena osada Waikiki v roce 1928 (Hurikán 1940, s.295). Ve 30. letech tak můžeme pozorovat nárůst osad na celém našem území. Na počátku 30.let bylo známo asi 59 osad, zatímco mezi lety 1922 a 1939 bylo zaznamenáno až 1500 osad. (Blažková, Fialová, Matoušek, 2016, s. 72). Tato činnost však neunikla ani veřejnému zájmu a první výraznou snahou a zásahem do fenoménu trampingu je tzv. Kubátův zákon, vydaný v r. 1931.

3.1.1 Kubátův zákon

Tramping se díky svému svobodnému projevu a myšlení dostával někdy do marginální pozice v rámci většinové a často městské společnosti. V rámci zavedených společenských norem a mravních ideálů doby, tak neunikl ani ve 30.letech 20.století, kdy byl poprvé veřejně perzekuován tzv. Kubátovým zákonem. Kubátův zákon byla ve skutečnosti vyhláška zemského prezidenta Hugo Kubáta vydaná 9.4.1931 (Pohunek 2011, s.97). Samotnému vydání této vyhlášky předcházely události spojené s protitrampskou náladou a společenskou situací té doby, vyvolanou nárůstem zájmu o tramping (což mnohdy nelibě nesli i samotní trampí)²⁸. V souvislosti s masovějším rozvojem trampování právě v období 30.let se začalo zároveň projevovat i morální pohoršení mezi společnostmi zejména pak mezi paďoury (měšťáky), kteří dávali jasně najevo svůj negativní postoj k volnému táboření v přírodě, a zvláště pak ke společnému táboření mládeže a uvolnění mravů. Určitě svůj vliv měl i článek významného představitele skautingu Antonína B. Svojsíka, který pojednával o otrokářských zvyklostech zejména vůči ženám²⁹. Článek vycházel z informací obsažených v jednom z osadních řádů (ačkoli byly zřejmě jen humornou nadsázkou), nicméně opakované stížnosti na nevhodné chování trampující mládeže se postupně začaly vztahovat na celé hnutí a byly podnětem k vydání právě tohoto Kubátova dokumentu (Pohunek 2011, s.98). Hugo Kubát zareagoval okamžitě a přednesl svou vyhlášku a žádost zamezující trampským výtržnostem přednostům okresních a státně policejních úřadů v Čechách³⁰. Součástí této vyhlášky byl například zákaz těchto činností při trampingu a campingu : *Všeliké nemístné či nepřístojné jednání na místech veřejných, nebo veřejně přístupných, kterým se ruší neb ohrožuje veřejný pořádek, klid, bezpečnost, dobrý mrav nebo slušnost, nebo se vzbuzuje veřejné pohoršení zejména: společné táboření osob různého pohlaví v přírodě, i ve stanech, chatách a srubech- vyjímaje táboření rodinné- pobíhání v nedostatečném úboru koupacím mimo obvod vykázaných koupališť, zpívání popěvek obsah*

---

²⁸ 30.léta byly počátkem hospodářské krize a volné trampování poskytovalo poměrně levnou možnost trávení volného času mimo město nejen trampům, ale i ostatním obyvatelům zejména velkých měst.

²⁹ Více viz kapitola 2.4.1.2 Tramping a skauting

³⁰ Nejednalo se totiž o plošný postih, nýbrž jen o postih v oblasti okolí Velké Prahy.

nemravného, dále nošení zbraní, zvláště zbraní zakázaných bez platného zbrojního pasu a koupání na místech zakázaných. Přestupky této vyhlášky, jejíž účinnost počíná dnem vyhlášení, trestati budou-bez újmy soudního stíhání-politické úřady I. stolice tresty na penězích od 10kč do 5000kč nebo na svobodě od 12 hodin do 14 dnů. (www.tramping-info.cz)

Samotná vyhláška byla doprovázena oběžníkem, který definoval upřesnění, na koho se mají strážníci a kontroloři zaměřit. V hledáčku vrchnosti se tak pochopitelně ocitli především trampové a trampky tábořící v lesích, případně na známých osadách. Vyjmuti z této kontroly byly osoby spořádaných organizací (Pohunek 2011, s. 98)

Kubátův zákon se také stal součástí horlivé parlamentní debaty, která se v zásadě opírala o základní lidská práva a porušení svobody jednotlivce. Dokonce jeden tramp, který byl pokutován 30kč se v rámci odvolání k soudu dočkal kladného vyřízení a soud mu dal za pravdu. V roce 1935 byla Kubátova vyhláška zrušena (Hurikán 1940, s.369).

Trampové na Kubátův zákon zareagovali po svém způsobu – humorem a satirou, ale také velkou slezinou uspořádanou na protest proti tomuto zákonu. Ovšem samotná příprava Kubátova zákona odhalila ještě jednu zajímavou skutečnost – nemožnost trampingu podléhat jakékoli organizaci. V rámci protestů ohledně této vyhlášky se v časopisu Tramp objevovali články aktivně vystupující proti padourství a nabádající k protestům v rámci tramského hnutí. Ostatní zástupci tramských periodik se spokojili převážně s již zažitou satirou a vtipem a byly redakcí Trampu považovány za nečinné. Obecně se situace kolem této roztržky vyřešila až po protestní slezině v květnu 1931 v Pivovarnickém domě, kde se dostali nepolitictí trampí do roztržky s politicky laděným vystoupením právě aktivistů kolem Trampa. Usmíření obou táborů proběhlo až zhruba po půl roce, nicméně politický a levicový nádech si však časopis Tramp zachoval i v budoucích letech (Pohunek 2011, s.100)³¹.

Tramping byl pochopitelně také zasažen událostmi druhé světové války. Ačkoli nedocházelo k úplnému odmlčení trampingu, rozhodně byly tramské aktivity mírně utlumeny. Omezení se v zásadě dotýkalo spíše plošných perzekucí

---

³¹ Změnu můžeme zaznamenat až později, kdy se v časopise tramp objevují i články výrazně nepolitické, nebo dokonce proti levicové. Viz např. Tramp 1968....

samotného nacistického režimu, který se trampíngem speciálně nezabýval. Asi nejvýrazněji se válečná doba vztahovala k zabírání prostorů a míst, např. trampských chat pro vojenské účely, nebo ničení některých campů, které mohly představovat potenciální úkryt partyzánů (Pohunek 2011, s. 100). Řada trampů byla součástí vojenského nasazení, případně byla odvelena za účely nucených prací. Určitě je důležité připomenout i účast některých trampských osad i jednotlivců v rámci domácího i zahraničního odboje. Tuto skutečnost dokládají mimo jiné i události spojené s tzv. Packardovou zimní brdskou brigádou (Brigáda generála Packarda, více kap.6.3.).

3.2 Tramping v letech 1945–1989

Po válce následovaly politické události, které změnily směr vývoje nejen naší země, ale také trampského hnutí. Zejména události po roce 1948 se dají nazvat začátkem trampské „doby temna“. Tím, že trampské hnutí bylo v zásadě vnímáno jako hnutí volnomyšlenkářské, svobodomyšlné a hlavně neorganizované, stalo se pomyslným trnem v oku celému tehdejšímu systému. Trampové se nijak netajili svými prozápadními názory, často doplněné právě o již zmíněnou westernovou módu, ale také se velmi rychle rozrostlo používání vojenské výstroje, zejména z pozůstatků armády USA. Proto v tomto období zaznamenáváme nárůst batohů a toren – „uesek“, neboli usáren, které ve velké míře přetrvávají dodnes. Český trampíng byl každopádně označován jako hnutí s protistátními motivy, které odváděly pozornost převážně mládeže od budovatelských úkolů socialismu (Pohunek 2011, s.101). Toto hnutí bylo také třeba potlačit, a proto již v roce 1952 dochází k zásahu policie na potlachu v zapomenutém údolí na Sázavě. Účastníci potlachu jsou zatčeni a eskortováni na policejní služebny za protistátní činnost (Blažková, Fialová, Matoušek, 2016, s. 75). V souvislosti s bojem socialistického systému proti trampíngu začíná vznikat i velmi přísná propaganda, která alarmujícím způsobem označuje trampíng jako něco závadného, proti čemu je potřeba rázně zakročit. Celá tato skutečnost se dá shrnout do známého hesla „co

*tramp, to chuligán*³². Trampové se proti těmto útokům zpočátku bránili, někteří se nad tím ani nepozastavili a někteří bojovali na papíře. V tomto období vzniká v trampských časopisech mnoho vtipů a anekdot právě s ohledem na tuto problematiku. S rozvojem socialismu v České Republice dochází však také k nárůstu průmyslu a změny rázu krajiny. Vznikají vodní díla na Vltavě, známá vltavská kaskáda, bohužel tím nenávratně zmizí jedno z nejpozoruhodnějších trampských míst – svatojánské proudy. Jedna z prvních osad vůbec – osada Ztracená Naděje se díky tomuto zásahu musí přesunout o několik desítek metrů dál do lesa, aby unikla stoupající hladině dnešní Štěchovické přehrady. Současně dochází i k odlesňování a masivnímu kácení lesů, čímž některé jsou některé lesní campy zničeny a na jejich místech vznikají paseky nebo místa pro průmyslové využití³³. Některá území jsou obsazena armádou a využívána jako cvičiště. Tato doba však přináší i jiný fenomén. Je to rozvoj dopravy a automobilismu. Díky infrastruktuře dopravní sítě mohou trampové dojet do vzdálenějších míst, případně skoro až ke své chatě na osadu, někteří dokonce vyměňují vlaky za auta a dopravují se na osady tímto způsobem. Je to přelomová fáze, která začíná větvit trampské hnutí do dvou základních rovin, které jsou velmi důležitými milníky pro další vývoj celého trampingu. Tím je rozvoj osadnictví a postupné usazování trampů na jednom stálém místě a na druhé straně zachování svobody táboření a toulání, přespávání v campech pod širákem nebo ve stanu a jakési pomyslné kočovné trampování. První fenomén je spojen i se stárnutím generací. Tato vlna trampů, která zakládala první osady je již ve věku, kdy je pohodlnější zůstat na jednom místě ve své osadě (Nešpor 2010, s.3). V některých případech se tento trend pomalu přeměňuje spíše na chataření, které se v této době hojně rozvíjí. Tvář původního trampingu se tedy pomalu mění, starý původní trampský záměr a pěší túře a spaní pod hvězdami zde střídá víkendový pobyt v chatce.

Šedesátá léta jsou chvilkovým uvolněním ze sevření kleští zejména obecných perzekucí 50. let. Začíná se rozvíjet trampská píseň a vzniká řada country kapel a písní, které se hrají na osadách nebo u ohňů v lesích (Pohunek

---

³² Vychází z textu písně Generační od skupiny Brontosauři (dnes kapela již v tomto složení nefunguje).

³³ Trend kácení lesů se však nevyhnul ani současné době, viz camp Zlaté Dno, který byl zničen v únoru 2014.

2011, s.102). Některé zejména folkové hity této doby se dokonce vysílají s velkými ohlasy v rádiích. V roce 1967 se koná festival Trampské písně a také první festival country a folku – Porta. Tramping získává na pestrosti a variabilitě. Dochází ke generační výměně trampů nejen v osadách, ale také při volném trampování. Zejména mládež šedesátých let se zasazuje o turistiku, skauting a volné toulání v přírodě. Také je v této době snaha tramping nějakým způsobem začlenit do Českého svazu mládeže pod Unii táborníků, případně v rámci České tábornické unie (Pohunek 2011, s.102). Některé osady do těchto organizací vstupují, ale řada trampů dává přednost zachování zásadní a podstatné vlastnosti trampingu – totiž svobodě a nezávislosti na organizaci (organizacích).

Návrat doby temna nastává s příchodem normalizace v sedmdesátých letech. Je vydán zákaz skautingu a mnoho skautů tak začíná trampovat. Dochází tím k rozmanitému míšení ideálů skautingu a trampingu, což mnohdy vede k vytváření vtipů a satiry mezi skauty a trampy (Pohunek 2011, s.109). Normalizace přináší problém s politickou mašinerií nejen v rovině trávení volného času, ale mnohem obecněji v rámci celé společnosti. Systémové procesy nastavené v rámci politického vedení se často dotýkaly pracovních, studijních i osobních situací běžných občanů. Trampové z této situace nebyli vyjmuti, naopak být trampem v této době nebylo nic jednoduchého. Z tohoto období jsou známy zátahy na trampy na nádražích, náhlé kontroly v hospodách a restauracích poblíž známých campů a osad, případně policejní kontroly v rámci plánovaných potlachů. Jedním z nejznámějších akcí této doby je rozhodně tzv. krvavý potlach (Pohunek 2011, s. 68)³⁴. Tramping v této době dostává podobu skrytého neveřejného hnutí. Trampové jezdí v menších skupinkách případně osamoceně a srazy jsou často až na konkrétním místě. Místa a campy jsou tajná a informace o nich má jen málo osob. Také se ale rodí pevná soudržnost trampů proti systému, která tak získává podobu protestu proti socialistickému světu a politice tehdejší vlády. Na osadách se hrají písně Johnyho Cashe, často převedené do české podoby, trampský slang obsahuje anglické výrazy a vznikají vtipy a anekdoty, které se úzce dotýkají politické situace.

V osmdesátých letech se situace trochu uklidňuje a nastává éra vojenské módy. Policejní perzekuce již nejsou tak časté a tramping pomalu začíná

---

³⁴ Také zfilmováno viz film Potlach z roku 1965)

odhalovat svou skrytou tvář. Rozvíjí se folková a country píseň, rozrůstají se osady a osadní činnost začíná získávat svůj organizační řád. Tím dochází k větší separaci trampů-stanařů. V rámci tohoto „stanařského“ trampingu se v této době vyvíjí jeden pozoruhodný aspekt – ekologická hnutí. Řada trampů se obrací více směrem k ochraně přírody, vznikají hnutí jako Brontosaurus, Koniklec, Arnika atp.

3.3 Tramping po roce 1989

Hlavní problematikou řešenou v rámci rozvoje trampingu po revoluci roku 1989 bylo vlastnictví půdy. Osady a chatky, případně tábořiště se často nacházela na pozemku soukromého vlastníka (Nešpor 2010, s.4). Tím docházelo k nutnosti pozemky odkoupit, nebo pronajmout. Lesy, které se po restitučních návratech staly vlastnictvím soukromých majitelů, často provázelo masivní kácení nebo jiná úprava. I přes tyto komplikace se situace značně zlepšila zejména pro trampy volně tábořící. V lesích je nikdo nekontroloval, a pokud měli svá tábořiště dobře uschovaná před očima majitelů nebo turistů, mohli celkem nerušeně tábořit. Změnou ovšem prošly osady jako takové. Vzhledem k možnosti odkoupení a vlastnictví pozemků se mezi klasické trampské osadníky dostávají i víkendoví chataři a mnoho osad tak čím dál více získává podobu chatové rekreační osady (Nešpor 2010, s.3). Chaty a sruby jsou renovovány, mají vybavení včetně elektřiny, zavedené kanalizace, nebo tv signálu a internetu. U řady chat se staví bazény, zahrádky, pěstují se ovocné stromky, případně se chatka rozšiřuje o zázemí vhodné pro trvalé bydlení. Změnu ovšem zaznamenal i celkový přístup porevoluční doby. Možnost výjezdu za hranice zejména směrem na západ znamenal pro mnohé občany velkou změnu, stejně tak i možnost a dostupnost nového zboží (Pohunek 2011, s.69). V oblasti trampingu tak dochází k novému trendu vybavení, nejdříve se jedná o vojenskou a armádní výbavu, tvořenou převážně stylem *woodland* americké armády, později doplňovanou i o prvky z armádních výstrojí ostatních zemí. Dochází k rozšiřování obchodů typu army shop, později i outdoor obchodů, kde je nabízeno vybavení do přírody i na „přežití“. Tramping tak pomalu získává novou podobu. Především se jedná o dvojí podobu trampingu. První jsou stálí osadníci, kteří dojíždí do svých osad a tráví převážnou část času na jednom stálém místě. Druzí jsou trampové–stanaři

(ohníčkáři), kteří vyjíždí na víkendy ven do přírody, někteří vyhledávají lesní campy a zákoutí, jiní jezdí na osvědčená místa. Mezi tyto skupiny se občas přimíchají nová hnutí a skupiny, často to jsou lidé ekologicky zaměřeni, nebo party nadšenců se zájmem o military životní styl a paintball, výjimkou nejsou ani lidé se zájmem o přírodu a esoterickým nebo přírodním myšlením. Někdy se jedná o skupiny historického šermu, pohanské nebo keltské či indiánské skupiny. Ti všichni se mohou potkat v lesích, ne cestách, v campech a sdílet společnou krajinu, která byla v minulosti územím čundráků. Podstatná je však změna, která určila trampingu dvě základní roviny. Rovinu osadnictví a rovinu toulání – stanaření, případně návrat k divokému táboření. Těmito aspekty se budu zabývat v následujících kapitolách. Proto, abychom lépe pochopili současnou podobu obou tramských rovin, je třeba stručně přiblížit základní prvky tramské subkultury.

4 Kultura Trampů a její atributy

4.1 Tramská móda

Tramská móda a výstroj se vyznačuje převážně svou praktickou funkcí a westernovým a vojenským stylem. Oděv, který trampové nosí je ovšem také pohodlný a vhodný pro táboření. Jak již nastínil Bob Hurikán, zejména v období první republiky se mezi tramy ujala móda spojená především se západním stylem kovbojů, napodobující indiánskou kulturu a celkově westernový módní styl (Hurikán 1940, s. 16). Nosilo se oblečení napodobující kovbojskou módu – kalhoty s třásněmi, stetsony či podobné klobouky (ručně upravené na variantu stetsonů) nebo také různé znaky oděvních doplňků amerických indiánů, flanelové košile s kostkou, černé košile s bílým lemováním, manšestrové kalhoty nebo džíny (Hurikán 1940, s. 19, Pohunek 2012, s. 73). Později byla móda výrazně doplněná o armádní vybavení, které na rozdíl od doby kovbojské plnilo více praktickou funkci. Velkým vzorem v oblékání byli pochopitelně hvězdy stříbrného plátna a zejména amerických westernů jako např. Tom Mixe, Edie Poll, Mary Valcampová, později také např. John Wayne aj. Zejména v době kanadské patřily mezi oblíbenou obuv vysoké boty kanadky, nebo celogumové botky značky Keds, které

byly vévodily až do roku 1935, kdy byly nahrazeny celokoženou polobotkou (Hurikán 1940, s. 19, Pohunek 2012, s.72). Velkou oblibu si také získaly různé doplňky k oblečení, pouzdra na nože a pistole vlastní výroby, kožené široké opasky s cvočky, ale také šerifské hvězdy většinou z mosazného plechu (Hurikán 1940, s. 19). Později nezůstala stranou ani výstroj z armádního vybavení první světové války. S narůstající oblibou trampingu začaly vznikat i první obchody s touto tematikou, které nabízely výstroj, oblečení a vybavení pro táboření a umožňovaly tak trampům snadnější přístup k sehnání potřebné výbavy.

Po druhé světové válce se módní trendy rozrostly díky armádním přebytkům většinou o spojenecké uniformy a stejnokroje, pochopitelně s největší hodnotou americké uniformy. Tento trend se také později stal němým projevem pasivního odporu proti komunistickému režimu, například blůzy a oblečení tzv. betl kamufláž woodland. Kromě poválečných uniforem bylo také používáno oblečení ČSLA, zejména svrchní části oděvů – bundy, kabáty, saka, známé jsou například kabáty konga nebo blůzy vz.60, kamufláž jehličí. Údajně se podle typu oblečení dalo stanovit i to, odkud tramp pochází. Říká se, že trampové ze středních Čech preferovali a preferují vojenskou výbavu, zatímco například trampové v severních oblastech zůstávají věrni kanadskému stylu s westernovými doplňky.³⁵ Moderní doba má k dispozici přirozeně daleko větší výběr a možnosti. Tento rozvoj souvisí především s otevřením hranic po roce 1989 a sférou volného obchodu a přílivu především západního zboží. S tím souvisí i nárůst obchodů typu army shop nebo outdoor obchodů, které více než tramské oděvy nabízí klasickou výstroj a vybavení do přírody a camping. Lidé, kteří se rozhodnou strávit čas v přírodě tak mají velký výběr a široké spektrum nejen oděvních součástí, ale i nových materiálů a technologií, často doplněné také o pomůcky pro tábornictví. Mezi trampy se však tato modernizace příliš neujala a většinou zůstávají věrni „starému“ vybavení, které je i tak v dnešní době velmi dobře dostupné. Platí také, že tramskou barvou je zelená, a to v zásadě nejen z romantických důvodů (příloha č. 2, obr. č.2.) Zelená má totiž v lese praktickou funkci - není vidět. Nezbytnou součástí tramské módy bývá také šátek. Šátek se může nosit jako doplněk uvázaný na krku, na hlavě místo klobouku, nebo také připevněný na pásek případně k batohu nebo usárně.

---

³⁵ Více viz dokument české televize Trampové, padouři a Rosa na kolejích (2009).

Samostatný doplněk trampského oděvu tvoří Domovenka. Domovenka je výrazem trampské identity a příslušnosti k určité osadě nebo skupině. Zároveň se tak každý nositel zřetelně vymezuje vůči svému okolí a ostatním trampům. Domovenky bývají většinou umístěny na rukávu bundy nebo košile (příloha č.2, obr. č.3). Mohou být vyšíváné a někdy potažené materiálem proti vodě a poškození. Vzor domovenky reprezentuje skupinu nebo osadu. Často na ní bývá vyšitý název osady, znak nebo symbolická charakteristika (místo, zvíře apod.) V dobách komunismu se domovenky stávaly oblíbeným artefaktem, dalo by se říci až skalpem při policejních razíích. Trampům byly domovenky při kontrolách strhávány a ničeny. To byl důvod pro časté převlékání trampů až v cílových stanicích po vystoupení z vlaku. Domovenka však nemusí být nutně jen atributem vztahujícím se k osadnictví nebo skupinové příslušnosti. Pod symbolem TS, který se někdy na domovence vyskytuje, se značí tzv. tramp samotář. Tramp samotář není členem žádné party ani osady. Při trampování není vázán stálým místem ani osadou, může tábořit pokaždé jinde, sám, nebo s různými partami a skupinami kamarádů. Domovenka TS bývá většinou doplněna o univerzální trampský symbol lesní moudrosti (woodcraftu) – kruh s býčími rohy.

Abychom se zaměřili na výstroj trampů, rozhodně stojí za zmínku asi nejznámější součást trampské výbavy, symbol trampů – usárna. Usárna (ueska, US torna, US ranec apod.) je typ batohu používaný zejména americkou pěchotní armádou od roku 1910 (Pohunek 2011, s. 73). Základem usárny je jeden pruh celtoviny, na konci rozšířený s popruhy a řemínky. Materiálem usárny bývá většinou celtovina, v některých případech mohou být usárny zhotoveny i z pevné pytloviny (zejména domácí výroby). Usárna je jedním z klasických trampských symbolů, který je všeobecně známý. Známými propagátory nošení usáren byli například stanaři z Hobartovy tlupy, kteří používali „dlouhé podniky“ jako jeden ze svých poznávacích symbolů (Hurikán 1940, s.61) Ovšem zabalení samotné usárny je také zkouškou trampského umění. Při balení věcí do usárny je vhodné nejprve si celou usárnu rozložit na zem, věci zabalit (zarolovat) nejlépe do spacího pytle a pak překlopit spodní a boční části usárny. Celý „balíček“ se utáhne řemeny. Jednotlivé typy usáren se pochopitelně od sebe mohou lišit, některé mají prostory na připnutí kapes, jiné mají více řemínků, nebo úložných prostorů. Balení usárny také vypovídá o každém jedinci. K zabalení věcí do usárny je totiž potřeba určitá

dávka zručnosti, zkušenosti, ale také fantazie. Dá se říci, že co tramp, to jiné zabalení usárny a některé typy zabalených usáren podléhají i speciálním názvům, např. dlouhé typy usáren se značí jako trubka, cigáro, menší např. jako bedna atd. Úhledně zabalené usárny se stávají vizitkou svých majitelů a mezi trampy je toto umění velmi ceněné. Usárny bývaly samozřejmě nedostatkové zboží a původní vojenské typy usáren byly často koncipované pouze na nejnужnější náčiní (deka, polní lopatka, miska na vaření), proto se můžeme mezi trampy setkat s různými typy usáren, často i po domácímu vyrobenými. Některé návody na výrobu vlastní usárny se objevovaly i v trampských časopisech (časopis Tramp, roč.1969, č.1 s. 5). V dnešní době dávají někteří trampové přednost větším batohům s modernější technologií a všestranným využitím, ale i přes to můžeme potkat na vandrech stále kamarády s klasickými usárnami nebo telaty.

4.2 Trampský slang a slovesný folklor

Jednou z charakteristických zvláštností, které jsou pro trampingu typické napříč generacemi a celým vývojem trampingu na našem území je druh trampského slovesného folkloru a specifické slovní obraty, které trampové používají. Slovesný folklor používaný trampy je charakteristický zejména vtipy, historkami, pověstmi a fámami. Vtipy a humor, kterým se trampové rádi baví, v sobě skrývá mnohdy prvky černého humoru a prostých až absurdních vtipů. Anekdoty, které si mezi sebou trampové vypráví, se týkají převážně mezilidských vztahů, zážitků z vandru nebo života na osadě. Velmi oblíbené jsou také konfliktní vtipy o padourech nebo vztazích trampů a většinové společnosti. Klasickým příkladem, který uvádí např. dr. Pohunek v kapitole knihy *Folklor atomového věku* (2011) je anekdota vztahující se ke dvěma trampům, kteří řeší zdánlivě všední situaci, nevšedním způsobem. Vyprávění trampských vtipů je známé po celou dobu vývoje trampingu, ovšem není zcela jasné, zda řadit tyto anekdoty do kategorie folklorního materiálu, nebo k nim přistupovat jako k autorské tvorbě mezené pro daný okruh čtenářů (Pohunek 2011, s. 80).

Příklady trampského humoru:

„Ne, abyste mi v lese lámali větve!“

„Bez starosti, pane hajný, my máme s sebou sekery.“

(časopis Tramp, r.1968, č.12, s.23)

„Čéče vykadli mi dnes v noci chajdu, 33 předmětů!“

???

„No přece – vývrtku a karty!“

(časopis Tramp, r.1969, č.5, s. 23)

„Kde je šerif?“

„Šel na oběd.“

„A kdy se vrátí?“

„Až to dojí.“

(časopis Tramp, r.1970, č.4, s.23)

Mezi nejznámější tramské pověsti patří rozhodně pověst o Hagenovi. Pověst o Hagenovi se řadí mezi tzv. *legend tripping* (Pohunek 2011, s. 80). Tento typ legendy v sobě skrývá strašidelný příběh, který se vztahuje k určitému geografickému místu, které je obvykle mládeží, vyhledáváno a navštěvováno, aby si dospívající mládež vyzkoušela svou odvalu. Tento druh vyprávění může také souviset s iniciačními a přechodovými rituály. V příběhu většinou vystupují postavy nadpřirozeného charakteru – duchové, šílené bytosti, mysteriózní postavy a situace. Příkladem může být výše uvedená pověst o fantomu lomů Amerika³⁶ – Hansi Hagenovi. Podle jedné z verzí příběhu je Hans Hagen zbloudilý německý voják z období 2.světové války. Pohybuje se ve štolách lomů Ameriky a straší, nebo škodí jejich návštěvníkům. Zejména v místech tzv. Hagenovy štoly (štola č. 14), kde visí na zdi kolejnice a gong, která původně sloužila jako signalizační zařízení (příloha č.3, obr. č.4,5). Takzvané přivolávání Hageny, tedy zvonění na gong patří k běžným zkouškám odvahy. Varianty tohoto příběhu jsou však velmi různorodé. Podle jiné verze patří Hagen naopak mezi ochránce lomů Amerika a trampové ho vnímají spíše jako patrona a symbol tohoto místa, které stráží.

---

³⁶ Lomy Amerika u Karlštejna jsou oblíbeným a známým tramským místem, které je hojně navštěvované nejen trampy, ale i speology, jeskyňáři, horolezci, potápěči, ale i širokou veřejností. Nejznámější je tzv. Velká Amerika, těžko přístupný lom se studenou průzračnou vodou, známý také z filmového plátna (např..Limonádový Joe). Vstup do lomu je zakázán pod pokutou.

Trampské vyprávění má mnoho podob a variant. Většinou probíhá na osadách, v hospodách nebo u ohňů v rámci společného táboření. Pověsti a příběhy spojené s geografickými místy pak mohou dotvářet atmosféru tohoto prostoru a dávají těmto místům mnohdy mýtický a posvátný charakter. Tento folkorní žánr se občas může prolínat i s literární tvorbou, kterou se trampové prezentují v knihách, zážitcích z vandrů nebo trampských časopisech. Velmi moderním způsobem je například sdílení příběhů na sociálních sítích nebo vytváření vlastních blogů se zážitky z trampu. Dalším způsobem trampské tvorby, který se zapsal hluboko do povědomí společnosti je trampská píseň.

Trampská píseň je úzce spojena s trampinkem již od samého vzniku tohoto hnutí. Zpívalo se na vandrech, na osadách, zpívá se ve vlacích, na nádražích i v hospodách. Trampové mají své trampské hudební spolky a skupiny, dokonce některé trampské písně se staly velmi populárními až do té míry, že obsadily první příčky rádiových hitparád. V období první republiky se zpívaly většinou písně spojené s tvorbou Karla Hašlera, písně s národním nebo vojenským motivem. Později byly skládány veselé písničky ve stylu romantického příběhu o kovbojích, indiánech nebo námořnících. Ze známých písničkářů zejména 20.let můžeme zmínit např. samotného Boba Hurikána, Jarku Mottla, Gézu Včeličku, Edu Fořta apod. Velmi známou je také generace zlatých šedesátých let, ve které působili např. bratři Ryvolové, Kapitán Kid, Zelenáči, aj (Pohunek 2011, s. 76, též např. Vinklát 1994, s.3). Hudební doprovod k textům obstarávala především kytara, foukací harmonika nebo banjo, později doplněné o další typické nástroje trampských kapel jako např. housle, basa, trubka a další méně tradiční hudební nástroje – valcha, lžíce, „rumbakoule“, aj. Hudební trampské kapely dnešní doby jsou samozřejmě obohacené o baskytary, bicí nástroje a také moderní zvukové vybavení.³⁷ Témata trampské písně se generačně příliš nemění. Stále je v oblibě kovbojské nebo tulácké téma s romantickým vykreslením přírody, obohacené o prvky a témata moderního života současné společnosti. Stále však mezi trampským společenstvím zůstávají dobře známé trampské klasiky jako např. *Niagara*, *Pampelišky*, *Osada*, z novější tvorby pak *Bedna od whisky*, *Rosa na kolejích*, *Toulavej* nebo *Stánky*. Pomyslné úcty se pak dočkává píseň *Vlajka*, která bývá označována některými trampy za hymnu všech trampů. Velký podíl na

---

³⁷ Jedná se o kapely, které hrají koncertně, kapely country, folku atd.

rozvoji trampské písně mají také trampské a folkové festivaly, konané především v letních měsících, např. Folkové Podvinní, Folkový kvítek atd. Nejznámějším festivalem je Porta, která se poprvé konala již v roce 1967 (Pohunek 2011, s.77). Dnešní trampská píseň se ve své klasické podobě vyskytuje především na osadách u příležitosti potlachů nebo při táboření v campech. V dnešní době se mezi trampské písně volně přimíchaly i jiné hudební žánry, především české populární hudby. Na vandrech tak můžeme slyšet zejména mezi mladou generací žánry od rockových hitů přes popovou muziku až ke klasickému country. Stranou nezůstávají písně folkové scény obohacené o písně a texty různých kapel nebo i jednotlivých písničkářů. Oblíbenými hudebními nástroji zůstává především kytara, banjo nebo harmonika.

Kromě hudební tvorby se tramping prezentuje ještě další literárně-uměleckou tvorbou. Ta zahrnuje ve velké míře psanou literaturu ve formě povídek, básní, říkadel a vzpomínek z vandrů, ale také výtvarná díla a řezbářské výrobky. Historicky pokračuje tradice vydávání časopisů a podobných periodik. Z oficiálně vydávaných časopisů můžeme zmínit známý časopis Tramp, nebo také současný časopis Puchejř. Stranou nezůstávala ani samizdatová tvorba zejména v době cenzury. Tyto tiskoviny, mezi které patří např. Dým, Pajda nebo jeden z nejstarších vydávaných časopisů Proudník, byly určeny především užšímu okruhu čtenářů (Pohunek 2011, s. 77). Speciální skupinou písemných pramenů pak doplňují osadní kroniky a osobní deníky – tzv. cancáky. Ačkoli se jedná o subjektivně psané záznamy, mají velkou badatelskou hodnotu. Zejména svými doplňky v podobě kreseb, mapek campů, zážitků z toulek a osadních činností, vzpomínek na kamarády a zakladatele, popisu situací doby, fotografií, apod.

V rámci trampského hnutí se zachoval i zvláštní druh písemnosti, tzv. zvadlo (příloha č.4, obr. č.6). Zvadlo je v jiném slova smyslu vlastně pozvánka na nějaké setkání, událost, potlach nebo jen novoroční přání. Zvalda bývají velmi pečlivě vypracovaná, jsou barevně zdobená a každá osada má své specifické provedení. Na potlachu nebo jiném podobném setkání se mohou také rozdávat dřevěné malované nebo vypalované placky, které slouží jako cena za výhru v soutěžích nebo upomínkový předmět. Menší varianta takového dřevěné placky se jmenuje camrátko a bývá ozdobou trampských campů a osad. Asi nejvýznamnějším řezbářským uměním, které tramping reprezentuje bývají totemy.

Totemy jsou ve většině případů vyřezané z jednoho kusu kmene stromu a jsou inspirovány motivy amerických indiánů v kombinaci s tramskými nebo westernovými prvky (Pohunek 2011, s. 78).

Specialitou tramské slovesnosti, kterou bych ráda ještě zmínila je tramská mluva, slovní výrazy a slang. Tramský slang obohacený o různorodé slovní varianty a mluvní zvláštnosti je nezbytnou součástí této subkultury, stejně tak i množství přezdívek, které jsou trampy hojně využívány. Tramský slang vznikl již v dobách první republiky a jeho používání se v průběhu let vývojově ustálilo a je používán i dnešní generací trampů. V tramském slangu se vyskytuje velké množství synonym, přesmyček, přenášení významů, slovních hříček a používání slov cizího původu. Pro příklad si můžeme uvést některé často používané výrazy (viz také Pohunek 2011, s. 74).

- Synonymum pro často užívané výrazy - např. vandr, tramp, čundr, toulka
- Přenesený význam slova – lžíce = bagr
- Slova cizího původu přenesená do češtiny – sheriff = šerif, das Zelt = celta
- Skládání slov a odvozování – průvodční = štíplístek,

Samostatnou kapitolou dokreslující neformálnost tramských skupin jsou tramské přezdívky. Vznik přezdívky je většinou vázán na určitou historku nebo zážitek spojený s dotyčnou osobou, případně podtrhující určité typické vlastnosti té konkrétní osoby. Oblíbenými zůstávají přezdívky vzniklé již v období začátků samotného trampování, tedy přezdívky vzniklé poangličtěním české formy křestního jména.

4.3 Tramské zvyklosti

Ačkoli je tramping sdružením ze své podstaty neformálním, které nemá žádné pevně stanovené řády, pravidla a nařízení, existuje v rámci tohoto hnutí řada zvyků a rituálů, které se ve většině případů dodržují, nebo jsou alespoň mezi trampy neformálně dodržovány. Některé z těchto zvyků mohou být volně převzaty z woodcraftu nebo ze skautské symboliky, rozdílem ovšem stále zůstává nepsaná

zvyklost dodržování, na rozdíl od psaných pravidel tvořících základnu skautské organizace (Pohunek 2011, s.69). Trampské zvyky jsou formovány spíše tradicí a morálním aspektem cti, kterou řada trampů dodnes dodržuje a považuje ji za základ svého trampského chování založeného na kamarádství a kladného vztahu k ochraně přírody. Většina symbolů je trampy hromadně sdílena, mohou však pochopitelně existovat i zvyky charakteristické pro určitou skupinu nebo osadu. Asi nejznámější zvyklosti se vážou ke skupinovému shromažďování a mezilidským vztahům.

Mezi klasický trampský pozdrav patří známé AHOJ (Pohunek 2011, s. 70, též Hurikán. V moderní společnosti se tohoto pozdravu užívá pro oslovení setkání s člověkem nebo skupinou osob, které jsou si navzájem blízké, mohou být v rodinném nebo jiném přátelském vztahu. Mezi trampy se však tento pozdrav užívá přirozeně pro setkání s jinými trampy, mnohdy i neznámými. Původ tohoto slova ovšem není zcela jasný. V trampském prostředí je také samozřejmé tykání mezi jednotlivými členy bez ohledu na věk či pohlaví. Jako oslovení se zejména mezi ortodoxními trampy používá slova kamarád/kamarádka, ale v mladší generaci se již tohoto oslovení tolik nepoužívá. Součástí pozdravu bývá i tzv. zalomení palce (Pohunek 2011, s. 70). Tento zvyk zalomení palce spočívá v podání ruky (většinou pravé), kdy po krátkém stisku se vzájemně zapřou palce obou zúčastněných okolo sebe a doprovází je druhý silnější stisk ruky. Tento druh podání ruky dnes můžeme vidět také např. mezi mnohými sportovci, horolezci apod. Rozdíl spočívá však v tom, že trampové tento zvyk provádí výhradně jako součást pozdravu a samotné zalomení palce následuje v převážné většině právě až po krátkém stisku ruky, kdy poloha pěsti a prstů nepřesáhne úroveň ramen, tak jak tomu bývá právě například u sportovců, kteří tímto způsobem oslavují svá vítězství.

Jedním z dalších trampských zvyklostí bývá využívání posledního vagónu při cestě vlakem (Pohunek 2011, s.70). Toto pravidlo zůstává stále přítomné a většina trampů, kteří spolu mají plánovaný vandr tak má jistotu, že se určitě cestou potkají³⁸. Tato zvyklost má za následek událost posledních let a vznik tzv.

---

³⁸ Pravidlo posledního vagónu se však výrazně omezilo ve výměně vagónů zejména na regionálních tratích (Např. Praha – Benešov) Náhradou starých vagónů typu Pantograf za nové

písničkového vlaku, který se koná každý rok na podzim na trati Praha-Dobříš, kdy trampové doslova obsadí poslední vagón a cestou hrají trampské písně (Pohunek 2011, s. 70). Akce vrcholí společným tábořením na Brdských Hřebenech. Mezi další zvyky, které jsou mezi trampy stále dodržované patří pochopitelně iniciační přijímání nových členů do osady, které má v zásadě podobné charakteristiky a pravidla jako přechodový rituál. Stejnou váhu má pak i rituál smuténky – rozloučení se zemřelým kamarádem. Tento rituál je většinou zakončen písní a na smuténkovém místě je připevněna destička nebo nápis se jménem a životními iniciály tohoto kamaráda. Některá smuténková místa mají pro trampy speciální pietní charakter, např. místo na campu Zlaté Dno, nebo Mravenčí skála na Ztracence. Mezi další zvyky, které se mezi trampy zpravidla dodržují, patří pokládání smrkové větvičky na uklizené ohniště při odchodu z campu, nebo sdílení jídla s kamarády – tzv. zákon kádě (Pohunek 2011, s. 70)

Mezi unikátní prvky, které propojují trampské hnutí a téměř všechny jeho členy jsou pak rituály a slavnostní obřady, které trampové ctí a dodržují. Jednou z nejznámějších slavností je Potlach.

4.3.1 Potlach

Výraz Potlach by se v této souvislosti dal definovat jako kombinace výrazu „tlachat“ a termínu Potlatch (potlač), který pochází z indiánské kultury zejména SZ pobřeží USA. Potlačem se výrazně zabýval již známý antropolog Franz Boas při svém terénním výzkumu právě indiánské skupiny Kwakiutlů ze severozápadního pobřeží USA. O tomto známém rituálu se také zmiňuje i Boasova žačka R. Benedictová ve své publikaci *Vzorce kultury* a v neposlední řadě můžeme najít kapitolu o významu a smyslu Potlače v knize *Esej o daru* od francouzského sociologa Marcela Mause. Ve společenství Kwakiutlů byl Potlač slavnostní událostí, při které docházelo k rozdělování a rozdávání vlastního majetku za účelem zvýšení osobní prestiže a důkazu moci a bohatství. Dar jako takový byl v této souvislosti považován za „totální závazek“ (Maus 1999). Tato činnost

---

vagóny typu Elephant došlo k tomu, že v součásti posledního vagónu je také 1.třída. Trampové tak mají pro svá setkání prostor v tomto vagónu trochu omezen.

mnohdy vedla až ničení vlastních věcí, v extrémním případě až k zapálení vlastního domu se vším vybavením.

Naproti tomu potlach v trampsském prostředí připomíná v zásadě sešlost (slezinu) kamarádů, při které se na daném místě shromáždí jedna nebo více osad a pozvaných trampů a celý den je věnován hrám, soutěžím, zápolení v různých činnostech (většinou sportovních), za doprovodu hudby a pochopitelně i občerstvení. Večer bývá završen zapálením slavnostního ohně, který za doprovodu hudby hoří dlouho do noci. Potlach má však pro trampy ještě další význam. Je to setkání, při kterém se potkají staří kamarádi, seznámí se s mladými trampy, zavzpomínají na historii osad a společných zážitků. Také se vzpomíná na zemřelé kamarády a hodnotí se další uplynulý rok na osadě. Mezi známými i neznámými kamarády se předávají camrátko, různá zvadla na další akce a navazují se nová přátelství a kontakty (Pohunek 2011, s. 71). Tento sociokulturní vztah má hluboký význam zejména pro další vývoj trampingu a jeho zachování jako svébytného fenoménu naší kultury.

5 Osady a campy³⁹

Jednou z problematik fenoménu trampingu je vztah ke krajině, přírodě a její uchopení ve vlastním svébytném obrazu. Tramping má svou základní podstatu v trávení času v přírodě, v lesích, mimo město. Toto trávení volného času pak probíhá ve dvou hlavních rovinách. První rovinou je volné táboření, druhou rovinu pak tvoří osadnění (pobývání na trampské osadě)⁴⁰. Tato skutečnost se nejlépe ilustruje na vztahu trampů ke krajině a také její pojmenování, ale i v nazývání měst, vesnic, lokálních staveb nebo přírodních útvarů, vodních toků, horských hřebenů a kopců, údolí apod. Toto pojmenování trampskými výrazy s sebou nese jednoznačnou svébytnost jako jasný obraz této subkultury, která za určitých okolností může ovlivnit i vnímání těchto skutečností a názvů širší společnost.

---

³⁹ Text kapitoly byl již v upravené formě prezentován v časopisu *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017/2, s.149-167

⁴⁰ Osadou může být nazvána i jedna chata, případně parta trampů

Následně se pak tato tramská toponyma mohou stát i součástí širšího povědomí⁴¹. Skladba tramských jmen se spojuje zejména s oblastmi, které jsou pro tramy zajímavé a přitažlivé. Jedná se tedy zejména o přírodní lokality, místa pro pěší toulání a místa pro táboření v přírodě. Tento faktor se také promítá do hlavního motivu tramských toponym – jména přírodních útvarů (Pohunek 2016, s.172). V případě přírodních útvarů se jedná zejména o místa zřetelná a jasně výrazná v krajině, například Mravenčí skála na osadě Ztracená Naděje, dále pak o ucelené přírodní celky, které mají v povědomí trampů důležité místo – například Roverky (část CHKO Kokořínsko), nebo Hřebeny (část Brd). Velmi populární je pojmenování oblastí kolem vodních toků, které jsou samozřejmě také pojmenovány. Patří sem Vltava – Velká řeka, Sázava – Zlatá řeka, Kocába - Hadí řeka, nebo známý Úterský potok – Úterák.

Mimo tyto všeobecně známé názvy se pak ještě vyskytují ty méně známé, které se často dostávají do povědomí úzké skupiny trampů, nebo z důvodu znovuoobjevení místa dostanou název nový. Tato problematika souvisí především s neoficiální povahou trampingu jako takového. Tím, že není dána žádná centrální autorita, je velmi těžké kategorizovat všechny osady a campy, které se u nás vyskytují. Ačkoli pokusy o seznam osad tady jsou, a i v minulosti se o to pokusil zejména Bob Hurikán, nikde zatím tento aktuální seznam není (Pohunek 2016, s. 173). Některé názvy se tak dostávají do povědomí jen určité skupiny trampů, kteří si následně informace předávají ústně, generačně, nebo v rámci společného sdílení. Toto společné sdílení se váže především k vytvoření označení campu nebo tábořiště, či osady – cedulkou, nápisem, nebo umístěnou kempovkou⁴² (příloha č.5, obr. č 7). Některá místa hojně navštěvovaná tramy, kteří se však navzájem neznají tak mohou dostat i několik různých jmen. Příkladem může být oblíbená tramská destinace – Lomy Amerika. V rámci Lomů Ameriky se nachází velká a známá místa – Velká Amerika, Malá Amerika, Mexiko, a pak také ostatní campy a tábořiště umístěná v lomech, šachtách a lesích v blízkém okolí. Zatímco pro velké a známé lokality zůstávají názvy neměnné, pro menší campy a tábořiště bylo zachyceno větší množství užívaných a rozšířených názvů, někdy mezi sebou

---

⁴¹ Následně se pak mohou tramské názvy objevit např. v mapách nebo na turistických značeních.

⁴² Kempovka= návštěvní kniha campu

zaměňovaných, například Sojčí lom/Rybízák/Šamoták/Medvěd/Soví lom a proti tomu názvy jako Soví lom/Fotbalák/Ptačí lom/Soví ráj (Pohunek 2016, s. 173). Znalosti jednotlivých campů a osad se často prolínají s osobní znalostí daných míst a v rámci celé trampské subkultury se obecně považuje za nepřilíš vhodné tyto informace veřejně šířit⁴³.

Význam názvů trampských campů a osad také souvisí s hlavním romantickým směrem celého trampingu. V podání českých trampů mnohdy získává naše krajina podobu dobrodružné divočiny, amerického západu a poetiky. Mezi názvy jednotlivých míst se vyskytují témata převzatá z literatury, filmů, ale také geografického pojmenování. Například pojmenování Roaring Camp – Tábor Řvavých, později Ztracená Naděje, byl inspirován povídkou Breta Harta „Štístko tábora řvavých“ (Pohunek 2016, s.174, též www.osadaztracenka.cz). Velkou oblibu nachází trampové právě při využívání westernových motivů – například osady Dakota, Utah, Arizona, Ontario, Aljaška, Montana, Bonanza atp. Westernové názvy však nejsou jedinou inspirací, kterou trampové využívají pro názvy svých míst. Dalšími zdroji můžou být například dobrodružné romány Předního východu, názvy historických hradů, usedlostí nebo pevností – např. Aškelon/ Ascalona/Askalona je původní název křižácké pevnosti (Pohunek 2016, s.175). Samotným efektem je však i použití jiného jazyka pro název campu. Typickým příkladem jsou názvy anglické – BackWoodman, Old Snake River, Gold River. V poslední době však přichází do obliby i názvy z jazyků jiných – např. Memento Mori, nebo dokonce pojmenování indiánská v původním jazyce – Čon wambli tanka (Pohunek 2016, s.175).

Samotnou kapitolou je pojmenování míst pomocí určení typu přírodní lokality spojením s poetičností daného místa. Takovým příkladem může být třeba Měsíční údolí, Údolí hadrů, Zapomenuté Údolí, Dvě řeky, Údolí Hvězd. Jiným typem toponyma může být název odvozený od zvířat nebo událostí, které se v daném místě staly. Takovými místy jsou pak camp Pavouk, Tarzan, Velryba, nebo například Údolí Děsů (vázané k povodni z roku 1925), Žádný sirky apod. (Pohunek 2016, s. 176). Kromě veselejších názvů se můžeme setkat i s názvy poněkud ponurého typu a významu, byť to mnohdy nesouvisí s událostmi nebo prostředím do kterého je camp nebo osada zasazena. Takovými názvy se pyšní např. přepis

---

⁴³ K tomu například komunikace na internetu ohledně odtajňování trampských campů

Mrtvé dítě (Pohunek 2016, s. 177), nebo chata Rakev (Hurikán 1940, s.139). Posledním faktorem při určování názvu je přejmenování či pozměnění názvů místa veřejného do trampského slangu. Takovým příkladem může být například Librajda – Libřice, nebo osada Proudý – umístěná v lokalitě bývalých Svatojánských Proudů. Rozmístění osad a campů v rámci trampských teritorií nemá však žádná závazná pravidla. Osady bývají většinou situovány v blízkosti velkých toků, zejména ty nejstarší osady a nejznámější jsou v geografické poloze v oblasti velkých Českých řek, např. na Vltavě osada Proudý, SKOT, Ztracená Naděje, Fáberka, na Sázavě osada S.O.U.S. (Spojené osady údolí slunce), Toronto, Dakota, Kadjak, na Kocábě např. Ascalona, Rewaston, Liberty, na Berounce např. Montána, Kamarádi staré řeky apod. Trampské osady se však nevyhnuly ani menším tokům jako např. říčka Kačák, nebo Úterský potok, či Oslavka. Pro stanaření a trampování v campech jsou pak oblíbené většinou oblasti s dostatečně zalesněným územím. Bohužel se v dnešní době tato území často překrývají s CHKO nebo přírodními rezervacemi, kde platí pravidla, která nejsou vždy v souladu s trampováním. Mezi nejznámější trampské oblasti pro volné táboření tak můžeme řadit např. Český Kras, České Švýcarsko, Brdy, Kokořínsko, Český Ráj apod.

Proto, aby se z prostého trampského campu nebo tábora stala osada, je základním prvkem stabilní stavba a následně i dnes většinou administrativní povinnost. Širší povědomí veřejnosti spojené s trampskými osadami a campy je však spojené zejména v oblasti kartografie. Ačkoli je dnes velmi moderní používání rozmanitých aplikací umístěných v mobilních zařízeních, některé trampské názvy jsou součástí i kartografických záznamů a zejména turistických map.

5.1 Osady

Trampská osada by se mohla definovat jako uskupení chat, srubů, obydlí atp. v rámci jedné lokality. [Původně se osadou nazývalo jedno obydlí nebo chata, většinou postavená ze společných finančních prostředků a také společnými silami. Později se v okolí této chatky či srubu zakládaly další sruby a obytné stavby a osada jako taková pak znamenala okruh těchto spřátelených obydlí. Považuji za nutné zde také zmínit skutečnost, že převážná většina trampských osad vznikla z campů a tábořišť. Dá se tedy hovořit o určité plynulé kontinuitě mezi těmito

dvěma prvky. V dnešní době se pod termínem osada většinou skrývá skupina chat soustředěných v určité rekreační oblasti (Wágner 2012, s. 25). Centrální oblasti osad vznikaly především v oblastech s dobrou dopravní dostupností, v oblastech velkých řek nebo potoků a také v zázemí blízkosti velkých měst. Mnohé z dnešních tramských osad volně navazují na původní osady z doby po první světové válce. Jako první tramská osada se v pramenech uvádí osada Ztracená Naděje (1918-19) na břehu řeky Vltavy v oblasti bývalých svatojánských proudů mezi Třebenicemi a Štěchovicemi. Jejím vzniku předcházelo založení již zmíněného Tábora Řvavých (Roaring camp) v roce 1918 (např. Hurikán 1940, s. 20,21)⁴⁴.

Každá osada má svůj název, vlajku a osadní řád. V čele osady stojí šerif, který má určitá rozhodovací práva, ale také povinnosti. Názvy osad se ve většině případů odkazují na tramskou symboliku převzatou z westernů a divokého západu – např. osada Býcí Oko, případně se názvy osad odkazují na geografickou polohu místa – např. osada Černá Skála, nebo S.O.H.S. (Spojené Osady Horní Sázavy). Název osady je pak věčně znázorněn na domovence a případně osadní vlajce. Domovenka je většinou přišitá k rukávu bundy nebo košile a určuje tak status a identitu majitele. Někteří trampové samotáři pro svůj status používají domovenku TS – tramp samotář, někdy se znakem woodcarftu – kruh s bizoními rohy. Vlajka symbolizuje obraz a příslušnost osady. Většinou bývá vyšitá na pevném plátně nebo podobné látce, která odolá dešti, a vyvěšuje se na stožár při slavnostních příležitostech. Některé osady svou vlajku vyvěšují vždy, když je na osadě někdo přítomen. Zvláštní pozornost se věnuje táborovému ohništi. Oheň je pro trampy silným symbolem vyjadřujícím sounáležitost, kamarádství a upřímnost. Proto se při obřadních ohních (například při potlachu) do ohně nevhazují žádné odpadky nebo nedopalky, oheň má slavnostní vzhled a jeho zapálení provází rituál stanovený danými pravidly. Samotné ohniště je postavené na speciálním místě, má kruhový tvar, bývá obložené kameny a kolem je zhotovené jednoduché posezení. Většina osad také má své smuténkové místo. Jedná se o speciální prostor většinou v okolí malé skalky, nebo navršené kamenní, který slouží jako vzpomínkové místo zemřelých kamarádů a kamarádek. Někdy je v tomto prostoru

---

⁴⁴ Hurikán dokonce uvádí první zmínku o Roaring Campu již v roce 1914, viz Hurikán 1940, s.20.

zhotoven pomníček. Tato místa slouží jako posvátná místa a mají pietní charakter.]⁴⁵

5.2 Campy

[Pro výraz camp bychom mohli v trampském pojetí použít definici, jako místo/tábořiště, které nedisponuje uzamykatelnou chatou nebo podobnou stavbou. Jedná se o tábořiště, kde je možné vařit, spát a jinak trávit čas (Pohunek 2011, s.84). Není nikde stanoveno, jak by měl typický trampský camp vypadat. V trampské subkultuře panuje v tomto ohledu velká různorodost. Velmi lehce se tak může stát, že každý z campů a tábořišť nese rukopis svého stavitele. Ačkoli mohou být trampské campy velice rozdílné z hlediska výstavby, polohy, nebo pojmenování, vyskytují se prvky, které bývají pro všechny campy a tábořiště stejné. Tyto univerzální prvky se dají shrnout do několika jednoduchých položek. Klasický trampský camp se většinou vyskytuje v lese, skrytý před zraky kolemjdoucích, poblíž potoka nebo jiného zdroje vody. Na klasický lesní camp se ve většině případů nedostanete po značené cestě, nebo vůbec po nějaké oficiální cestě. Většinou se musí jít přímo lesem, nebo vyšlapanou pěšinkou, která se často podobá zvířecí stezce a po chvíli prodírá se lesem, většinou naleznete camp. V typickém trampském campu je stabilní ohniště, základní zázemí tvořené jednoduchými lavičkami, dřevěnými sedátky, upraveného rovného místa sloužícího ke spaní a konstrukcí vhodnou ke stavbě základního přístřešku v případě deště (Pohunek 2011, s. 85, též Hurikán 1940, s.217). Ohniště je pak situováno do pomyslného středu – centra campu, jako symbol sdružování a přátelství. K ohništi se také přistupuje rozdílně podle činnosti, která se na něm momentálně vykonává. Pokud se vaří jídlo, má ohniště čistě profánní charakter, pokud se jedná o večerní slavnostní oheň, tvoří ohniště symbolický prvek (Pohunek 2011, s. 85). Po každé návštěvě se ohniště uklidí, udělá se zásoba dřeva pro další návštěvu, nebo i pro trampy, kteří sem mohou zavítat. Některá ohniště, typicky v Brdech se nevymetají, ale tradičně se navrší další kruh z kamenní, což dává ohništím v tomto regionu mohylový tvar (Pohunek 2011, s.

---

⁴⁵ Viz M. Jozová. Současné trampské osady a campy. In *Studia Ethnologica Pragensia*.2017. s.152-153.

85) (příloha č. 6, obrázek č.8). Do středu ohniště se pak vkládá smrková větvíčka jako pozdrav trampům, kteří camp navštíví následně. V brdských campech se můžeme setkat i se symbolem tzv. „brdské vločky“, která bývá značkou brdských trampů.⁴⁶ Pokud bychom se zaměřili na rozdílnost jednotlivých campů a tábořišť, mohli bychom tato místa rozdělit do několika pomyslných kategorií.

První skupinou tvoří prostá tábořiště, která nemají žádnou dřevěnou pevnou stavbu a zázemí. Tyto campy jsou tvořeny většinou pouze ohništěm, lavičkami a sedátky v podobě jednoduše položených klád a špalků kolem ohniště. Zázemí pro táboření pak tvoří relativně ploché někdy upravené místo pro spaní, vytvoření plachtového přístřešku, případně např. zavěšení hamaky. V tomto typu tábořiště je absence jakéhokoli stabilního prvku v podobě náčiní, náradí nebo nádobí na vaření. Mnohdy zde není ani vytvořený přístřešek pro zásobu dřeva. Tento typ tábořiště se většinou využívá pro jednorázové táboření, případně pro opakované táboření v různých časových periodách. Tento typ tábořiště je také možné definovat pod různými názvy. Druhým typem campu jsou místa, která jsou charakteristická jednoduchou stavbou v podobě stabilního přístřešku.

Některé campy mohou být doplněné i o malé jednoduché boudy vhodné k přenocování v suchu. Na rozdíl od trampských osad jsou campy veřejně přístupné, nemají pouze jednoho majitele, ačkoli jsou campy, na které jezdí pravidelně ti samí trampové, kteří si camp vybudovali. I tak je možné v campu přenocovat. Tyto typy trampských tábořišť jsou vhodné ke klasickému typu volného trempování⁴⁷, zejména pak k několikadenním vandrům. Vandry se většinou neváží k jednomu místě, ale po dobu několika dnů se přejde přes celé území a přespává se každou noc jinde. Tento typ trampování je typický zejména právě pro tzv. ohníčkáře, kteří se rádi přesouvají z místa na místo. Například se takto volí přechod přes Brdské Hřeben, nebo vandr napříč Kokořínskem, případně vandr Českým Rájem. Pro tento případ trampování je znalost pomístních campů v dané lokalitě pro trampa velkou výhodou.

Campy však mohou být i součástí přírodních útvarů. Velmi oblíbené jsou např. campy pod skalními převisy, opuštěné lomy, staré vojenské pevnosti apod.

---

⁴⁶ Jedná se o speciální obrazec poskládaný většinou z větvíček, který je znakem brdských trampů.

⁴⁷ Někdy označované právě jako divoké táboření.

(Pohunek 2016, s. 173) (příloha č. 6, obrázek č.9). Řada campů má také svůj cyklický životní charakter. Mohou být postaveny, využívány, zaniknout a také mohou být znovuobjeveny nebo postaveny. Naopak některé staré campy mají svou historii a dodnes jsou metaforicky „mekkou“ trampingu. Tyto campy jsou pak dobrodružně vyhledávány a vypátrávány v lesích podle starých cancáků nebo map, případně podle informací starších trampů. Takovým příkladem může být hledání campu Unestwur, známý brdský camp Zlaté dno, neboli Dice Camp spojený s tradicí Brdské zimní brigády (Pohunek 2016, s. 174).]⁴⁸

6 Praktická část

6.1 Terénní výzkum⁴⁹

6.2 Osada S.K.O.T

„Na území táhnoucím se od začátku Svatojánských Proudů, tj. od Velkého Sloupu, u něhož stál na skalce pamětní sloup a za stezkou v lese socha Sv. Jána, po levém břehu Vltavy až k Bílé Skále u obce Třebenice, vzniká 1.1.1937 osada SKOT“ (www.osadaskot.cz)

V okolí Svatojánských Proudů se však čile trampovalo už daleko dříve. Obliba volného táboření v této oblasti je zřejmá již ze začátku 20.století. První zmínky o táboření u Sv. Jana jsou datovány již kolem roku 1910 (Maršálek 2015, s.67). Jak víme, samotná Ztracená Naděje byla založena kolem roku 1918 a oblasti dál proti proudu řeky se začali zvolna osidlovat brzy poté. V témže roce jako byla založena Ztracenka tábořila u „U Honzy“ i parta Tondy Militkého a později zde chlapci z party zakládají camp Hučící peřej (Maršálek 2015, s.67, též Hurikán 1940, s.39). V roce 1923 byl založen přístav Oregon City pro kotvení

---

⁴⁸ V upravené podobě viz. M. Jozová. Současné trampské osady a campy. In *Studia Ethnologica Pragensia*.2017. s.150-151.

⁴⁹ Text kapitoly byl již v upravené formě prezentován v časopisu *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017/2, s.149-167

příplouvajících lodí⁵⁰, a také zde kotvily 3 houseboaty: Oregon, Džunka a bílý Adlon. Na pevnině pak byla vystavěna chata Sing Sing. V roce 1925 se v okolí rozrůstají další chaty: Klondyke, Waiki, Dva šutry, Jukatan, Pinka, Midas, Seagul a následně také chaty Rawhide, Hiawata, Mrtvý muž a Yukon. (www.osadaskot.cz, též Hurikán 1940, s.33-40). Kolem roku 1930 se začínají tvořit první větší party a dobývání území kolem Sv. Jana je v plném proudu. Vznikají chaty Ford, Chipawa, Montána, Jericho a další. Také do těchto míst míří parta táborníků vedená kamarádem Blažkem a dalšími kamarády – bratry Kulíkovými, Zemanem, Škvorem, Zacharem a Tučkem. Tito táborníci přespávali nejprve pod stany a později si vytvořili z kamenů kolem provizorní brloh (Hurikán 1940, s.41). Až následně tito chlapci postavili chatu Margon, která ovšem hned po prvním potlachu vyhořela. Chata Margon byla znovu postavena záhy v roce 1935 již jako oficiální osada se šerifem Zachárkem (Zacharem). Největším sportovním rivalem jim v té době byla osada Fort Chipawa. Obě osady se následně v rámci trampského sportu spojily a utvořily trampskou sportovní osadu (Hurikán 1940, s. 41). Po roce 1936, kdy hodně trampů narukovalo na vojnu, vznikla myšlenka vytvořit z menších chat a osad jednu osadu společnou – spojené osadní kluby. K 1.1.1937 pak tedy vznikají Spojené Kluby Osad Třebeňských – SKOT⁵¹.

Velká sláva však nově vzniklou osadu netěšila příliš dlouho. Po roce 1939 a v průběhu 2.světové války byly všechny spolky a sdružení oficiálně rozpuštěny, což se týkalo i „oficiálních“⁵² trampských osad. Neoficiálně však trampové jezdili na osadu dál, ačkoli protektorátní podmínky pohybu mimo město nebyly jednoduché. Byly například zavedeny domovní knihy pro zápis přítomných obyvatel nebo se muselo dodržovat zatemnění oken a zákaz vycházení. Na osadě, zejména pak v hospodě u Taterů se však osadnímu životu i nadále dařilo (kronika SKOT, www.osadaskot.cz).

V padesátých letech nastává jedno z temných období trampingu na Velké řece – stavba vltavské kaskády, konkrétně Štěchovická a Slapská přehrada. Stavbou těchto přehrad, zejména té Slapské v letech 1949-54, navždy zmizely

---

⁵⁰ Do této oblasti byl dlouhou dobu nejlepší přístup právě po vodě

⁵¹ SKOT vznikl pravděpodobně spojením osady Margon s osadou SOT (Spojené osady Třebeňské), které tvořili již dříve sloučené chaty, viz Maršálek 2015, s.67

⁵² Oficiální osadou se v tomto smyslu myslí osadou veřejně známou, která se veřejně prezentovala, např. pořádáním potlachů nebo organizací sportovních turnajů.

peřeje a vzpomínky na Svatojánské Proudý. Zmizeli voraři, romantika šumících peřejí a proudící řeky a z meandrů a slapů zůstala jen temná hladina hlubokého koryta Vltavy. Společně s peřejemi zmizely i některé chaty a osady (www.osadaskot.cz, též Maršálek 2015, s.67). Trampové se některé chaty posunuli o něco výš na břehy (např. Ztracená Naděje, některé chaty z původního SKOTU), jiní si postavili chaty úplně nové, někteří trampové z tohoto kraje odešli hledat svá tábořiště jinam. Někteří z osadníků se posunuli kousek dál k Michnově vrchu, kde založili osadu Kopanina, která je dnes součástí osady SKOT (Maršálek 2015, s.67). Nekonečně zurčící Velká řeka se proměnila v líně plynoucí tichý a temný tok. V důsledku stavebních prací dochází i následně k rozrůstání samotného třebenického kraje. Rozrůstá se infrastruktura, vzniká samoobsluha a restaurace. Také je postavena nová přístupová cesta z Třebenic směrem na Rabyň a s ní přichází do kraje turistika a vznikají rekreační a sportovní střediska. Díky této infrastruktuře je také snazší přístup do trampských chat a tábořišť. V roce 1954 je tato část vltavské kaskády dokončena. Obecně je ale tato doba 50.let pro tramping na Vltavě spíše nepříznivá. Tramping je v očích politického systému buržoazním přežitkem 1.republiky. Trampové jsou často perzekuováni ze strany úřadů, časté jsou kontroly na nádražích a na osadách a v chatách jsou celkem obvyklé návštěvy příslušníků tehdejší VB (Maršálek 2015, s.68). Dokonce v některých hospodách můžeme najít i nápisy, že tramping neobsluhují. V této době dochází v trampském kraji Velké řeky i ke generační výměně trampů. Původní trampové a tuláci tábořící u Vltavy se stávají rodiči a spolu se svými dětmi se častěji uchylují pod střechy chat do osad. Po roce 1960 dorůstá první generace mladých trampů, kteří se postupně začleňují do osadního života v osadách svých rodičů, nebo si poblíž staví své vlastní chaty. Také vzniká pokus obnovit SKOT, ale neúspěšně (Maršálek 2015, s.67). V hospodě u Taterů vzniká kolem roku 1969 ze zděné kůlny klubovna těchto mladých trampů, zatímco stará garda sedí většinou nahoře v lokále (www.osadaskot.cz, kronika SKOT). Mladá generace také navazuje na slávu osadního sportování. Na osadě se hraje hokej, fotbal a začíná později slavná éra Skoťáckého nohejbalu⁵³. Partu mladých tenkrát tvořili: Jirka Votava, Venca Tater, Jirka Bakl, Venca Kořínek, Martin Zdenek (Kobyíl hlava), malí kluci Moučníci – Petr (Šumák) a Pavel (Gubby) Taterovi, Béda Čaban,

---

⁵³ Stále se však ještě jedná o partu kluků, osada je oficiálně obnovena později

Mirek Michal, Petr Kauble, Pepik Lufták, Ivan Pech (Jackie), Jirka Kouble, (Bída), Jirka Jůn. Slaví se úspěchy vítězných turnajů na Ztracence a v Proudech. Vzniká tak potřeba postavit si vlastní hřiště, kde by se dalo hrát a trénovat. Následně vzniká i myšlenka na znovuoobnovení zaniklé osady. 19.zářím roku 1975 vzniká staronová osada SKOT (www.osadaskot.cz).

Osada má svou klubovnu (Hospoda u Taterů), osadní hřiště, na kterém se trénuje nohejbal, a také se pořádají první turnaje. Hraje se však i volejbal nebo hokej, pořádají se výlety a výpravy do okolí a také slavné a bouřlivé oslavy U Taterů. Osadní kapelu tvoří Jackie, Berlička, Mirek Burian, Panda a Johnny. Šerifem je pochopitelně zvolen Gubby a zástupcem Šumák a je zvolen osadní výbor. Vzniká také Osadní kronika, kterou píše a ilustruje Jackie (stejně jako osadní kalendáře) a následně ji od r. 1987 přebírá Medvědice. Osada má také své potlachoviště, smuténkové místo (příloha č. 8., obr. č.13). Mezi hlavní atributy této osady patří také neodmyslitelně osadní vlajka (příloha č. 7., obr. č.10.) Vlajka SKOTu je trojúhelníkovitého tvaru a vychází z původní vlajky z roku 1937. Skládá se z hlavního motivu tří červených a bílých pruhů vedených svisle dolů. Tyto dvě barvy symbolizují tři zakládající členy osady – Gubbyho, Šumáka a Attilu. V horní části vlajky je přes všechny pruhy vedený nápis SKOT se spojením prvního a posledního písmene. V levé části na modrém poli je vyobrazeno pět bílých hvězd na připomínku pěti osad, ze kterých SKOT vznikl⁵⁴. V posledním sčítání v roce 2017 má osada 157 členů (www.osadaskot.cz). Osada také zakládá své internetové stránky, kde jsou zveřejňovány informace o osadě, její historii, akcích, potlachách, slezinách, doplněné fotogalerií.

V současné době dochází také ke generační výměně osadníků. Staří osadníci někdy přenechávají své chaty svým potomkům, kteří se stávají pokračovateli v tradicích svých rodičů. Někdy si mladá generace pořídí svou vlastní chatu hned v blízkosti chaty rodičů, jindy se mladá generace přesouvá do jiných krajů nebo v některých případech do této oblasti přestávají jezdit. Některé chaty, které jsou dispoziční a k prodeji mohou koupit noví majitelé a následně se rozhodnout, zda se chtějí nebo nechtějí k osadě přidat. Na celém území Třebenic dnes platí zákon o zákazu výstavby nových chat, takže stavby nových objektů

---

⁵⁴ Původní vlajka SKOTu barevnou kombinací ani hvězdy na modrém poli neobsahovala, Tyto atributy byly zvoleny v rámci „amerikanismu“ osady.

nejsou v této oblasti možné. Současně s tím je velmi komplikovaná situace pro původní osadníky. Řada chat je totiž ve vlastnictví jejich majitelů (původních trampů), ale pozemek pod chatou již v jejich vlastnictví není a vlastní ho buď obec Třebenice nebo soukromí majitelé. S tím mohou pak následně vznikat i další právní komplikace.

Celá osada se nachází v příkré stráni v horní části Třebenic, v poměrně složitě přístupném terénu, takže k některým chatám není možné dojet auty. Chaty jsou stavěné přímo ve stráních, mají stabilní základy a převážně dřevěnou konstrukci. Do většiny chat byla zavedena elektřina a voda. Jednotlivé přístupy k chatám jsou vedeny lesními cestami a pěšinami, nebo přímo po stráních. Chaty jsou většinou dřevěné, nejvýše jednopatrové. Většina z nich má kolem dokola verandu, která zároveň slouží jako zpevnění celé chaty. Exteriér má různou podobu, nejčastěji se vyskytuje tmavá barva, na střeše potom lepenka nebo plech. Někdy je k chatě přistavena kůlna, nebo jiná místnost sloužící jako dílna, sklad nebo dřevník. Některé chaty mají venkovní záchod, umístěný v dosahu chaty, jiné mají záchod zabudovaný uvnitř. Z venkovní strany bývají chaty zdobené v duchu trampských motivů. Visí zde placky, vlajky osad (a také vlajka Skotu), cedule s nápisy, camrátko, různé cedule s westernovými, kovbojskými nebo indiánskými motivy, různé vyřezávané doplňky, talismany apod. (příloha č.7, obr. č.11).

Interiér osadních chat má podobnou strukturu. Při vstupu se vchází do hlavní místnosti, stranou u dveří bývá botník nebo věšáky na kabáty a klobouky, v místnosti je většinou jednoduché vybavení ve formě stolu a židlí, jednoduché kuchyně, kamen (většinou na dřevo) nebo krbu, postel, záchod (pokud není venku), police na knihy, nádobí skleničky apod. Také pochopitelně nechybí trampská výzdoba. Opět zde najdeme camrátko, placky, talismany a dárky od kamarádů, ale také fotky (staré či novější) většinou z potlachů, vandrů nebo jiných akcí. V dnešní době ve většině chat nechybí televize nebo alespoň rádio a také možnost připojení k internetu. V podkroví chat je pak umístěna ložnice nebo spaní pro možné hosty.

Jednotlivé chaty jsou rozmístěny v dostupné poloze od sebe, takže v dohledové vzdálenosti od jedné chaty se nachází chata nebo chaty ostatní. Tato skutečnost sice nedává tolik prostoru vlastnímu soukromí, ale na druhou stranu je to jistá ochrana před možnými zloději nebo nevítanými hosty, neboť vaši chatu má

„vždy někdo na dohled“. Vzhledem ke vzájemným osobním kontaktům osadníků má tato poloha jednotlivých chat i výhodu v tom, že si lidé mohou na chatách velmi snadno pomáhat navzájem a nemusí nikam daleko chodit. Většina chat je obrácena směrem k vltavskému kaňonu, takže v průběhu dne (zejména slunečných letních dnů) se naskýtá opravdu nádherný výhled na Vltavu, protější stráň a celé bývalé Svatojánské Proudý. Hlavní ohnisko osady pak tvoří osadní hřiště na Močidlech a také osadní klubovna v hospodě u Taterů.

První zmínka o tomto stavení údajně pochází ze 17.století z dopisu opata Fuka. Další události spojené s hospodou jsou pak z 18.století, kdy je záznam o chalupě nazývané Tatrovská v č.p.2. Známosti tohoto dnes proslulého místa dokreslují události z roku 1920, si zde založil živnost cestář a povozník Václav Tater (www.osadaskot.cz). V zatáčce pod strání si s rodinou postavili domek a jako přivýdělek se živil stáčením piva do lahví, které následně roznášel po okolí a do chat, případně ho rozvážel i loďkou. Postupně hostů a zájemců o lahodný mok přibývalo a hosté se do malého domku nevešli. Sedávali tak na lavicích před domem nebo se za špatného počasí shromažďovali v tehdejší kuchyni, která byla zároveň výčepem. Prostor začal být nevyhovující, a tak se v roce 1935 přistavěl lokál a z domku se stala „opravdová“ hospoda. V roce 1940 hospodu přebírá Franta Tater se svou ženou, známou později jako babička Taterová. Z vyprávění pamětníků je zřejmé, že vedla hospodu až do svých 83 let a stala se nejen mezi trampy známou legendou⁵⁵. V roce 1968 se rozšířil prostor bývalé garáže a vznikl salónek s barem ve westernovém stylu. V 90. letech byla postavena venkovní veranda na posezení a v loňském roce vzniklo na místě staré kůlny i další venkovní posezení s grilem (příloha č.8, obr. č.12). Dnes vede hospodu šerif osady Gubby (Pavel Tater) se svou ženou a pokračuje tak v Taterovské tradici.

Z kroniky osady SKOT (psal Jackie podzim 1983):

„Na to, že je již trochu pozdě založit osadní kroniku jsme přišli jednoho mrazivého večera v naší hospůdce „U Taterů“. Sedělo nás tu jen málo, tuto sobotu nebylo v chatách příliš živo a na osadu přijeli jen ti, kteří jezdí takřka pravidelně. Hospoda byla útulně vytopená a domácí atmosféru umocňovala vůně kuchyně

---

⁵⁵ Vyprávění pamětníků osady SKOT a jiným trampů.

babičky Taterové. Nápad založit si svou paměť do desek kroniky nebyl nový, o čemž svědčí i to, že Gubby už knihu na kroniku měl. Tehdy večer přišla řeč na to, kdy byl postaven bar pod verandou hospody. Na tom jsme se sice ten večer dohodli, ale budeme to vědět za deset, či dokonce dvacet let? A to už vůbec nemluvím o další generaci dnes malých „skoťáků“. Vědí dnes, na jaře roku 1983 staří osadníci, kteří ještě jezdí Nedvěd, Barešovi, Jabůrková, M.a V. Černý, A. Zdeněk, Kuderna, Burian, Lhoták, Kabule, E. Černý, Vlček, Daněk, Schutz, a Zd. Hnízdil st., kdy byl jaký turnaj, či zápas a jak dopadl? Je pravda, že SKOT byl založen v roce 1937 a konec mu udělal příchod německé okupace, takže měl pramálo kdo chuť vzpomínky sepsovat. Nebylo to ani třeba. Vzpomínky byly tenkrát živé a krásně nové. Nechci zde rozepisovat jména a přisuzovat někomu zásluhy za vznik kroniky. Bylo by nespravedlivé někoho vynechat, jelikož každý přispěl svým dílem, ať větším, či menším. Nemohu ale nepoděkovat Míšovi Kaublemu, který dal dohromady fakta a skvělé vzpomínky, kterých jsem všech beze zbytku použil. Věnoval i podstatnou část fotografií. Nám, kteří jsme na kronice pracovali bylo jasné, že se vystavujeme kritice svých kamarádů-osadníků. Předem tedy upozorňuji, že názorů na jednu věc, chatu, událost či datum bylo někdy více a byly rozdílné. Do kroniky jsem však musel uvést pouze ten, který byl pravdě nejbližší. Kdo nic nedělá, nic nezkazí.

Po prvním nadšení sepsat kroniku jsme jaksi polevili. Přišla doba dovolených, začaly nohejbalové turnaje, Dětský den, Dětská olympiáda a meziosadní fotbal. Teprve když listí za hospodou zlatavě zežloutlo a z verandy bylo vidět krásně zbarvený skalní útvar Bednář a vlevo pak medová paleta barev na Bílé skále a na protější Mařence, teprve tehdy jsme si opět vzpomněli. A kronika začala pomalu, velmi pomalu vznikat. Kromě vzpomínek osadníků, které jsem slepoval dohromady jsem též použil materiálů již psaných, které se týkají tohoto překrásného úseku Vltavy a bylo by škoda, aby se do kroniky nedostaly, když se nás bezprostředně dotýkají. Historické záznamy jsou tedy především z pramenů Strahovského archivu v Praze, z knihy Svatojánské Proudý a splavnění Horní Vltavy (1924), Vltavský sborníček (1923), časopis Povodí Vltavy (1980) a též brožurkou od F. Vitisky vydanou k výročí osady Svatojánské proudy (1983).

Od Močidel již táhne chlad, vítr žene spadlé listí přes Kozovu louku a s ním odnáší i horké dny prázdnin ke zlatavému obzoru. A já doufám, že jsem nic

nepoplet a pokládám první písmeno čisté stránky naší osadní kroniky, kroniky Spojených klubů osad Třebeňických, SKOT.“

6.3 Brdské campy

Brdské pohoří se odjakživa považuje za území, které si vybírají především trampové samotářští, podobní traperům, zálesákům a dobrodruhům, kteří vyhledávají opravdovou divočinu hlubokých hvozdů a neprobádaných oblastí (Hurikán 1940, s.190). Samotné členění tohoto území se často liší z pohledu geografů, historiků nebo etnografů. Obecně se dají Brdy rozčlenit na oblast Hřebenu, Středních a Jižních Brd a přírodní rezervace Trhoň-Radeč (www.brdy.org). Jako každé pohoří i Brdy mají svého ochránce – ducha Fabiána, který je zároveň často zmiňovaným tramským patronem pro tuto oblast.

První průkopníci, kteří se pustili do dobývání těchto končin už zůstanou navždy neznámými, neboť o prvních tulácích v Brdech nejsou známy žádné přesné informace. Jediný, kdo toto ví, jsou tajemné brdské hvozdy (Hurikán 1940, s.190). První známé tramské party patřily k táborníkům potulujícím se po brdských Hřebenech již ve 20.letech. Kolem roku 1921 se začali první trampové usazovat v údolí Hadrů, kde následně byl položen základ osady Westend. Později se k původním trampům přidali i členové z hnutí Lesní moudrosti, kteří začali jezdit do stejné oblasti, spolupráce však dlouho nevydržela. Chata, kterou provizorně obývali byla lesní správa, která si ji vyžádala zpět (Hurikán 1940, s.191). Trampové se z této oblasti přesunuli na Velkou řeku, ale velmi brzy je touha po brdských lesích přivedla zpátky. Usadili se u Jezírka, kde mezi lety 1926-27 vznikaly první chaty, mimo jiné i známá chata El Paso (Hurikán 1940, s.191, též Pohunek 2013, s.16)⁵⁶. Mezi další známé osady na Brdech patří již zmíněná osada Westend, kde je umístěna další velmi známá chata El Torro, Marko

---

⁵⁶ Jan Pohunek zmiňuje dokonce postavení El Pasa v roce 1925, viz „Až zabloudíš v ten kraj..Krajinou českého trampingu“ (2013) In Dějiny a Současnost.

Čermáka⁵⁷. Ačkoli zde není tolik osad jako na jiných trampských teritoriích mezi známé osady lze jistě zařadit i osady T.O. Kytín, dříve známé jako S.O.B Spojené Osady Brdské, již zmíněné chaty v Údolí Hadrů, Delaware, Strong Boys nebo osada na Kytínské louce (Hurikán 1940, s.192, též Pohunek 2013, s.16). Brdské osady na rozdíl od osad poblíž velkých řek stávají na hranici lesa a postupně se tak v průběhu času začaly mísit s rekreační zástavbou, zejména v 60.a 70.letech. Ostatní části brdského teritoria zvláště oblasti západně od Voznice zůstaly zástavby ušetřeny, proto zde můžeme nalézt některá místa, která patří k nejstarším trampským campům a tábořištím (Pohunek 2013, s.16). Asi nejznámější partou trampů spojovanou s Brdským teritoriem je Brdská zimní brigáda, neboli Brigáda Generála Packarda.

„Na palouku nedaleko Bílé Skály neboli El Pasa tábořil Bill Broches se svou partou Dickey Clubem... Zde se také setkala o velikonocích r. 1928 slavná tlupa trampů; Rudla Brandejs (Rudý Brandy- Zlaté údolí), Slimák, Pavfnuc (Song Club), Malý Lash, Packard a parta skautů táborníků, aby prožili u ohňů drsnou, ale krásnou měsíční noc, takovou, jakých je málo na Brdech a u kamarádkého ohně mohli svým vzpomínkám na historickém trampském místě dáti průchod...Ráno se pak ti otužilí chlapci rozešli, byvše vypuzeni hajnými. Parta Rudly Brandejse odjela dále k Hořovicům k hrádku Valdeku, druzí se dali směrem přes Stříbrnou Lhotku, přes Hadí Řeku a tam polovina party zamířila do Proudů a Packard s Malým Laschem na Libřici.

Tenkrát v Packardově hlavě pomalu uzrával nápad, který na podzim r. 1928, po odchodu Hobartovy tlupy na vojnu uskutečnil. Založil Brdskou zimní Armádu, jež Brdy učinila slavnými.“ [Hurikán 1940, s.194].

Brdská zimní brigáda (armáda), také brigáda Generála Packarda, byla skupina trampů kolem Jerryho Packarda, která trampovala a tábořila v oblasti Brdských lesů (Hřebenů) v letech zhruba 1938–1944. Členové této brigády byli známí především tím, že patřili mezi ohníčkáře, věnovali se volnému táboření

---

⁵⁷ Dodnes je předmětem diskuze, zda je nejstarší chatou na Brdech opravdu El Paso, nebo právě El Torro, více viz rozhovor s Marko Čermákem v Brdské Vločce, www.sdruzeni-avalon.cz/vlocka/01_1.php

v lesích v průběhu celého kalendářního roku (Hurikán 1940, s.193). Znamé jsou jejich zimní tábory na Brdech v mrazivých teplotách, hluboko pod nulou, kdy přespávali pouze ve spacácích. Jejich velitelem byl Jerry Packard, občanským jménem Ivo Krsek. Krsek se narodil roku 1909 v Mostaru, ale po první světové válce se jeho rodina usadila v Praze. Krsek studoval gymnázium, ale pro svou lehkovážnost vůči škole ho nakonec rodiče raději přeřadili do učení na knihaře. Krsek, který od mládí rád četl westerny a rodokapsy tuto změnu uvítal, stejně tak jako seznámení s dalším knihařským učněm Čepelákem – Irčanem. Irčan byl již v té době známý tramp a tak začali s Krskem jezdit spolu (www.trampsky-magazin.cz). Nejdříve trampovali na Okoři, pak na Svatojánských Proudech, na Jarovské pláni, a jednu chvíli osadničil Krsek v osadě Dakota na Zlaté řece. Klidné a s nadsázkou až trochu statické osadničení se však Packardovi příliš nezamlouvalo, a tak se po setkání s kamarádem V. Střelcem – Old J. Hobartem vrátil zpátky ke kempování v lesích. V té době již měl Packard Brdské lesy dokonale procestované, tábořil tam a ohníčkařil každou sobotu a pokud možno na jiném campu. Tato skutečnost je také důvodem, proč byl Packard na Brdech velmi známým (Hurikán 1940, s.195). S Hobartem a jeho partou nejprve zakládají Hobart Camp na Librajdě (Libřice), později se však nastálo přesouvají na Brdy. Roku 1929 Packard poprvé vyráží na vandr do Podkarpatské Rusi a následně po svém návratu vrací zpátky do brdských campů za kamarády ze své party. Chlapci z Hobartovy party odchází na vojnu a z Ivo Krska se stává Jerry Packard, který zakládá svou Brdskou zimní brigádu (Hurikán 1940, s.193). Inspiraci pro vznik této skupiny a koneckonců i názvu našel Packard zřejmě u Jacka Londona, který ve svém románu „Cesta“ popisuje tažení trampů na Washington právě jako armády. Packard dal dohromady početnou skupinu trampů z různých osad, které byly v Brdech a v okolí a společně pak vyrazili tábořit napříč brdskými hvozdy. Uvádí se, že v největším rozkvětu čítala Brdská zimní brigáda až 150 členů (Hurikán 1940, s.197). Tábořilo se celoročně a za každého počasí. Říká se, že tvrdé jádro této party tábořilo v brdské zimě i v tehdejších teplotách pod -30°C. Jejich teritoriem byl prostor mezi vesničkou Kytín na jedné straně až k Padrt'ským rybníkům na straně druhé. Svou reputaci si Brdská zimní brigáda vybojovala i v místních hospodách. Jejich známým shromaždištěm byla hospoda u Zrzavého Paviána v Halounech, a následně si tak chlapci zimní brigády vysloužili i přezdívku

Brdská pivní brigáda (Hurikán 1940, s.194, též www.trampsky-magazin.cz). Mezi jejich campy, které využívali k táboření, patřil např. camp Pstruhů, camp 100 piv, Velitelský Pahorek nebo Aljaška. Nejznámějším se však stal Dice camp známý jako Zlaté Dno, založený 1929 (Hurikán 1940, s.198). Po okupaci nacisty v roce 1938 odešli někteří kamarádi bojovat na frontu a na ostatní, stejně tak jako na obyvatele celé naší země pomalu doléhaly starosti spojené s válečným stavem. Komplikace související s živobytím, prací a samotnou existencí způsobily, že z velké brdské zimní brigády zůstalo jen tzv. jádro – Brdští Supové, skupina formovaná Packardem a kamarádem Billem Brochesem.

V průběhu druhé světové války se Packard s Brochesem zapojili do domácího odboje. Samotný trampung pro nacisty příliš velkou hrozbu nepředstavoval, ale v případě této skupiny se jednalo i o něco jiného. Brdský vojenský prostor sloužil za války Wehrmachtu a příslušníkům SS jako základna a Packardova dokonalá znalost tohoto terénu mu umožňovala zjišťovat zde informace, které mohl předávat dále. Němci velice rychle zjistili s kým mají tu čest a v roce 1944 byl Packard zatčen gestapem. Tradije se, že své kamarády nikdy nezradil a nacistům neprozradil ani jediné jméno. Za své mlčení zaplatil životem v koncentračním táboře v Osvětimi. Svému osudu neunikl ani Bill Brochers, který byl podobně jako Packard zatčen za protistátní činnost a popraven v roce 1942 gestapem.

Vzpomínkou na Packardovu zimní brigádu, na hrdinství trampů padlých nejen v odboji, ale během celého válečného konfliktu tak připomíná jen pietní místo bývalého Dice campu – Zlaté Dno.⁵⁸ Dnes má camp Zlaté Dno (Dice camp, Packard camp) pro trampy téměř kultovní charakter. Každý rok se zde schází trampové uctít památku právě zakladatelů campu. Tím se stává toto místo uprostřed brdských lesů velmi symbolickým místem paměti nejen pro trampy, ale i pro druhý československý odboj (Pohunek 2013, s.17). V průběhu roku sem také přichází trampové uctít nejen památku Packarda a Brochese, ale i ostatní kamarády a na dřevěné kůly, které nahradily pokácené stromy, se věší placky, camrátko a další upomínkové předměty (příloha č.9, obr. č. 14.)

---

⁵⁸ Původní camp Zlaté dno byl vykácen a zničen v únoru 2014. Dnes je na místě campu nově vytvořené pietní místo.

Trampování na Brdech se také vyznačuje převládajícím prvkem campů, nikoli klasických trampských osad. Jádrem těchto campů je pak ohniště, doplněné o nezbytná sedátka a prostorem pro přístřešek, někdy i jednoduchou boudu (příloha č. 9, obr. č. 15, příloha č.10, obr. č.16,17). Jako stavební materiál slouží dřevo, kamení z okolního lesa a na střechy přístřešků bývají často zakryty igelitem nebo celtovinou (Pohunek 2013, s.16). Campy jsou velmi dobře ukryté nejen z důvodu utajení, ale také pro jejich legalitu (respektive ilegalitu). Brdská oblast je z hlediska trampingu velice zajímavou i pro samotnou geografickou polohu. Celá oblast se totiž liší od klasických trampských území absencí většího vodního toku (pokud pomineme např. Padrtské rybníky). Celé území si také díky své nedostupnosti zachovává romantický nádech podobný prvotní divočině, která je součástí českého trampování. Tato skutečnost je dána nejen statusem CHKO, ale také přítomností armády. Pro trampování v oblasti brdských lesů je také důležitá dopravní dostupnost tohoto území, která je na rozdíl od jiných trampských oblastí o něco komplikovanější. Proto si také Brdy zachovávají status divočejších míst vhodných pro „pravé trampování“. Tato skutečnost je znát i na vztazích „brdských“ trampů a ostatních trampů. Jedná se o formu lokálního patriotismu, která je založena na tradičním škádlení a humoru, který zveličuje divoký horský brdský charakter (Pohunek 2013, s.16). Pro trampování v brdské oblasti je také nezbytná znalost mentální mapy, která je zároveň jakousi součástí identity brdských trampů. Tato mapa je zároveň i mapou campů a tábořišť, což je nezbytná součást brdské krajiny a zároveň potřebná znalost k táboření v této oblasti. Tento druh informací se zásadně předává pouze ústní formou a generační tradicí. Ačkoli jsou zde pokusy zveřejnit mapu a polohu jednotlivých campů, trampové se k těmto pokusům staví velmi negativně a naprosto striktně se od tohoto typu informací distancují (např. www.sdruzeni-avalon.cz).⁵⁹ Pro fenomén českého trampingu jsou dnešní Brdy stále velmi významným trampským střediskem, ačkoli se zde nevyskytuje žádná z klasických velkých trampských osad (Pohunek 2013, s.16). Dokonce jsou některými trampy Brdy přezdívány jako šestý světadíl, nebo země nikoho.

---

⁵⁹ Brdské campy a jejich utajení/odtajnění jsou častými náměty diskuzí na internetu, např. diskuze na <http://burle.blog.cz/0901/brdske-kempy-na-hrebenech>

6.4 Data terénního výzkumu

V rámci mého terénního výzkumu byly využity data z vandrů v lesních campech v oblasti brdských hřebenů konaných s přestávkami v době květen–červen 2015, podzim 2015, v průběhu celého roku 2016 a první poloviny roku 2017. Dalšími použitými daty jsou informace a data z opakovaných návštěv osady SKOT v roce 2008, 2015, a 2017. Tato data byla doplněna i o zkušenosti s volným tábořením z posledního období, zejména s tábořením a vandrováním z let 2009–2017. Základní metodou tohoto terénního výzkumu bylo částečně zúčastněné pozorování, polo strukturované rozhovory, písemné záznamy z terénního deníku, fotodokumentace. Záznamy tvoří zejména přepisy každodenních událostí na osadě, akce, které osada konala nebo kterých se aktivně zúčastnila, večerní oslavy v hospodě u Taterů a příběhy zaznamenané na návštěvách v chatách osady. Z výzkumu campů jsou většinou data získána zejména z rozhovorů získaných během vandru, v campech, lesích, na cestách nebo v hospodách. Dále jsou údaje získané od pamětníků těchto campů, z kempovek nebo informací získaných v rámci článků a rubrik z časopisu Pucejř, případně doplněné o poznatky získané prostřednictvím medií a sociálních sítí. Tyto informace jsou doplněny vlastním aktivním bádáním v této oblasti a vlastní zkušeností s tábořením a vandrováním po brdských campech, doplněné o záznamy terénního deníku a cancáku.

První setkání s osadou SKOT (přepsáno z terénního deníku, zkráceno):

„Má první ucelená návštěva SKOTU proběhla v rámci mého podzimního vandru od 14. do 17. listopadu roku 2008. Plánem bylo vyjet z Prahy a dojet na SKOT, tam strávit dva dny a pak dál pokračovat přes hřeben na Sázavu, tam přespat další den vyrazit vlakem dál proti proudu Sázavy až ke Šternberku, kde se probít lesem až do Zapomenutého údolí a tam tábořit v campu pod převisem. Balíme na cestu a v pátečním brzkém odpoledni odjíždíme autobusem ze Smíchova směrem na Štěchovice, Třebenice. Bohužel tento spoj jede jenom do Štěchovic, takže vystupujeme a já volám na osadu (ještě, že už je doba mobilních telefonů, jinak by nás čekalo 7 km nahoru) a za chvíli pro nás přijíždí Jackie svým

terénním autem. Nasedáme a stoupáme do Štěchovického kopce. Po serpentínách nahoru a dolů nás dováží do horní části Třebenic, kde zastavujeme, a Jackie parkuje na kraji silnice. Pak už jen scházíme dolů po louce a vyšlapanou pěšinou až k chatě. Hodíme si věci na naše dnešní provizorní místo na spaní, pozdravíme se s Jackieho ženou a dáme si přivítací drink. Pak si prohlížíme srub, okukujeme všechny camrátky na verandě a na stěnách, sedíme na verandě a probíráme, co přinesl týden, kam se chystáme a jak pojedeme. Je už polovina listopadu, ale my i tak chceme přespát v lesích, dnešní návštěva osady bude ještě tou komfortnější záležitostí. Blíží se šestá večerní, a tak vyrážíme na pravidelnou vycházku k Taterům. Jackie se na tuhle vycházku musí nejdřív náležitě obléknout. Bere si jiné kalhoty, košili, bolo na krk (nebo šátek) a také klobouk. Nesmí se zapomenout na nezbytnou součást výbavy k Taterům – hudební nástroj a baterku. V hospodě je ještě relativně prázdná, vítá nás jen šerif a vrchní v jedné osobě Gubby. Hned máme na stole pivo a já se rozkukávám po místních zdech, které jsou vyplněné mnohými trampskými atributy. Nechybí tady vlajky osad a campů, zvadla, dřevěné placky, diplomy a úspěchy Skotáckého nohejbalu, fotky hospody a její historie, staré fotky osadních chat a také chat z ostatních osad v okolí. Pomalu přichází i další Skotáci a za chvíli se hospoda zaplňuje. Kromě osadníků jsou tady i lidi z Třebenic a náhodní hosté. Ladí se. Hodnou chvíli to trvá, protože přes hlasy ostatních není slyšet. Po ladění se spustí první zkušební song. Všichni tleskají. Na stole se střídají püllitry. Každou chvíli si někdo přisedne. „Ahoj, jak se máš? Či ty jsi?“ Zalomíme palec. Vlastně se skoro nikdo neptá, co tady dělám, nebo proč jsem tady. Prostě jsem teď tady, o nic jiného nejde. Kytary a banja znějí a zpívá se. Mám taky zahrát. Slibuju, že zahraju, ale až se najím. Zaháním trému a dávám si místní delikatesu – tlačenko s cibulí, octem a chleba. Jackie mi tlačí do ruky kytaru. Tak teda hraju. Sklízí to ovace, tleskají a slyším potěšující „umí“. Ale vím, že to nebylo nic moc, nehrála jsem už věčnost. Druhá a třetí píseň a je to lepší. Stará dobrá česká trampská písnička. Zkusím něco z novějšího repertoáru od ohňů. Moderní folk. Líbí se, ale tihle pardi už ty nové songy neznají. Lehce před půlnocí se vydáváme na cestu do chaty. Nikde se už nesvítí, ještě, že máme baterku. Uprostřed louky zvoní Jackie na kus plechu pověšeného na stromě. Prý proti místním divočákům. Dorážíme do chaty. Ráno nás čeká kovbojská snídaně – steak s volským okem a chlebem, černé kafe. Posedáváme na verandě a

pozorujeme rodící se nový den. Nad Vltavou se vznáší mlha a pomalu stoupá vzhůru k nebi. Otevírá se neuvěřitelný výhled na zrcadlící se řeku a protější vrch Bednář. Jackie nás bere na prohlídku okolí. Míjíme dřevěné sruby a chaty. Některé mají jednoduchou architekturu, jiné jsou větší, s přístřešky kolem chaty a někde dokonce i s bazénem. Cestou se dovídám, kde kdo bydlí a kdo tam bydlel předtím a kdo je kdo, ale není v mých silách tyto informace uložit do paměti. Za chvíli přicházíme na Ztracenku. Procházíme horní částí osady, která vede mimo turistickou stezku⁶⁰. Jdeme navštívit kamaráda Dádu. Potřeseme si rukou (zalomením palce), a sedíme na verandě těsně nad Vltavou. Občas pod námi projde nějaký turista, někteří se zastaví a okukují výhled, okolí a sruby s nezbytnými camrátky a trampskými doplňky. Jackie se s Dádou chvíli dohaduje o hlavních městech jednotlivých států USA – amerikanismus je obecně na Skotu hodně rozšířený a oblíbený motiv. Dopijíme pivo a pomalu se vracíme zpátky do chaty. Cestou se ještě zastavujeme ve dvou srubech cestou – jen na pozdrav. U každého se musíme podívat dovnitř, každý se chce pochlubit svou tramskou výzdobou uvnitř chaty. Konečně dorazíme zpátky do chaty. Jackieho žena nám nabízí oběd, najíme se a pomalu se loučíme. Jackie nás ještě odveze do Štěchovic a odtud už vyrážíme pěšky přes kopec na vlak“.

Jedno všední osadní odpoledne (vypsáno ze záznamu terénního deníku březen 2017):

Konečně přichází jaro. Když scházím dolů k chatě tak vidím Jackieho jak řeže nějaké větve na louce pod chatou. „Ahoj, chceš pomoci?“ Zvedne hlavu. „Ahoj, ne díky. Pojd' dál.“ Potkáváme se u vrátek. Podívá se přes moje rameno. „Hele, jde mi návštěva, to bude Venca.“ Sedíme na verandě i s Vencou a rozebírá se problém s pozemky pod chatami. „Vždyť to říkám. Měli jsme to koupit. Byl by ted' klid. Já bych to bejval koupil, Venco, klidně. A dej si pivo, nebo chceš kafe?“ „Já ti nevím, Džakíčku. Já si dám asi pivo.“ Jackie nám přinese piva a skleničky. Chvilí popijíme a koukáme do údolí. „K tomu pozemku je ten starej barák tam

---

⁶⁰ Část osady Ztracená Naděje leží přímo na turistické naučné stezce Svatojánské Proudý. Přes letní sezónu tudy projde mnoho turistů, speciálně přes víkend. Osada má také na této stezce naučnou tabuli s informacemi o osadě a historií trampingu v této oblasti.

dole. To je bejvalej klášter. Původně tam bydlely jeptišky. Za trest. Musely si samy topit, tahat dříví a vodu, jo to nebyla sranda. Dneska je to rozpadlá ruina. Jenže to se prodává právě i s tím barákem. Představte si, že ten majitel tam dal ceduli Vstup na vlastní nebezpečí.“ Kýveme hlavou. „To je jasný, vždyť je to jeho, může si tam dát co chce. Ale je to škoda, měli jsme to koupit dřív, teď to bude pálka.“ „A bůhví komu se to prodá. S cizíma můžou bejt problémy.“ Opět pokyvujeme hlavou. Zpoza mraků vysvitlo sluníčko. „Ale je tady pěkně, co?“ Usmívá se Venca. „No jo.“ „A co budeš dělat Venco?“ „Ale mám tam daný u silnice kolečko, musím svézt dolů věci. Budu tahat vodu. Víš tam k druhý chatě, mladejm.“ „To budeš tahat dovnitř?“ „Nojo.“ „Tak jim jenom natáhni hadici, stejně tady tak často nejsou.“ Radí mu Jackie. „No já už to slíbil, tak to udělám.“ „To víš, musíme se o tu generaci starat, aby nás měl kdo vystřídat. Jinak sem ty děti jezdit nebudou.“ Sedíme a popíjíme.

Později odpoledne už sedíme s Jackiem v chatě, bavíme se o všem možný, okukuju vybavení chaty, spoustu fotek z vandrů, knihovnu plnou knížek o indiánech a o Americe, různé klobouky na různé příležitosti. Najednou se pes zvedne a začne hlídat. „Co je s ní?“ „Asi něco venku slyší.“ Říkám. Zvedneme se a jdeme se podívat ven. Dole u další chaty jsou dvě postavy. „No jéé, ahoj, co tady děláte?“ Postavy se podívají naším směrem. Je to Šumák se svou ženou. „Ahoj, my jsme tady dávali tady do chaty rozvod na elektriku.“ Jackie mávne rukou. „Tak pojdte nahoru, na kafe.“ Oba kývnou hlavou. Vylezou po stráni nahoru a vracíme se zpátky dovnitř. „Tak já si dám kafe a Šumák taky a vy taky.“ Jackie jde k vařiči a dá vařit vodu v kastrůlku na plotýnku. „Ty to vaříš na plotně?“ ptám se. „No jasně. To je speciální materiál, to je rychlejší než konvice.“ Jackie pokračuje ve vysvětlování složitosti a výhod materiálu a vaření. Jen sedím a nestíhám všechny ty informace vstřebat. Do toho na mě mluví žena šumáková, jak se mám a Šumák do toho každou chvíli vsune nějakou historku a začne se šíleně smát. „Já ti tady taky udělám elektrický topení, Jackie, jestli chceš“ říká najednou Šumák. „Nene, Šumáku, já to nechci. Podívej, já si radši zatopím pěkně v kamnech. Tady je to celý dřevěný, vždyť bych nemoh jít ani v klidu do hospody, abych se nebál, že mi to od těch zásuvek chytne. Znáš svý kamna, tam si to naložím dřevem a vím na čem jsem“. K večeru se Jackie chystá na návštěvu kamaráda z horní chaty. Kontroluje veškerou svojí výbavu. Hlavně baterku a petardy na divočáky. Taky

patříčný klobouk. Venku leží ve futrálu banjo. „To nebereš?“ Zašlebí se. „Ne, sice večer hrajeme, ale já jim říkám, hele vy po mně chcete hrát a já se s tím nebudu tahat. Víš kolik váží banjo? To není jako kytara. Tak jim to tady připravím a ať mi to tam kluci donesou. Taky už mi není třicet.“

Všední den na SKOTU (vypsáno z terénního deníku – rozhovor 2017):

„No jo, na těch chatách tady už mají skoro všichni televizi. To víš. Ale já bych sem jinak tu mojí nedostal (myšleno manželku). Já jdu večer do hospody, ale ona vůbec nepije, tak co by tam dělala celý večer. No a já se taky občas tady koukám, to je jasné.“

Všední den na SKOTU II (vypsáno z terénního deníku-rozhovor 2017):

„Ukaž mi na kteroukoli chatu tady na osadě a půjdeme tam. Uvidíš, že mají všichni tuhle starou tramskou výzdobu všude. Tady jsou všechny chaty takový, tramský.“

Zlaté dno, aneb taškařice pana Fabiána. (vypsáno z terénního deníku 28.6.2014, zkráceno):

„Tenhle vandr do Brd byl plánovaný už hodně dlouhou dobu. Brdy už nám byly trochu známé zejména svými úžasnými campy uprostřed hlubokých hvozdů. Jediný camp, který se nám záhadně dlouhou dobu vyhýbal, byl asi ten neznámější – slavný Dice Camp, Zlaté Dno. V zimě roku 2014 byl tento překrásně ukrytý camp vykácen a poničen lesníky. O to větší touha byla tento camp konečně nalézt a alespoň symbolicky uctít památku trampů, kteří tam tábořili. Ráno zabalíme a vyrážíme. Plán byl jednoduchý. Protože to je jen jednodenní vandr, bere se malá usárna a něco ke svačině, hlavně voda, na Brdech se někdy těžko hledá a vybavení pro psa na cestu (nutnost při cestách veřejnou dopravou je hlavně košík a nějaký hadr na utření). Základní plán vandru byl následující: dojet autobusem do Voznice, odtud lesem na Zlaté Dno, dál lesem přes ostatní campy do Kytína, odtud busem do Dobřichovic na vlak zpátky do Prahy. Dojíždíme na Smíchov a těsně stíháme bus 317 směrem na Dobříš. Pan řidič nám však povídá, že jede jenom do Mníšku. No což, tak pojedeme do Mníšku, a pak se uvidí. V Mníšku se

necháváme vysadit až na poslední zastávce a srdnatě vyrážíme směrem na Kytín. Start ve Voznici teda padnul, ale jít to opačně, zní taky dobře. Odbočujeme ze silnice do lesa, který obcházíme, abychom skončili opět na silnici jen o pár set metrů dál. Tak se plahočíme kus po asfaltu, a pak konečně vidíme lesní cestu. Příjemná změna. Koukáme letmo do mapy, kudy nejlépe do lesa a stejně ještě jdeme kus po značené cestě. U hájovny potkáváme cyklisty, co jsou snad na všech trochu zpevněných brdských cestách, jak zjišťujeme za chvíli. Taky zalomíme palec s tramskou rodinkou, s malým tramským potěrem, co nás míjí a vydává se směrem na Halouny a poklábosíme s chlapíky, co mají plný košíky hub a dávají si chleba se škvarkama. Konečně pryč ze značené cesty. Z tohoto směru jsem na Brdy ještě nešla, tak se začínám trochu ztrácet mezi lesy a potoky. Máme přibližný směr a snažíme se ho držet. Nacházíme vyšlapanou cestu, to je dobré znamení. Vzhledem k tomu, že jdeme pěšky už od Mníšku, začíná nám docházet voda. Naštěstí míjíme potok, příjemné zpestření pro nás i pro psa. Potoky jsou v Brdech vždy dobrými průvodci, tak se rozhodneme jít podél něho. Po chvíli mizí potok v houští, tak to obcházíme a stejně nakonec končíme opět na cestě kousek dál. Jdeme pořád podél vody a sem tam najdeme pěšinu nebo zvířecí stezku, ale zatím žádný větší camp. Míst k táboření je ovšem všude plno. Míjíme moc pěkné jezírko a plácek s obrovským dubem, tady by bylo prima místo na camp! Za chvíli přicházíme k cestě. Podle naší mapy ovšem žádná cesta v okolí není.⁶¹ Zalézáme raději zpátky do lesa a jdeme směrem podél potoka. Za chvíli začínáme nalézat konečně první campy. Některé nemají jméno, jiné mají cedulky s nápisy. Opět míjíme cestu, ale tahle je už známá. Je to Hladovka! to už jsme blízko Zlatého Dna! Bohužel nás trochu tlačí čas, musíme stihnout spoj z Voznice a to je odsud ještě pár kilometrů. Zdá se, že Fabián nás tahá za nos a vodí nás kolem Zlatého Dna oklikama. Projdeme ještě kousek lesa podél potoka, a pak už opravdu musíme zpátky. Vycházíme z lesa na Hladovku a posouváme se směrem k Voznici. V hospodě doplňujeme tekutiny a vodu pro psa. Trochu sklesle přemýšlíme o dnešních cestách. Brdy prostě umí člověka pěkně vyškolit! Vždy, když máte pocit, že je znáte, ukážou svou hlubokou a tajuplnou stránku“.

---

⁶¹ Následně při kontrole mapy zjišťujeme, že máme hodně starou mapu.

Zlaté dno podruhé (vypsáno z terénního deníku 6.7.2014, zkráceno):

„Po nekonečném týdnu v práci a ve městě nadešel konečně víkend a volno. Opět se scházíme s kamarády a nastává sobotní den k vandru na Zlaté Dno, které nám uniklo minulou nedělí. Vyrážíme raději pěkně brzy ráno, abychom se dovezli až do Voznice a odtud pěkně po známé trase. Tentokrát trefujeme správný spoj ze Smíchova a pěkně se vezeme až do Voznice. Cestou kolem Mníšku se šklebíme na asfaltku, která nás minulý týden vodila kolem lesa ke Kytínu. Dorážíme do Voznice. Hospoda je ještě zavřená, tak vyrážíme rovnou. Scházíme dolů z Voznice kolem přístřešku rovnou na Hladovku a její modřínovou alej. Chvíli se plahočíme po cestě, ale asfalt nesvědčí ani nám, ani psovi, tak zabočuje do lesního království. Jdeme lesem a kolem nás je neuvěřitelné ticho. Přecházíme přes potok, který byl minule naším průvodcem a míjíme camp s ohništěm, který známe. Přicházíme na místo, kde minule končila naše cesta. Pokračujeme dál a zanedlouho narážíme mezi stromy na malý potok, křížující cestu. Odbočujeme a mizíme do hlubokého lesa. Vpravo od potoka je prošlapaná malá pěšinka, skoro jako zvířecí. Jdeme po ní. Za chvíli dojdeme k bahništi a jezírku, kde podle stop pije zvěř. Jdeme pořád podél potoka, koryto je chvíli úzké, chvíli široké a hluboké. Prodlíráme přes houští až narážíme na vysoké stromy a paseku. Paseku, čerstvě vykácenou. Není možné jasně popsat pocit, který mám. Musel to být nádherný camp. Zlaté Dno. Místo plné vzpomínek a historie trampů. Packardův camp. Pomalu se procházíme holou pasekou podél potoka a prohlížíme si placky, které jsou navršené na smuténkové mohyle. Některé už jsou navěšené zpátky na kmeny, které byly zasazeny do míst, kde dříve stály obrovské smrky. Některé placky a camrátko jsou přes 50let staré. Neuvěřitelné. To místo muselo být nádherné. Schované před zraky ostatních, tajuplné. Přidáváme svojí placku. Sedíme a vaříme na ohništi fazole a klobásu k obědu. Za chvíli slyšíme opodál tiché hlasy a praskot větví. Přichází dvojice starších trampů. Jdou nalehko, jen s malou tornou. Zalomíme palce. Přisednou a zvědavě pokukují kolem. „Je to jiný, než to bylo. To už nikdy nebude takový“. Vstávají a za chvíli mizí zpátky v lese. My hasíme oheň a ještě se zaskočíme podívat o kousek dál na „Samotáře“. V campu je zrovna chlapík, co si vaří oběd. Zalomíme palec a pokračujeme lesem až k cestě a pak zpátky na Hladovku. Chvíli se povalujeme na pasece na sluníčku a pak se pomalu posouváme na zpáteční autobus.“

Nejlepší campy na Brdech (vypsáno z rozhovoru z terénu červenec 2016):

„Nejlepší je kempování na Brdech úplně všude. Můžeš jít kterýmkoli směrem, odkudkoli, vždycky najdeš nějaký camp. Nejvíce známý jsou kolem Zlatého Dna, ty jsou profláklý. Ale daj se najít i ty ukrytý. Třeba Strachomornu, nebo camp u Tří šišek, ten je taky dobrej, nebo Old Dakota. Ale já mám nejradši Pražec. Všechny najdeš kolem KS..., dál k BK... a pak dolů po potoku, to je jasný, nemůžeš to minout.“

Nejlepší campy na Brdech II (rozhovor s trampem K. v červenci 2016):

„Já mám nejradši camp Rozárka. Ten je na Brdech až u Příbrami. Dá se tam skvěle přespat, leží u vody. Dokonce se tam chodíme i koupat. Prostě vylezeš z rákosí a skočíš do vody. Vykoupeš se a zase pěkně přes rákosí zpátky do tábora. Tam se dá tábořit i v zimě. Taky je dobrej Westcamp. „West camp na Brdech?“ „No né, víš co, ten je na Žebráku.“ Nebo campy na Úteráku, ty jsou taky dobrý a málo lidí. Na Brdech je narváno.“

Nejlepší campy na Brdech III (rozhovoru s trampem K., srpen 2017):

„No a když půjdeš od S....tak rovnou lesem přes potok a narazíš na cestu a pak dál a hned v mlázičku je další camp 5 seker, tam jsme kdysi spali a chodili kolem nás divočáci celou noc.“

Krása trampování I. (vypsáno z cancáku listopad 2015):

„První noc jsme přijeli pozdě a pak v noci to brodění potokem, to bylo teda něco. Ještě, že jsme trefili pod skálu. Byla pěkná kosa, naštěstí tam bylo dřevo od nějaké dobré duše. Druhý den o nic lepší, přesunuli jsme se dál po proudu a v noci začalo tak pršet, že jsme se sušili ještě cestou ve vlaku.“

Krása trampování II (rozhovor s trampem MK., srpen 2017):

„Já prostě jezdím na vandr, abych si užil tu samotu. Když dojdu na camp a je plno, tak jdu prostě dál a narazím na jiné, nebo se prostě někde zabívákuju. Prostě samota, to je to, co tam hledám.“

Krása trampování III (rozhovor s trampem K., září 2017):

„Jedeme na Úterák, máme to jako výroční vandr, takže pěkně vlakem, postaru, ne jako mastňáci.“

Krása trampování IV (rozhovor s trampem MK., listopad 2017):

„Prostě jedu cíleně na camp. Sbalím se a dohodneme se s klukama, že dneska dojedeme na ten a ten camp a když je plno, jdeme jinam. Vždycky nějaký najdeme nebo objevíme nově.“

Krása trampování V (rozhovor s trampem P., červen 2017):

„Nikdo prostě nezná všechny campy, to je jasný.“

Krása trampování VI (rozhovor s trampem P., červen 2017):

„Prostě jet na vandr, to je úplně nejvíc nejlíp strávenej čas.“

6.5 Analýza dat terénního výzkumu⁶²

Pro terénní výzkum byla využita data získaná z opakovaných návštěv osady SKOT a z aktivních vandrů v oblasti Brdských Hřebenů. Z tohoto výzkumu bylo pracováno se získanými daty v podobě:

- Odborných textů vztahujících se k osadě SKOT

---

⁶² Text kapitoly byl již v upravené formě prezentován v časopisu *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017/2, s.149-167.

- Odborných textů vztahujících se k trampingu na Brdech
- Zápisů z kroniky SKOT
- Pozorování v terénu
- Rozhovory s účastníky (osadníci SKOTU, trampové, pamětníci, kamarádi)
- Fotografie z terénu (historické fotografie, současné fotografie)
- Textů z terénního deníku, cancáků
- Z internetových zdrojů (www.skot.cz), stránky trampských osad, campů na Brdech apod.

V oblasti terénního výzkumu současného trampingu byla použita metoda komparativního výzkumu trampování na osadách a campech. Konkrétní výzkum se týkal komparace dvou vybraných oblastí. Trampské osady SKOT na Vltavě a volného stanaření na Brdech, v oblasti Hřebenů.

Výzkum byl rozdělen do dvou základních fází. V první fázi jsem se zaměřila na práci s literaturou a dostupnými texty z trampské historie a počátků trampingu ve sledovaných oblastech. Velkým přínosem byla možnost pracovat s archivními prameny, zejména s kronikou osady SKOT. Z dané literatury jsem získala elementární soubor informací o daném území, jeho historii a vývoji, transformaci a také důležité milníky obou sledovaných lokalit. Tyto informace jsem následně porovnávala s tvrzením pamětníků, převážně v osadě SKOT⁶³. V této souvislosti byla pro tento výzkum velmi klíčová role informátora (spolupracovníka) v osadě SKOT. Trampské osady bývají někdy pro vnějšího pozorovatele a návštěvníka značně problematické a neprostopupné území, které si trampové pozorně střeží. Mým spolupracovníkem v této oblasti byl dlouholetý a zakládající člen osady SKOT a také autor kroniky SKOTU v úvodních letech. Jeho pozice v rámci osady je stabilní a jednoznačná, ačkoli není členem osadního výboru, jeho hlas a názor má pro ostatní kamarády v osadě velkou váhu. Je také výborným hráčem na banjo a kytaru doprovázenou zpěvem, což je v trampské kultuře velice cenný nástroj pro zvyšování sociálního statusu v rámci této subkultury. Jeho informace a kontakty mi

---

⁶³ V oblasti brdských campů jsem byla odkázána v převážné většině na historické události pospané literaturou nebo vzpomínkové texty trampů dostupné v časopise Pucejř, případně na internetových stránkách s trampskou tematikou.

umožnily velmi hladký přístup do celého prostoru a terénu osady. Měla jsem možnost poznat každodenní činnosti a život v nerušeném chodu, aniž by ve mně ostatní spatřovali potenciální „hrozbu“ zvenčí. Tato skutečnost je také umocněna již zmíněnou rodinnou vazbou mezi mnou a mým spolupracovníkem. Výzkum v osadě SKOT jsem realizovala také pomocí metody pozorování v kombinaci s neformálními rozhovory vedené formou interview.

Pro výzkum v oblasti brdských campů jsem neměla žádného klíčového informátora. Výzkum byl proto situován a prováděn co nejvíce v terénu, kde jsem informace získávala během pozorování a kontaktu a rozhovory s ostatními trampy. Informace jsem také zaznamenávala formou fotodokumentace a poznámek, které jsem dále přepisovala do terénního deníku pro analýzu.

Následně jsem všechna data systematicky roztřídila do skupin podle typu daných dat. Ze získaných dat jsem vybrala okruhy a jednotlivé prvky pro analytickou komparaci. Výběr a stanovení okruhů spočíval v roztřídění daných dat a stanovení četnosti výskytu dat v dané lokalitě. Například výskyt trampských ozdobných předmětů, nebo ohniště, vlajka se vyskytují s velkou četností v obou sledovaných lokalitách. Podobným způsobem byla roztříděna a porovnána i ostatní sesbíraná data. Z těchto informací jsem následně vytvořila 3 základní oblasti, které jsem vzájemně porovnávala. Jedná se o oblasti obecných atributů, speciálních atributů a kategorii, kterou jsem identifikovala jako atributy „ostatní“. Tyto atributy se tak staly součástí zkoumané trampské každodennosti, kterou jsem v oblastech nadále sledovala.

[První skupina dat obsahuje prvky obecné povahy. Patří sem zejména oblast geografické polohy, přírodních zdrojů, infrastruktury apod. Osada SKOT je situována do prostředí, které má velmi dobře rozvinutou infrastrukturu. Poloha osady je na okraji Třebenic a katastrálně je součástí Štěchovic. Přístupové cesty jsou zpevněné, asfaltové s poměrně dobrou dostupností. Doprava do osady je proto realizována většinou automobilovou dopravou nebo autobusem do Třebenic. V blízkosti osady je hospoda, obchod s potravinami a autobusová zastávka. Přírodní reliéf osady SKOT tvoří vltavské údolí (Štěchovická přehrada) a příkrá stráň do které je osada umístěna. Osadou SKOT neprotéká žádný potok. Voda a elektřina je zavedena do většiny chat. Chaty v osadě SKOT jsou rozmístěny v dohledové vzdálenosti od sebe. Jedná se o stabilní stavbu se zázemím,

verandou, obytným prostorem, prostorem na spaní kuchyňkou a případně toaletou.

Lokalizace sledovaných brdských campů se váže do oblasti brdských Hřebenů, katastrálně v okrese Příbram⁶⁴. Celé území Hřebenů má rozlohu cca 40 kilometrů a je tvořeno hustým lesním porostem. Infrastruktura je v této oblasti zaměřena převážně na turistiku, jsou zde zpevněné někdy asfaltové cesty, lesní cesty a pěšiny. Přístup je možný pouze pro cyklisty nebo pěší turistiku. Je zde poměrně hustě značená síť turistických cest, ale také množství cest neznačených. Ve sledované oblasti je nejbližším sídlem pravděpodobně hájovna Kytín, dále pak obce Voznice, Kytín, Drahovice, případně Dobříš. Z hlediska dopravní dostupnosti je možné se do dané oblasti dopravit autem, případně vlakem nebo autobusem, což je pro trampskou dopravu v této oblasti charakteristické⁶⁵. Speciální status má cestování vlakem do této oblasti a patří mezi klasickou „trampskou trasu“.⁶⁶ Oblastí brdských campů protéká několik potoků, ale je zde absence většího vodního toku. Celá oblast Hřebenů má od roku 2009 status oblasti chráněného území.⁶⁷ Prostor je na rozdíl od strmých straní SKOTU poměrně rovinatý, bez většího hornatého prvku. Trampské campy a tábořiště mají strategickou polohu a nachází se většinou v blízkosti potoků nebo lesních studánek. V letních měsících (zejména v posledních letech) v důsledku vysychání některých pramenů je voda poměrně důležitou komoditou. Camp tvoří jednoduché místo, které je tvořeno ohništěm, místem pro spaní v podobě rovné plochy na zemi, nebo provizorního přístřešku. V některých campech je možné nalézt i jednoduché dřevěné stavby – „boudy“, které jsou využívány převážně v zimním nebo deštivém období.

Obě sledovaná místa se řadí z historické perspektivy ke starším trampsky navštěvovaným lokalitám z období 30.let minulého století. Z hlediska vytíženosti

---

⁶⁴ Sledované lokality se nachází ve vzdálenosti cca 25km od sebe.

⁶⁵ V dnešní době někteří trampové volí jednodušší cestu do dané oblasti autem, ale většinou to nechtějí přiznat 😊

⁶⁶ Samotná cesta vlakem „na tramp“ nebo „na čundr“ je velmi typickým prvkem trampské subkultury. Nejedná se pouze o dopravu z jednoho místa do druhého, ale o komplexní společenskou záležitost.

⁶⁷ Více viz informace MŽP ČR, dostupné online na http://www.mzp.cz/cz/articles_brnensky_denik090916brdy_jeseniky

(fluktuality) jsou obě sledovaná území nejvíce navštěvovaná o víkendech a dnech volna, případně v letních měsících. Velmi rozdílnou složkou je na první pohled „ubytovací“ komfort obou lokalit. Zatímco trampové na osadě tráví svůj čas a zejména pak noci v chatách, trampové stanaři/ohníčkáři jsou celý den i noc venku v lese. Z tohoto pohledu se jeví osadní život jako snazší záležitost s dostupností všech potřebných základních zdrojů. Pobyt trampů na osadě je v malé míře ovlivněn počasím, povětrnostními a klimatickými podmínkami, zatímco počet trampů v lesích na zimu nebo za deštivých podmínek ubývá. Trampové osadníci také nemají každodenní starost s rozdělováním ohně na vaření, výběrem noclehu nebo upevněním plachty proti větru. Ovšem trampové v chatách málokdy usínají pod noční oblohou.

Druhou srovnávanou skupinou jsou atributy speciální, spojené s trampskou kulturou a jejími většinou vnějšími znaky a projevy. V této kategorii jsem lokalizovala jeden velice zřejmý prvek pro obě sledované oblasti. Tím prvkem je proces „zalomení palce“ a pozdrav „Ahoj“.⁶⁸ Pozdravení a zalomení palce – podání ruky patří neodmyslitelně ke znakům, které trampskou kulturu provází. Stejně je to i s pozdravem „Ahoj“ a automatickým tykáním. Dalším společným prvkem campů a osad je slavnostní Potlach. V podání trampů se jedná o slavnostní shromáždění, které je ukázkou fenoménu trampingu v současné české společnosti. Všichni jsou slavnostně nastrojeni, celý den probíhají zábavné soutěže a ukázky různých dovedností a večer se hraje a zpívá u slavnostního ohně. Samotné zapálení slavnostního ohně má také svá jasná pravidla. Oheň samotný je pro trampy v obou sledovaných lokalitách důležitým prvkem s praktickou i symbolickou hodnotou. V souvislosti s potlachem má u obou sledovaných skupin jasně symbolickou funkci. Stanaři však oheň využívají i jako součást běžných činností. Pro ně je oheň otázkou každodenní existence-vaří se na něm, hřeje, suší se u něj boty a věci, vytváří teplo, světlo, specifickou vůni a komunikaci, ale také poskytuje ochranu a případně slouží také jako záchranný nebo navigační maják pro příchozí. Pro osadníky je také oheň důležitý, ve většině chat se topí pomocí kamen na dřevo, ale již zde není zastoupena funkce společníka a přítele, jako je tomu u stanařů. V brdských campech mají ohniště i svou specifickou podobu, která je typická pro tuto lokalitu. Jedná se o ohniště

---

⁶⁸ Dříve se ještě dodávalo „ahoj kamaráde“ což už je v dnešní době spíš archaismus.

mohylového typu, tj. nevyklízí se popel, ale navrší se další kruh z kamení. Dalším typickým prvkem brdských trampů je zanechávat v ohništi znak tzv. brdské vločky⁶⁹. Dalším společným činitelem pro obě sledované skupiny jsou sleziny, nebo různé formy setkávání se. Trampové ze SKOTU se někdy vídají i přes týden v Praze. Nejedná se o pravidelné akce, ale spíše o náhodné setkávání v hospodě, kde je zrovna plánovaná společná akce spojená většinou „s hraním“⁷⁰, nebo například oslavou konkrétní události, například narozenin. Trampové tábořící na Brdech se tímto způsobem také setkávají a tato setkání se ukázala jako velice cenná z hlediska získávání výzkumných informací. Velmi viditelným společným prvkem je pak tramská výzdoba v obou sledovaných lokalitách. Chaty na SKOTU včetně samotné hospody u Taterů jsou vyzdobené plackami, camrátky, vlajkami a dalšími tramskými upomínkovými předměty. Kromě předmětů týkajících se SKOTU a jiných tramských osad, bývají chaty též vyzdobeny westernovými a kovbojskými motivy, na SKOTU někdy doplněné o symboliku spojenou s Amerikou. V brdských campech a tábořištích nalezneme skromnější výzdobu (pokud pomineme výzdobu klasických pietních míst jako je Dice Camp), ale u většiny campů je patrná v podobě placek, dřevěných cedulek oznamujících název campu, mnohdy i camrátek umístěných například v kempovkách nebo rozvěšených na stromech a boudách. Stejný vztah nalezneme u obou sledovaných skupin k příslušnosti ke své osadě, campu nebo partě. Na SKOTU je jasně viditelné, kdo je člen osady SKOT. Jejich domovenka většinou v podobě vlajky, nášivky je téměř všudypřítomná. U trampů z lesů jsou domovenky patrné zejména na rukávech bundy nebo košilí. Dalším sledovaným prvkem bylo oblečení a vybavení (výstroj). Trampové na SKOTU chodí na osadě většinou v běžném oblečení, které na první pohled s trampem příliš nesouvisí. Někteří mají na sobě „maskáče“ nebo jiné vojenské kalhoty a bundy, ale plní spíše pracovní funkci. Opačný případ je vidět na osadě SKOT, pokud se místní osadníci chystají na návštěvu někoho z jiné osady, osadní potlach nebo pokud se chystají k Taterům. V tomto případě má oblečení jasné symbolické prvky, které vypovídají

---

⁶⁹ Běžně se v ohništi nechává smrková nebo jiná větvíčka volně položená, na Brdech se složí do tvaru tzv. brdské vločky.

⁷⁰ Myšleno hraní na jednotlivých kamarádů na kytary, případně i vystoupení celých kapel, například často se chodí na kapelu KTO (kamarádi táborových ohňů), jejíž členy jsou trampové ze Ztracenky v čele se šerifem Frantou Hackerem

o kladném vztahu jeho majitele k trampingu a pochopitelně také ke SKOTU. Nechybí také drobné přívěšky a ozdoby⁷¹ s westernovými nebo indiánskými motivy. Zvláštní důraz je kladen na nošení pokrývky hlavy–klobouk, případně šátek. Oblečení trampů na brdech by se dalo charakterizovat jako téměř typicky tramské. Trampa na Brdech většinou poznáme právě podle toho, co má na sobě. Není zde rozlišeno oblečení všední (pracovní) a slavnostní jako je tomu na SKOTU. Ve většině případů se nosí maskáčové komplety především z různých armádních výprodejů, případně doplněné svetry, košilemi také většinou v zelené nebo tmavé barvě. Výjimkou nejsou vojenské boty, které jsou na SKOTU už spíše raritou. Nechybí pochopitelně klobouk, nebo jiná pokrývka hlavy. Rozdílným prvkem je pochopitelně vybavení a výstroj. Zatímco osadníci na SKOTU jezdí na osadu většinou s minimální výbavou, nebo pouze s malým zavazadlem, trampové v brdech jsou odkázáni pouze na to, co si tam sami odnesou na zádech. Jejich působení v terénu je závislé na věcech, které mají sbalené v usárnách nebo v batohu. Celý tento svůj víkendový majetek pak s sebou nosí po celou dobu svého pobytu v lese. Tato zkušenost také dělá z mnohých trampů stanařů opravdu zkušené mistry tramského táboření. Dalším sledovaným prvkem v obou lokalitách byl vztah k alkoholu. Tento prvek je v obecné rovině shodný pro obě sledované skupiny trampů. Podobnou shodu lze také spatřit ve vztahu k tramské hudbě. V obou sledovaných lokalitách je typickým prvkem večerní hraní na kytary a další nástroje. Hrají se většinou klasické tramské písničky, vždy záleží na věku hráčů a jejich znalosti tramských písní. Na SKOTU je hudba velmi častým doprovodem večerů u Taterů, většinou se zde hrají starší tramské písně. V brdských campech je možné zaslechnout i novější písničky někdy folkového charakteru, ale tato skutečnost není chápána jako obecný prvek. Podobně lze vnímat i tramský slang a vyjadřování. Obě sledované skupiny hovoří „tramským“ jazykem, ve většině případů se užívají přezdívky a používají se tramské výrazy.⁷² Rozdílným prvkem v této sledované skupině je pak trávení volného času. V osadě je již běžným vybavením chaty televize, rádio nebo počítač s přístupem na

---

⁷¹ Opaskové přezky, bola, šátky, prsteny, náramky apod.

⁷² Například výrazy pro lokální označení míst spojené s mentální mapou – „jdeme na Pražec“, kdy pražec označuje místo campu nikoli součást železnice, nebo součást kytary.

internet. Osadníci pak mohou využívat⁷³ tato moderní média i přes víkend. Trampové na Brdech pochopitelně také mohou disponovat moderními médii, ale ve většině případů tráví večer sledováním plamenů ohně.

Třetí skupina pro vzájemnou komparaci sledovaných lokalit se vztahuje k prvkům, které nespádají svým charakterem ani do jedné z předešlých kategorií. Řadí se sem prvky spojené s trampským myšlením a vnímáním trampingu jako součásti životní filozofie, každodenním činnostem, přístupem k médiím a ostatním záležitostem, které z výzkumu vyplynuly. Tramping na SKOTU má velmi dlouhou historii a na životě osady je patrná skutečnost, že je SKOT známou trampskou osadou. Tento prvek je dán zejména jejich sportovními úspěchy v nohejbalových turnajích, ale také fenoménem hospody u Taterů. Velmi blízké vztahy pak udržují osadníci s osadami v okolí, pořádají společné akce, vzájemně se navštěvují a zvou se na sleziny a potlachy. Osada SKOT je také multigenerační. Na chaty jezdí staří osadníci, jejich děti a vnoučata. Osadní život je velmi rozmanitý a bohatý na společné aktivity. Pořádají se jarní „uklízecí“ akce, dětský den, různé společné výlety, a také osadní schůze. Co zde však vnímám jako absentující prvek je aktivní trampský „duch“, který je přítomný v brdských lesích. Starší generace osadníků velmi ráda vzpomíná na táboření a čundry z mládí, dokonce někteří jezdí na každoroční velký potlach Bílých Skal.⁷⁴ Mladší generace již tyto vzpomínky tolik nemá, neboť oni již vedou tento moderní osadní život, tzv. „nejezdí“. V brdském trampování také lze nalézt generační rozdíly. Na vandru potkáte starší skupiny trampů, mladší generaci, i trampské rodinky. Všichni jezdí se stejným záměrem – táboří, tak jak to dělaly generace před nimi. Dalším rozdílným prvkem je přístup k trávení volného času a každodenním činnostem. Trampové stanaři, kteří trampují v lesích většinou přes den tráví čas pouhým pobytem v lese, nevytváří žádnou aktivitu směrem ke campu, maximálně nanosí dříví na oheň, nebo upraví drobné věci v táboře, jdou se podívat po okolí, ale v zásadě „nic nedělají“. Případně tráví každou noc na jiném campu, takže se přes den přesouvají z místa na místo. Tím je také způsoben další rozdíl mezi každodenním životem trampů

---

⁷³ Zde zcela záměrně píš, že „mohou“ využívat, ne všichni to dělají, ale většinou ano, zejména pak ženské zastoupení osady.

⁷⁴ Potlach Bílých Skal se koná každý rok v osadě Bílé Skály na Kokořínsku. Jedná se o celorepublikový potlach kde se potkají trampové z osad i stanaři.

osadníků a trampů stanařů. Tábořící stanaři mohou přes víkend nachodit řádově kilometry, zatímco pohyb osadníků by se dal počítat v metrech. Trampové v osadě jsou také zaměřeni více na skupinový život, vždy na osadě „někdo je“. Táboření na Brdech může být bráno jako skupinová záležitost, často se stane, že při hledání volného campu musíte prochodit i několik míst. Brdy jsou však teritoriem i trampů samotářů. Dokonce se může stát, že po celou dobu vandru na Brdech nepotkáte v lese vůbec nikoho. Při volném táboření se také málokdy řeší administrativní povinnosti nebo povinnosti spojené s majetkem a vlastnictvím. Na rozdíl od osady, kde jsou tyto aspekty velmi často patrné v řešení každodenních situací. Vlastnictví majetku je komplikované právě z hlediska vlastnictví chaty, která je v převážné většině majetkem samotných trampů a pozemku, na kterém chata stojí, který bývá majetkem jiného vlastníka. Tyto záležitosti jsou pak předmětem různých majetkových dohod a smluv mezi jednotlivými vlastníky. Také status celé osady je vázán smluvními pravidly a celá osada tím získává oficiální status. Tato skutečnost je pak známkou vývoje a proměny tramských osad z neoficiálních entit na entity s oficiálním charakterem, což je velice zajímavým aspektem v jinak neformálním základu vnímání tramské subkultury. Shodným prvkem vyplývajícím z proměny společnosti je pak přístup k mediím a internetu. V obou sledovaných případech se dá zhodnotit tento přístup jako kladný. Obě skupiny používají internet a sociální sítě jako pojítko mezi sebou samými i jinými skupinami trampů. Osada SKOT má své vlastní osadní stránky, kde zveřejňuje informace z aktuálního dění na osadě, ale i z historie osady⁷⁵. Tramské skupiny tábořící v brdské oblasti využívají medií většinou na propagaci svých vlastních skupin, campů, na které jezdí a na aktualizaci připravovaných společných akcí. Velmi populární jsou pak blogy – zážitky z vandrů a cest, které jsou volně přístupné ostatním, případně uzavřené skupiny uživatelů sociálních sítí, kde sdílejí fotky z vandrů, tramských lokalit a také informace o pořádaných akcích. Kromě srovnání osady a campů byla v rámci analýzy získaných dat zjištěna zajímavá skutečnost. Tímto faktem je, že některé zjištěné prvky je velmi zajímavé porovnat nejen v souvislosti komparace osady a campu, ale v rámci komparace vlastní skupiny, tj. campu a osady. Aby bylo možné relevantně srovnat vybrané

---

⁷⁵ Mimo jiné je zde možné prohlédnout si naskenovanou osadní kroniku

prvky, použila jsem rozdělení z původní komparace a vytvořila stejné tematické okruhy (viz tabulka č.2).

V rámci volného táboření v brdských lesích se jako jeden z rozdílných prvků ukázala doprava do cílové oblasti. Jak již bylo předesláno, cesta na vandr bývá často spojená se společenskou událostí, kterou provází setkání na nádraží, nástup do vlaku, případně do autobusu, samotná cesta, při které se často hraje na kytary, výstup, případně přestup na druhý spoj, následuje dojezd do cílové stanice a odtud dál např. přes vesnici se zastávkou v místní hospodě do lesů. Někteří trampové však v dnešní době volí méně tradiční dopravu autem do cílové oblasti a odtud dál pěšky do lesa. Tato varianta se zdá být velmi praktická a oblíbená, ačkoli trampové jí sami neradi přiznávají. Dalším zajímavým prvkem mezi trampy stanaři je orientace v terénu. Velkou devízou je pochopitelně znalost celého území a zkušenost s tábořením v dané lokalitě⁷⁶. Někteří trampové k bližší orientaci využívají klasické mapy, nebo mapky zakreslené v cancáku. Naopak jiní trampové bývají vybaveni moderní technikou, např. mobilními telefony, kde se řídí podle GPS. Velmi zvláštním prvkem je oblast vybavení, výstroje a oblečení. Převážná část trampů dává přednost dnes již klasickému oblečení vojenského typu. Oblíbené jsou armádní výprodeje uniforem, nebo klasické maskáčové komplety typu woodland. Druhá část trampů se orientuje více modernějším způsobem. Tento prvek je viditelný ve speciálním oblečení outdoorového typu, který tvoří speciálně upravené materiály, odolné proti vodě nebo větru, např. winter stop, nebo waterproof. Trochu obdobná je situace týkající se výstroje. Klasickým tramským zavazadlem se v průběhu času stala usárna. Sbalit usárnu a porovnat do ní všechny potřebné věci bývá někdy skutečným uměním. Na Brdech nicméně potkáte trampy, kteří jezdí s tímto tradičním prvkem doplňujícím fenomén trampingu. Kromě usárny s sebou nosí ještě další příruční zavadla typu „žebadlo“ nebo „sumka“. Kromě těchto praktických pomůcek patří mezi doplňky různé závěsné kapsy, vaky, váčky a krabičky, které plní spíše symbolickou funkci, nicméně bývají součástí tramského vybavení. V jiném případě, volí trampové jako přepravní zavadlo batoh. Tento prvek se promítá především jako praktická záležitost při trampování na delší časové období nebo v případě, kdy je nutné zabalit si větší množství věcí, například na zimní vandr. V obou uvedených

---

⁷⁶ Orientace v prostředí dle křížovatek cest, stromů, kamenů, vodních toků apod.

případech se však jedná o zavazadlo, které má popruhy a nosí se na zádech tak, aby byly obě ruce volné. Tato skutečnost má pochopitelně primárně praktickou funkci. Kromě zmíněných prvků, které jsou v rámci skupiny stanařů rozdílné, je ještě jeden aspekt, který je zajímavý. Tím aspektem je vztah k přenosným mediím. Mezi trampy stanaři jsou trampové, kteří jezdí pouze s minimální výbavou, bez zbytečných přenosných medií jako je např. tablet nebo mobilní telefon (ačkoli bez mobilního telefonu už asi jezdí jen málokdo). K zachycení vzpomínek z vandru tak používají stále ještě psané cancáky, doplněné fotografiemi z fotoaparátu. Druhý přístup je opačný. Trampové využívají svá mobilní zařízení pro natáčení videí z vandrů, fotek a také možnosti okamžitého sdílení těchto informací.

V osadě SKOT se vyskytly také prvky, které se vzájemně porovnávaly, ačkoli se jednalo o jiné typy atributů. V prvním případě se jedná o problematiku zkvalitnění chaty a jejího vybavení v podobě napojení na elektriku, odpad, vodu atd. Někteří osadníci již tyto výhody spojené s blízkostí obecní infrastruktury uvítali a své chaty tímto způsobem vybavili. Jiní se tomuto „modernímu“ vybavení chat stále ještě brání, ačkoli např. elektřina je zavedena ve všech chatách, někteří osadníci dávají přednost např. vytápění dřevem než elektrikou. Dalším prvkem často zmiňovaným je otázka vlastnictví pozemků a chat. Osadníci velmi často řeší, zda se snažit nějakým způsobem pozemek získat, či nikoli. Tato rozhodnutí se pak často dotýkají dalších občansko-právních situací, které následně samotní trampové musí řešit. Velmi zajímavým prvkem v této skupině je vztah jednotlivých trampů ke slezinám a vandrům nebo potlachům mimo SKOT. Osadníci SKOTU v převážné většině starší generace občas vyjedou na potlach nebo slezinu a volí tak klasický stanařský vandr. Někteří z osadníků však tuto možnost nevyužívají a po celý rok dávají přednost spaní v chatách na osadě.

Pro lepší představení jednotlivých atributů a srovnání slouží následující tabulky. Tabulka č.1 srovnává atributy mezi osadníky a stanaři, tabulka č. 2 je zaměřena na rozdíly ve volném stanařském trampování a tabulka č. 3 se zaměřuje na rozdíly mezi osadníky.]⁷⁷

---

⁷⁷ V upravené formě viz. M. Jozová. *Současné trampské osady a campy*. In *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017 s.157-166.

Tabulka č. 1

ATRIBUTY	PRVEK	OSADA	CAMP	SHODA ANO/NE
OBEČNÉ	Poloha(území)	Stálé	Proměnlivé	NE
	Lokalita	Osídlená oblast	Les	NE
	Přírodní zdroje	Řeka,louka	Potok,les	NE
	Ubytování	Chata, srub	les	NE
	Komfort	komfort	nonkomfort	NE
	Doprava	Auto, autobus	Auto,bus, vlak	ANO/NE
	První zmínky, založení	1937+dříve	1929+dříve	ANO
SPECIÁLNÍ	Tramenské	AHOJ	AHOJ	ANO
		Zalomení palce	Zalomení palce	ANO
		domovenka	domovenka	ANO
		Camrátko a placky, vlajky	Camrátko a placky, vlajky	ANO
		Potlach, slezina	Potlach, slezina	ANO
		televize	oheň	NE
		Alkohol, pivo	Alkohol, pivo	ANO
		Tramenská písnička	Tramenská písnička	ANO
		Slang	Slang	ANO
	Pokrývka hlavy	Klobouk, šátek	Klobouk, šátek	ANO
	Oblečení	Civilní, pracovní/ zelená barva, maskáč	Zelená barva, maskáč	NE/ANO
		Sváteční oblečení „tramenské“	Zelená barva, maskáč	NE

OSTATNÍ	Vybavení, výstroj	minimální	Batoh, usárna, torna	NE
	Ideály	Osadní život	Samotáři, party	ANO/NE
		staří	Staří	ANO
		mladí	Mladí	NE
		staří	Mladí	ANO
		mladí	Staří	NE
	Čas	víkend	víkend	ANO
	Nachozená vzdálenost	V metrech	V kilometrech	NE
	Každodenní činnost	chataření	Toulání se, nic nedělání	NE
	Media	Internet, časopisy, knihy, audio	Internet, časopisy, knihy audio	ANO
	Vlastnictví majetku	Chata, pozemek	Neřeší se, výjimečně	NE

Tabulka č. 2

ATRIBUTY	PRVEK	Campy, Brdy	
OBECNÉ	Doprava	Auto	Hromadná doprava
	Orientace	GPS	Mapa, vlastní znalost
SPECIÁLNÍ	Výstroj	US	Batoh
	Oblečení	Maskáč	Outdoor
OSTATNÍ	alkohol	Ano	Ne
	Media	Internet, mobil	Nic, cancák, foťák

Tabulka č. 3

ATRIBUTY	PRVEK	OSADA SKOT	
OBECNÉ	Elektrifikace	Ano	Ano, částečně
	Vlastnictví pozemků,	Ano	Ne

	chat atd.		
SPECIÁLNÍ	Potlachy, slezina mimo SKOT	Ano, spaní venku	Ne
OSTATNÍ	Media	Ano	Částečně

7 Závěr⁷⁸

Na počátku této diplomové práce jsem si stanovila základní výzkumný problém. Tématem tohoto problému bylo charakterizovat, případně popsat současnou tramskou subkulturu a její každodennost. Zároveň jsem porovnála každodenní činnosti trampů v osadách a campech. Výzkum tak spočíval právě v komparaci těchto dvou základních druhů trampování. Výsledky tohoto bádání lze shrnout v několika rovinách (liniích). První rovinou je skutečnost, že tramping opravdu není zapomenutý⁷⁹. Naopak! Ve svém výzkumu jsem se přesvědčila, že trampování je stále populární činností. Druhá rovina výzkumu se týkala činností, které současní trampové provádí a kterým se běžně na osadách nebo v lesích věnují.

V rámci mého výzkumu jsem vybrala 30 prvků, které byly mezi osadami a campy vzájemně porovnány. Z celkového počtu 30 prvků bylo 14 prvků shodných, 13 prvků vykazovalo neshodu a 3 prvky nebyly jednoznačně definovatelné (ale v obou sledovaných oblastech byly zastoupené). Na první pohled se tedy zdá, že samotná podstata trampingu a činnosti trampů v osadách a campech jsou téměř z poloviny stejné. Ačkoli se tedy může zdát, že život v osadách a campech je z poloviny stejný, je třeba se zaměřit důsledněji na samotné skupiny atributů které byly komparovány. První skupinu atributů tvořily prvky většinou obecné povahy, které jsou v zásadě málo ovlivnitelné, nicméně jsou příčinou následného chování trampů, například geografická poloha a infrastruktura mají vliv na dopravu trampů do cílové oblasti a ubytovací komfort. Prvky druhé skupiny byly pro samotný

⁷⁸ Text kapitoly byl již v upravené formě prezentován v časopisu *Studia Ethnologica Pragensia*, 2017/2, s.149-167

⁷⁹ Tímto reaguji na některé informace zejména z mediálních ohlasů ohledně trampování, z rozhovorů s „netrampy“, někdy i trampy apod.

výzkum již zajímavější oblastí. Jedná se o prvky speciální „trampské“ povahy. Zde se může jevit téměř dokonalá shoda všech bodů. Důležité proto je zaměřit svou pozornost na jednotlivé body v této sledované skupině. Komplexní pohled ukazuje životnost trampské subkultury z pohledu základních stavebních složek, které tuto subkulturu tvoří, např. pozdravu, výzdoby chat a srubů, potlachů a pietních míst, domovenek atd. Rozdílné složky, které je třeba také posoudit tvoří pak zejména vztah k ohni, který je důležitým prvkem trampské subkultury, používání trampského oblečení a vybavení. Tyto prvky ukazují na zásadní rozdílnost v současném trampském životě mezi osadníky a táborníky. Ve třetí skupině, která by se měla zabývat atributy nazvané jako ostatní, jsem zaznamenala nejvíce rozdílu. Jedná se o myšlenky a ideály související s trampingu, víkendový pohyb, majetkoprávní vztahy, ale zejména trávení volného, respektive trampského času, což je součástí mé výzkumné otázky. Tabulka srovnání jednotlivých atributů tak byla velmi cenným a zajímavým doplňkem celého výzkumu.

[Současný tramping stojí na rozcestí několika různých cest. Musí se potýkat nejen s vnějšími vlivy soudobé moderní společnosti, ale také s vnitřními problémy, způsobenými jeho vlastní transformací. Tato rozpolcenost trampingu, která na první pohled vypadá jako komplexní problém nebo stagnace této subkultury, je však dle mého názoru mylnou domněnkou. Tramping jako český fenomén je zde stále a je stále aktivní. Problémy, se kterými se tramping musí vypořádat, se nacházejí spíše v lokálních úrovních osadníků a volného táboření. Příkladem mohou být konfrontace volně tábořících trampů s ochranáři, nebo situace v některých současných trampských osadách. Tyto původně výhradně trampské osady se postupně přeměňují v chatové a rekreační oblasti s výstavbou nových často luxusních sídel, sloužících někdy i k trvalému bydlení, zejména v oblastech v blízkosti Prahy. Samotný tramping je zde pak vnímán především jako čestný člen s doživotním volebním právem, který však své hlavní úsilí již vyčerpal.

Podobnou problematikou je výměna generací napříč trampskou populací. Moderní generace osadníků je stále součástí osad, většinou generačně a historicky převzatých, ale vnímání samotného trampingu jako primárního prvku je již minulostí. Na osadu se jezdí většinou chatařit nebo se rekreovat ve smyslu užívání si pohodlí volného času a zvelebování okolí chaty. Mladí trampové, kteří

vyjíždějí tábořit, tuto změnu nevnímají. V lesích opět objevují stará tábořiště, nebo zakládají nové campy. Filozofie spojená s touto rovinou trampingu se zdá být neměnná i v dnešní době.

V dnešní době se také objevuje řada názorů a tvrzení, která líčí trampingu jako něco, co již není, co pomalu mizí a ztrácí se z dnešní společnosti. Nemyslím si, že to tak je. Tramping prochází přeměnou, tak jako každý kulturní fenomén. Život v osadách pomalu dostává podobu rekreace a chataření. Probíhá modernizace osad, elektrifikace, rozvoj infrastruktury, zejména v oblasti dopravní dostupnosti. I tak si trampské osady uchovávají své pomyslné kulturní dědictví. Na spoustě chat nalezneme klasickou tramskou výzdobu, dodržují se tramské zvyky a stále je zde patrný silný prvek tramské pospolitosti a kamarádství, který má v trampingu zásadní význam. Podobné je to i u volného táboření. Tento způsob trampování si v dnešní době zachovává mnoho ze svých klasických atributů. Někdy to dokonce vypadá, že mladí lidé se v hojně míře k tomuto způsobu trampingu stále více přiklání.

Důkazem tohoto mého přesvědčení jsou kamarádi a kamarádky, se kterými se na vandrech setkávám a ostatní trampové, se kterými pokaždé zalomíme palce.]⁸⁰

---

⁸⁰ M. Jozová. Tramské osady a campy. In *Studia Ethnologica Pragensia*. 2017. s. 164-166.

8 Seznam použité literatury:

- Benedict, Ruth. Kulturní vzorce. Překlad J.Fialová. 1. vydání. Praha. Argo. 1999. 223 s. ISBN 80-7203-212-7.
- Blažková, T., Fialová, D. Matoušek, V. (eds). Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.– 21. století. 1. vydání. Praha. Togga. 2014. 233 s. ISBN 978-80-7476-063-1.
- Budilová, J. Lenka. Etnografie a terénní výzkum. In Toušek et al. Kapitoly z kvalitativního výzkumu. ZČU v Plzni. Katedra antropologie. Plzeň. 2015. 119 s. [online]. Dostupné na: http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/tousek-et-al_2015_kapitoly_z_kvalitativniho_vyzkumu.pdf. [cit. 10.4.2018].
- Creswell, Tim. Tramp in America. Published by Reaktion Books Ltd., London. 2001
- Čermák, Marko. Poslední romantik. 1. vydání. Praha. Vávra. 2014. 169 s. ISBN 978-80-87875-05-6.
- David, Jaroslav (ed). Toponyma. Kulturní dědictví a paměť míst. Ostravská Univerzita v Ostravě. 1. vydání Ostrava. 2016. 240 s. ISBN 978-80-7464-843-4.
- Heřmanský, M. Novotná, H. Hudební subkultury. In P. Janeček (ed.). Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti. 1. vydání. Národní Muzeum. FHS UK, Praha. 2011. 135 s. ISBN 978-80-87-398-11-1. též dostupné online na: https://fhs.cuni.cz/FHS-545-version1-folklor_atomoveho_veku_janecek.pdf.
- Higbie, F. Tobias. Indispensable Outcast. Hobo Workers and Community in the American Midwest 1880-1930. Board of Trustees of University of Illinois. 2003.
- Hurikán, Bob. Dějiny Trampingu. 1. vydání. Praha. Jaroslav Tožička. 1940. 372 s.
- Hurikán, Bob. Dějiny trampingu. 2. vydání. Praha. Novinář. 1990. 253 s. ISBN 80-7077-432-0.
- Jozová, Markéta. Současné trampské osady a campy. In. Tramping z etnologické perspektivy. Studia Ethnologica Pragensia. Filozofická fakulta UK. 2017/2. 270 s. ISSN:2336-6699.
- Kašák, Vladimír. Počátky trampingu na Kačáku. 1. vydání. 2009. 85 s. ISBN 978-80-904-094-1-5.
- Krško, Jan. Meziválečný tramping na Rakovnicku. 1. vydání. Rakovník. Státní okresní archiv Rakovník. 2008. 286 s. ISBN 978-80-86772-38-7.
- Krško, Jan. Dějiny trampingu v pohledu Boba Hurikána a Gézi Včeličky. In Historie otázky problémy. Filozofická fakulta UK. 2016/1. 240 s. ISSN 2336-6672. [online]. Dostupné na: http://historieotazkyproblemy.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/11/2017/01/Jan_Krsko_171-183.pdf [cit. 13.2.2017].

- London, Jack. Cesta. Překlad J. Vorel. 2.vydání Praha. Tok. 1999. 159 s. ISBN 80-86177-07-6.
- Mauss, Marcel. Esej o daru a důvodech směny v archaických společnostech. Překlad J. Našinec. Sociologické nakladatelství. Praha. 1999. 201 s. ISBN 80-85850-77-X.
- Mareš, Jan. Zápas o dobré jméno. Skauting a trampingu v první československé republice. In Dějiny a současnost. 2015, č.9, s.14-17.
- Maršálek, Martin. Osadní toulky. 1.vydání. Praha. Mladá Fronta. 2015.271s. ISBN 978-80-204-3479-1
- Nešpor, Zdeněk R. Proti paďourům a Astrachánům. In.A2 2010, č.15/10,[online].dostupné na: <https://www.advojka.cz/archiv/2010/15> [cit.10.4.2018].
- Pohunek, Jan. Kultura trampů. In. Janeček, Petr (ed). Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti. 1.vydání. Praha. Národní muzeum Praha, FHS UK, 2011. 135 s. ISBN 978-80-87-398-11-1.
- Pohunek, Jan. Konflikty českého trampingu. Historická sociologie.2011. č.2, s.95-106 [online].Dostupné na: www.prebral.net.[cit.13.2.2017].
- Pohunek, Jan. [Specifika trampské pověsti](#), in: *Národopisný věstník XXVII* (69) - 2010/1-2, s. 33-55. [online].Dostupné na: www.prebral.net.[cit. 13.2.2017].
- Pohunek, Jan. [Pověsti trampské](#), Pucejř 2/2011
- Pohunek, Jan. [Lomy Amerika – etnografie Země nikoho](#), in: *Český kras XXXIII*, 2007. s. 44-55. [online]. Dostupné na: www.prebral.net.[cit. 13.2.2017].
- Pohunek,Jan. Ohniště vyhaslá i nová. Svědectví trampských toponym v Čechách. In Toponyma Kulturní dědictví a paměť míst. Jaroslav David (ed). Vydání první. Ostravská univerzita v Ostravě. Ostrava. 2016. 240 s. ISBN 978-80-7464-843-4.
- Pohunek, Jan. A Century of Czech Tramping. Folklorica. Journal of a Slavic and East European Folklore Association. XVI. 2011 s. 19-41. [online].Dostupné na www.prebral.net. [cit.20.3.2017].
- Pohunek Jan. Trampové a takytrampové. In. Dějiny a současnost 2015. č.9. s.22-24.
- Pohunek, Jan. Až zabloudíš v ten kraj...krajinou českého trampingu. In Dějiny a Současnost 2013, č. 4. s.15-17.
- Pokorná, Kateřina. Proměny trampingu po roce 1989.[online]. 2013. Dostupné na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/124860>.
- Smolík, Josef. Subkultury mládeže. Od deviace k fragmentaci.[online]. In Sociální pedagogika 2015/1,s.36-55.dostupné online na: http://soced.cz/wpcontent/uploads/2015/04/STUDIE_Subkultury-ml%C3%A1de%C5%BEE.-Od-deviace-k-fragmentaci_Final.pdf. [cit.23.2.2017].

Soukup, M. Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii. 1. vydání 2014. Praha UK v Praze, Karolinum. 170 s. ISBN 978-80-246-2567-6.

Soukup, V. Antropologie Teorie Člověka a kultury, vydání první. Praha. Portál. 2011. 774s. ISBN 978-80-7367-432-8.

Tramenské anekdoty. Sebral a uspořádal Ryvola, Miki. 2. vydání. Praha. Lidové nakladatelství, vydavatelství Svazu československo-sovětského přátelství. 1978. 96s.

Tyslová, Irena. Tuláci, dobrodruzi a víkendoví romantici. Fenomén trampingu a jeho reflexe většinovou společností v kulturologické perspektivě. [online]. 2008. Dostupné na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/57909>.

Vacková, Daniela. K.T.O. Padesátka s překážkami 1963-2013. 1. vydání. Praha. Vydavatelství MAC. 2013. 141 s. ISBN 978-80-86783-66-6.

Vacková, Daniela. Pěší vandr po lesích a lidech. 1. vydání. Praha. Lika klub. 2008. 174 s. ISBN 978-80-86069-48-7.

Velíková, Zuzana. Tramping v době tzv. normalizace. [online]. 2013. Dostupné na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/120949>.

Vinklát, Pavel D. Kronika trampingu v Jizerských horách 1934-1994. 1. vydání. Liberec. Country&western Club Liberec. 1994. 247 s. ISNB 80-86660-09-5.

Trampové a padouři. Rosa na kolejích. Dokument České televize. 2009. [online]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1382829-trampove-a-padouri-rosa-na-kolejich>.

Zvláštní znamení touha. Dokument České televize. 2016. [online]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10624521952-zvlastni-znamení-touha/>

Nekopejte do nás, ještě nejsme mrtví. 2012. [online]. Dostupné na: <http://www.antropologie.org/cs/sviet/filmy/nekopejte-do-nas-jeste-nejsme-mrtvi>

Časopis Tramp (archivní čísla 1968-1971)

Časopis Puchejř

Elektronické zdroje:

www.tramping-info.cz

<http://www2.unwto.org/content/who-we-are-0>

<http://www.kct.cz/cms/historie-kct>

<http://www.birmingham.ac.uk/schools/historycultures/departments/history/research/project/s/cccs/index.aspx>

<http://t-o-skalaci.webgarden.cz/rubriky/tramenska-kultura/velky-tramensky-slovník/velky-tramensky-slovník>

www.woodcraft.cz

<http://www.tramensky-magazin.cz/blog/kdo-byl-general-jerry-packard-214.html>

<http://www.brdy.org/content/view/35/39/>

<http://burle.blog.cz/0901/brdske-kempy-na-hrebenech>

9 Obrazové přílohy

Příloha č. 1. Tramping historické foto

Chata na 60. míli, Údolí Děsu (rok 1922)

Obrázek č.1 Tramping 20.let. (časopis Pucejř 1/2018. s.11)

Příloha č. 2. Domovenka, Oblečení, tramská móda

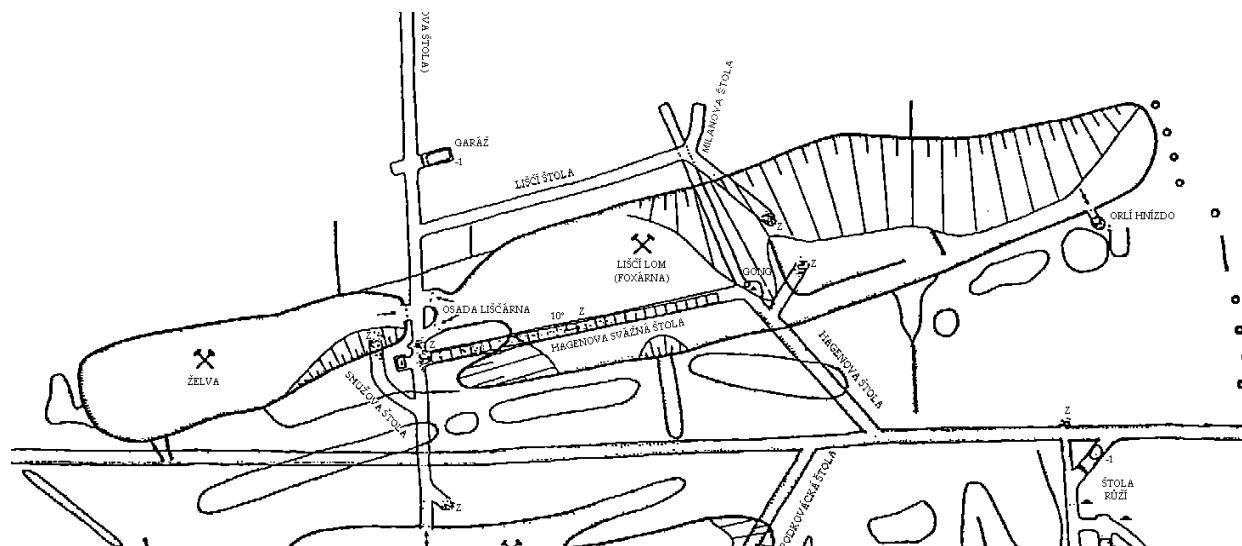
Obrázek č. 2 Domovenka Old Snake River. Foto M. Jozová. (2018).

Obrázek č. 3. bunda typu woodland, klobouk stetson. Foto M. Jozová (2016).

Příloha č. 3. Hagenova štola

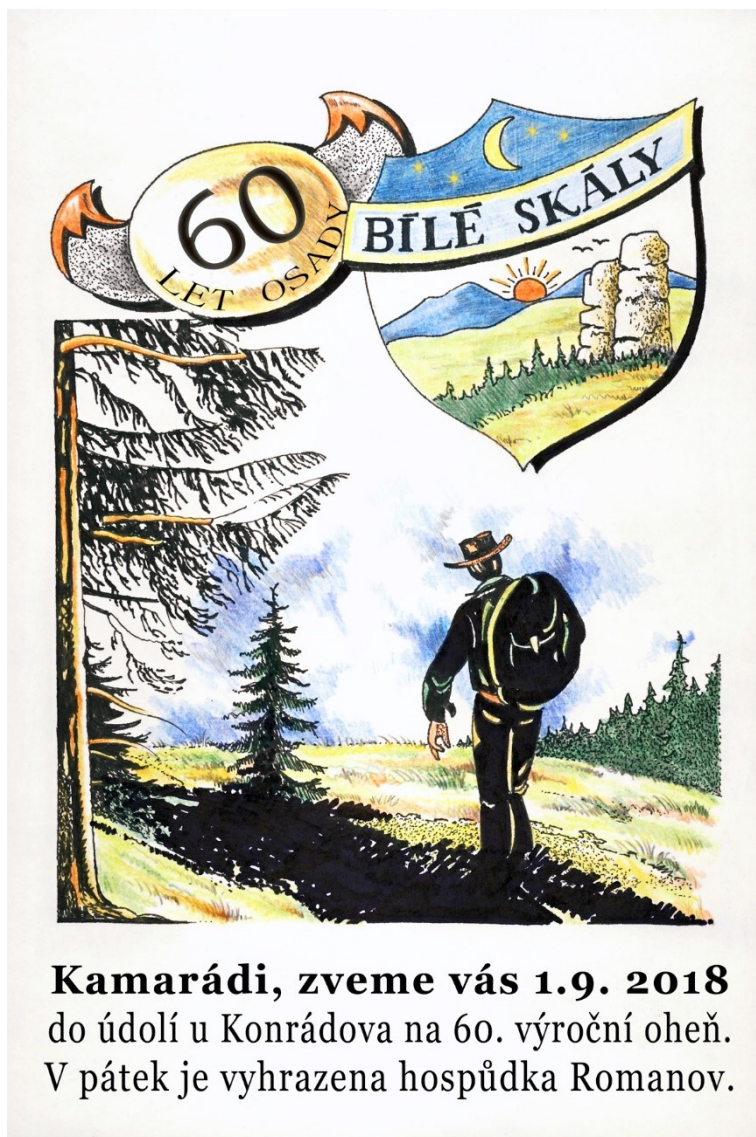
Obrázek č. 4. Hagenova štola. Dostupné online na: http://geo.mff.cuni.cz/~vecsey/amerika/m_liska.gif, dostupné online [cit. 8.4.2018].

Lom Malá Amerika u Mořiny u Berouna – dějiště mnoha tramských pověstí.

Obrázek č. 5 Malá Amerika. Foto J. Pohunek. Dostupné online na: https://fhs.cuni.cz/FHS-545-version1-folklor_atomoveho_veku_janecek.pdf. [cit. 8.4.2018].

Příloha č. 4. Zvadlo

Kamarádi, zveme vás 1.9. 2018
do údolí u Konrádova na 60. výroční oheň.
V pátek je vyhrazena hospůdka Romanov.

Obrázek. č. 6. zvadlo Bílé Skály 2018.(rozesláno jako pozvánka emailem).

Příloha č. 5. Kempovka

Obrázek č. 7. Kempovka Zlaté Dno. Foto M. Jozová (2016)

Příloha č. 6. Campy.

Obrázek č. 8. Brdské ohniště. Foto M. Jozová (2017).

Obrázek č. 9. Camp pod převisem. Foto M. Jozová (2016).

Příloha č. 7. Osada SKOT I.

Obrázek č.10. vlajka SKOT. Dostupné online na: www.osadaskot.cz [cit. 19.7.2017]

Obrázek č. 11. Chata na SKOTu, foto M. Jozová (2017)

Příloha č. 8. Osada SKOT II

Obrázek č.12. Jackie u Taterů. Foto soukromé album Jackie (2014).

Obrázek č. 13. Smuténkové místo SKOT. Dostupné online na: www.osadaskot.cz [cit. 19.7.2017]

Příloha č. 9. Brdské campy I.

Obrázek č. 14. Camp Zlaté Dno. Brdy. Foto M. Jozová (2014)

Obrázek č. 15. Camp Samotář, Brdy. Foto M. Jozová (2016)

Příloha č. 10. Brdské campy II.

Obrázek č.16. Camp Zelené Šišky. Brdy. Foto M. Jozová (2017).

Obrázek č.17. Camp Pražec. Brdy. Foto M. Jozová (2017).